

**ENFLASYON HEDEFLEMESİ VE TÜRKİYE AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mehtap AYZLAR

**Yüksek Lisans Tezi
Çalışma İktisadı Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç.Dr. Ali GÜREL**

2015

**T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA İKTİSADI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ENFLASYON HEDEFLEMESİ VE TÜRKİYE AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mehtap AYAZLAR

ÇALIŞMA İKTİSADI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Yrd.Doç.Dr. ALİ GÜREL

TEKİRDAĞ-2015

Her hakkı saklıdır

T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA İKTİSADI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

.....tarafından hazırlanan
konulu YÜKSEK LİSANS Tezinin Sınavı, Namık Kemal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim
Öğretim Yönetmeliği uyarınca günü saat’da yapılmış olup, tezin*
..... OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA

* Jüri üyelerinin teze ilgili karar açıklaması kısmında “Kabul Edilmesine / Reddine” seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

ÖZET

ENFLASYON HEDEFLEMESİ VE TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

MEHTAP AYAZLAR

Namık Kemal Üniversitesi, Çalışma İktisadı Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS BİTİRME TEZİ Haziran, 2015

Danışman: Yrd. Doç. Dr. ALİ GÜREL

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için ekonomilerinin gelişmesini, istikrarın dengede olmasını engelleyen en önemli sorunların başında gelen enflasyon kavramını aşağıya çekmek için kullanılan politikalardan biri de enflasyon hedeflemesidir. Enflasyon hedeflemesi eğer ön koşulları sağlamışsa ve istikrarlı bir yapıda uygulanırsa ülkeler açısından da başarıyı yakalamasına ve enflasyon oranlarının ılımlı bir hal almasını sağlar. Aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerde yüksek düzeyde olan enflasyon rakamlarının aşağıya doğru bir inişine sebep olmasına ve uygulamadaki başarısı ile dikkat çeken bir politikadır. Türkiye ekonomisinin kırılğan yapısı incelendiğinde de bu durumun açıkça görüldüğü ve enflasyon hedeflemesi uygulamasındaki her ne kadar alt yapı yetersizlikleri yaşansa da rakamsal ve istikrarlı olarak enflasyonu düşürücü etkisi açıkça ortadadır.

Bu yüksek lisans bitirme tezinin amacı enflasyon hedeflemesi stratejisinin ne olduğu ve nasıl uygulanması gerektiğinin incelenmesidir. Aynı zamanda enflasyon hedeflemesi stratejisinin uygulama sonunda ülkeler açısından ne sonuçlar verdiği ele alınarak Türkiye ekonomisinde ne gibi etkiler yarattığı tartışılıp, eksik yönlerine çözüm yolu getirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Enflasyon, Hedefleme, Tüketici Fiyatları Endeksi, Merkez Bankası

ABSTRACT**INFLATION TARGETING AND EVALUATION OF TURKEY****MEHTAP AYAZLAR****Namik Kemal University , Department of Labour Economics****MASTER'S THESIS June 2015****Adviser: Yrd. Doç. Dr. ALİ GÜREL**

Inflation target is one of the policies that used for decreasing the inflations bad effects like ruining the economic stability or affecting the stability of devoloped or developing countries.If inflation targeting provides the right conditions and carried out in steady quality it helps countries to reach success or to decrease inflation rates.On the other hand it's a policy which calls attention by decreasing the high inflation rates of developed or developing countries.While considering the fragile condition of Turkish Economy it obviously seems that it helps decreasing the high inflation in Turkey and it appears with succes in numbers no matter how lack it's background.

This post graduation thesis's proper is examine and explaine how to apply inflation target strategy.Moreover this thesis's proper is to show what are the outcomes of inflation target strategy and by using these outcomes,propounding ideas for decreasing high inflation rates in Turkish Economy.

Keywords: Inflation targeting, Consumer Price Index , The Central Bank

ÖNSÖZ

Bir ülkede uygulanan para politikasının gelecekteki enflasyon oranı ile ilgili bir hedef koyarak, bu hedefe ulaşabilmesi için ülkedeki merkez bankasının izleyeceği politikaları ilan etmesi olarak tanımlanan enflasyon hedeflemesi kavramı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için önemli bir para politikasıdır.

Yüksek enflasyon rakamları her ülke için ekonomik gelişme açısından tehdit eden bir unsur olarak ön plana çıkmasından dolayı ülkeler enflasyon hedeflemesi stratejisine ılımlı bakarak dünyada pek çok ülke de uygulanan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yüksek enflasyon rakamlarına bağlı kalan ülkelerde strateji kullanılmaya başlanmasından itibaren enflasyon rakamlarında düşüşler ve istikrarlı olarak ılımlı bir hal alma meydana gelerek ekonomik anlamda da ciddi kalkınmalar yaşanmıştır. Ayrıca bu strateji ile ülkedeki merkez bankalarının önemi ön plana çıkarak bağımsızlığında büyük başarılar sergilenmiştir. Şeffaflık ve hesap verilebilirlik kavramlarına da gerekli önemler verilmeye başlanmıştır.

Türkiye ekonomisi gibi kırılgan bir yapıya sahip ve alt yapı koşulları sağlam olmayan gelişmekte olan ülkelere de uygulanan enflasyon hedeflemesi kavramı her ne kadar konulan hedefler tam anlamı ile yerini bulmasa da hiper enflasyon ya da aşırı enflasyona maruz kalan ülkelere enflasyon rakamlarının ılımlı bir hal almasına neden olmaktadır. Eğer gerekli olan alt yapı koşulları tam anlamı ile sağlanırsa enflasyon hedeflemesi stratejisi gelişmiş ülkeler gibi gelişmekte olan ülkeler içinde sağlam bir politika olacak ve geçerliliğini her zaman koruyacak bir yapı oluşturacaktır.

Bu yapılan çalışmada öncelikle enflasyon hedeflemesi stratejisi ele alınarak ne olduğu ortaya konulacak ve enflasyon hedeflemesi için gerekli olan alt yapının nasıl olması gerektiği tartışılacaktır. Pek çok ülke içinde uygulanan bu kavramın ne etkileri olduğu anlatılacaktır. Son olarak ta her daim yüksek enflasyonla mücadele halinde olan Türkiye ekonomisinin enflasyonla olan serüveni ayrıntılı incelenerek, enflasyon hedeflemesine geçildikten sonra yaşananlar ve yapılması gerekenler üzerin de durulacaktır. Bu tezin hazırlanmasında beni destekleyen ve sabır gösteren aileme ve hocalarıma ve özellikle de hiçbir yardımını esirgemeyen sayın danışman hocam Yrd.Doç.Dr. Ali GÜREL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.ENFLASYON KAVRAMI.....	3
2.ENFLASYON ÇEŞİTLERİ.....	4
2.1.Ortaya Çıkış Nedenlerine Göre Enflasyon Çeşitleri.....	4
2.1.1.Talep Enflasyonu.....	4
2.1.2.Maliyet Enflasyonu.....	5
2.2.Fiyat Artış Hızına Göre Enflasyon Çeşitleri.....	6
2.2.1. İlmli (Sürünen) Enflasyon.....	6
2.2.2.Aşırı (Dört Nala) Enflasyon.....	7
2.2.3.Hiper Enflasyon.....	8
3.ENFLASYON HEDEFLEMESİ KAVRAMI.....	9
4. ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN ÇEŞİTLERİ.....	11
4.1.Örtük Enflasyon Hedeflemesi.....	11
4.2.Açık Enflasyon Hedeflemesi	12
5. ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN ÖN KOŞULLARI.....	13
5.1.Ülkenin Tek Hedefinin Enflasyonu Düşürmek Olması.....	13
5.2.Merkez Bankasının Bağımsızlığı	14

5.3. Mali Derinlik ve Mali Üstünlük Düzeyi.....	15
5.4. Etkin Bir Para Politikası	16
5.5.Şeffaflık ve Hesap Verilebilirliğin Olması.....	16
6.ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI.....	17
6.1. Enflasyon Hedeflemesinin Avantajları.....	17
6.2.Enflasyon Hedeflemesinin Dezavantajları.....	19
7. ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN UYGULANMASI.....	20
7.1.Hedef Seçimi Yapılması.....	20
7.2. Fiyat Endeksi Seçimi.....	21
7.3. Hedef Aralığının Belirlenmesi.....	22
7.4. Hedefleme Süresinin Belirlenmesi.....	23
7.5. Hedefin İlan Edilmesi.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

8. ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE UYGULANMASI.....	25
8.1. Gelişmiş Ülkelerde Enflasyon Hedeflemesi.....	26
8.1.1.Yeni Zelanda Örneği.....	27
8.1.2.Kanada Örneği.....	30
8.1.3.İngiltere Örneği.....	31
8.2.Gelişmekte Olan Ülkelerde Enflasyon Hedeflemesi.....	34
8.2.1.Endonezya Örneği	36
8.2.2.İsrail Örneği.....	38
8.2.3.Şili Örneği.....	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

9. TÜRKİYE’DE ENFLASYON HEDEFLEMESİ	42
9.1. 1923-1929 Dönemi.....	43
9.2. 1930-1950 Dönemi.....	44
9.3. 1950-1960 Dönemi.....	45
9.4. 1960-1970 Dönemi.....	46
9.5. 1970 -1980 Dönemi.....	47
9.6. 1980-1990 Dönemi.....	48
9.7. 1990-2000 Dönemi.....	49
10. TÜRKİYE’DE 2000’Lİ YILLAR DA ENFLASYON VE ENFLASYON HEDEFLEMESİ UYGULAMALARI	51
10.1. 2002-2005 Yılları Örtük Enflasyon Hedeflemesi.....	54
10.2. 2006 Yılı ve Sonrası Türkiye’de Açık Enflasyon Hedeflemesi.....	56
11. ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	72
11.1. Örtük Enflasyon Hedeflemesinin Uygulanmasının Değerlendirilmesi.....	75
11.2. Açık Enflasyon Hedeflemesi Uygulanmasının Değerlendirilmesi.....	77
11.2.1. Enflasyon Rakamları.....	77
11.2.2. Kur Politikası.....	78
11.2.3. Merkez Bankasının Bağımsızlığı.....	79
11.2.4. Mali Baskınlık.....	80
12. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
KAYNAKÇA.....	89

KISALTMALAR LİSTESİ

- GSYİH: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
- TÜFE: Tüketici Fiyatları Endeksi
- RBNZ: Yeni Zelanda Merkez Bankası
- RPIX: Perakende Fiyat Endeksi
- DB: Dünya Bankası
- MB: Merkez Bankası
- TCMB: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
- KİT: Kamu İktisadi Teşebbüsü
- TL: Türk Lirası
- DPT: Devlet Planlama Teşkilatı
- ABD: Amerika Birleşik Devleti
- DSP: Demokratik Sol Parti
- MHP: Milliyetçi Hareket Partisi
- ANAP: Anavatan Partisi
- IMF: Uluslar arası Para Fonu
- GEGP: Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı
- FED: Federal Rezerv Sistemi
- ÖTV: Özel Tüketim Vergisi
- AB: Avrupa Birliği

GİRİŞ

Her ülkenin ekonomik anlamda istikrarını sağlayabilmesi ve yine ekonomik açıdan arz ve taleplerini belli bir dengede tutabilmek için baş amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Fiyat istikrarının sağlanabilmesi içinde ülkeler pek çok para politikası ve araçlarını kullanarak fiyat istikrarını ve ekonomik büyümeyle ekonomik istikrarı da bir arada tutmayı başarırlar. Yalnız fiyat istikrarı her ne kadar sağlansa da ülkeler için en büyük sorun yüksek oranlı enflasyon oranlarıdır. Çünkü gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ekonominin genişleyip büyümesine engel teşkil eden en büyük problem ülkelerin yüksek oranlı enflasyon rakamlarına maruz kalmalarıdır. Çünkü yüksek olan enflasyon rakamlarının ülkeye maddi ve manevi anlamda pek çok zararı kaçınılmaz bir gerçektir. 1990'lı yıllardan sonra dünyada pek çok ülkede enflasyon oranlarının ciddi boyutlara ulaşması ile de yeni bir strateji olan “enflasyon hedeflemesi” Yeni Zelanda ile ilk olarak uygulanmaya başlanmıştır.

Enflasyon hedeflemesi rejimi bir ülkede merkez bankasının nihai hedefi olan fiyat istikrarının sağlanabilmesi için nihai hedefe karşılık uyguladıkları para politikasıdır. Yani burada merkez bankası bağımsız olarak fiyat istikrarını sağlayabilmek ve düşük oranlı yani ılımlı enflasyonu yakalayabilmek için belli bir hedef belirler ve bu hedef kapsamında belirlenen dönemde o enflasyon hedefine ulaşarak enflasyonu düşürür ve istikrarlı bir politika uygulamasına sebep olur. Ayrıca ülkedeki gelişmişlik düzeyi artarak kırılganlıkların en aza indiği bir yapı ortaya çıkar. Enflasyon hedeflemesi stratejisinin başarısı ilke merkez bankasına duyulan güven artarak stratejik olarak ekonomi dengesi sağlanmaktadır.

Enflasyon hedeflemesi rejimi uygulanabilirlik kapsamına göre ülkeler açısından farklılık gösterse de gelişmiş ülkelerde başarı ile uygulanmakta ve mevcut enflasyon oranlarına bakıldığında hedeflerin altında bir seyir izlemesine neden olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ise bu rejimin uygulanmasında belli başlı sorunlar yaşansa da genel ana hatlar itibari ile incelendiğinde ise çok yüksek düzeyde hatta hiper enflasyonu yaşayan ülkeler de bile uygulandıktan sonra yüksek oranlı düşüşler meydana gelmiştir.

Türkiye ekonomisi gibi gelişmekte olan ülkeler incelendiğinde ise enflasyon hedeflemesi kavramı geç olarak uygulanmaya başlansa da sonuç itibari ile deneysel anlamda eksiklikler yaşansa da başarısız olduğu söylenemez. Hatta enflasyonist veriler ve hedefler incelendiğinde büyük oranları düşüşlerin yaşandığı görülmektedir. Yalnız bu ülkelerde enflasyon hedeflemesi stratejisi için gerekli olan alt yapının daha da iyileştirilerek

daha iyi rakamsal verilerin elde edilebileceği de ayrı bir geek olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü gelişmekte olan ülkeler için enflasyon hedeflemesi altyapısal ve nkoşulları çerçevesinde bazı eksiklikler ve sıkıntılarla başarısını örtmektedir. Bunların sağlanması durumunda başarı elde edilecek ve hedefler daha sağlam tutacak merkez bankalarına karşı olan güven ve çalışma disiplini daha da artacaktır.

Hazırlamış olduğum yüksek lisans enflasyon hedeflemesi ve Türkiye açısından değerlendirilmesi konulu bitirme tezim  bölümden oluşmaktadır. İlk aşamada enflasyon ve enflasyon hedeflemesi kavramı açıklanarak enflasyon hedeflemesi faktörleri ortaya konacaktır. Daha sonraki bölümde bazı dünya ülkelerinde bu stratejini nasıl uygulandığı ve başarı düzeyleri tartışılarak en sonuncu bölümde ise enflasyonun Türkiye açısından serüveni anlatılarak enflasyon hedeflemesi stratejisinin uygulanabilirliği ne durumda olduğu ortaya konulacak ve olumlu ve olumsuz yönleri tartışılacaktır.

Yapılan alışma günümüz verilerine göre düzenlenerek hedefler ve kaynaklar doğrultusunda yararlanılarak hazırlanmıştır. Ve tüm anlatılanlar sonuç kısmında derlenip toparlanmıştır. Bu akademik çalışma hazırlanırken pek çok kaynak ve verilerden yararlanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.ENFLASYON KAVRAMI

Bir ülkede meydana gelen ve ülkeyi istikrarsızlıklara götüren ekonomik anlamdaki en büyük sorun enflasyondur. Gelişmiş ve az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelere bakıldığında bu kavramı sıkça görebiliriz. Her ülke için enflasyon oranları farklılık göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde enflasyon oranlarının daha düşük olduğunu fakat dünya geneline baktığımızda gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde enflasyon rakamlarının yüksek seviyelerde olduğu ve bunun bir sorun haline geldiği görülmektedir. Bu sorunun eğer müdahale edilmezse ciddi problemlere neden olacağı ve ekonomide daralmalara ve büyük krizlere dönüşeceği unutulmamalıdır. Bu yüzden bir ülke ekonomisi verilerine ya da ülkedeki ekonomik yapı incelenmek istediğinde bakılacak en önemli şey enflasyon oranlarıdır. Enflasyon oranları dikkate alınarak yüksek olan enflasyon için müdahaleler yapılmalıdır. Çünkü yüksek olan enflasyon oranları en çok o ülkede yaşayan vatandaşları etkilemekte ve gelir seviyesi arasındaki farkları da gittikçe açmaktadır. Buda ülke de ciddi krizlere yolsuzluklara ve ekonomik dengenin bozulmasına neden olmaktadır.

Enflasyon kelimesinin nerden geldiğine baktığımızda; enflasyon Latince kökenli olup, şişme genişleme anlamına gelen inflatio sözcüğünden türemiştir.¹ Enflasyonun genel kabul görmüş en çok kullanılan tanımı ise bir ekonomide meydana gelen fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artış olarak tanımlanmaktadır. Enflasyon bir malın ya da birkaç malın fiyatındaki artış olarak görülmemelidir. Ekonomide var olan bütün malların fiyatlarındaki artışlardır. Ayrıca süreklilik kavramı da enflasyon için önemlidir.

Enflasyon ile alakalı bir diğer husus da deflasyondur. Deflasyon kavramını enflasyonun tam tersi olarak tanımlayabiliriz. Yani tanımsal olarak fiyatların ve maliyetlerin genel olarak düşmesine deflasyon denmektedir. Deflasyon ülke ekonomilerden çok az rastlanan bir kavramdır. Daha çok ve uğraşılan enflasyondur. Yalnız deflasyon hiç olmayacak gibi düşünülmemelidir.

¹ İ. Hakkı İnan, *Temel Ekonomi*, NKÜ Üniversitesi Zırrat Fakültesi Yayınları, Tekirdağ 2008, s:202

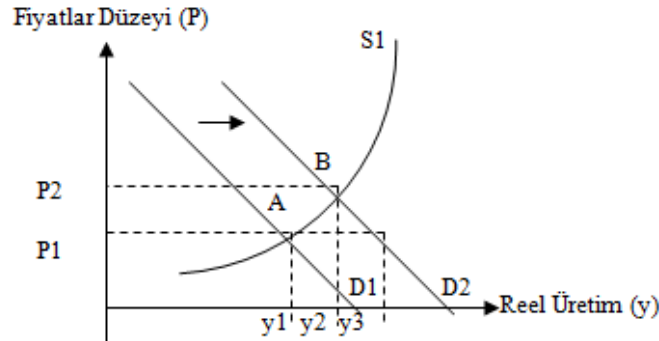
2.ENFLASYON ÇEŞİTLERİ

2.1.Ortaya Çıkış Nedenlerine Göre Enflasyon Çeşitleri

Fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artış olarak tanımlanan enflasyonun ortaya çıkış nedenlerine göre ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki Talep Enflasyonu ikincisi ise Maliyet Enflasyonudur. Şimdi bunları tek tek inceleyeceğiz.

2.1.1.Talep Enflasyonu

Talep enflasyonu genel olarak ekonomideki para arzının artması ve böylece tüketiminde artmasıyla ortaya çıkan enflasyon kavramıdır. Daha kavramsal bir dille ifade edildiğinde ise gelirlerindeki yükselme eğilimi yaşayan o ülkedeki vatandaşların, doğal olarak elde ettikleri gelirleri harcamak isterler. Bu durumda da toplam talepte bir artış meydana gelir. Toplam arzın bu talebi karşılayamaması sonucu ortaya çıkan enflasyona “talep enflasyonu” denir.²



Şekil 1: Talep Enflasyonu

Piyasalarda meydana gelen hareketlilik ve aşırı para basımı ekonomide bir anlamda canlılık yaşanmasına ve insanların eline geçen para miktarının da artmasına neden olmuştur. Bu artışla birlikte insanlarda meydana gelen sonsuz istekler piyasadaki üretilen malların fiyatlarında meydana gelen artışlara neden olmakta başta bir canlanma yaşanıyor gibi gözükse de enflasyona yol açmaktadır.

² Mehmet Sena Ekici, *İktisada Giriş*, 2. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 2001, s:128

Talep enflasyonunu şekil ifadesi ile anlattığımızda şekilde görüldüğü üzere toplam talepte meydana gelen artış enflasyona neden olmuştur. Ekonomi başlangıçta A noktasında dengede iken, fiyat düzeyi Y1'dir. Dengede ve enflasyonun olmadığını varsaydığımız bu durumda ekonomide toplam harcamaların bir anda arttığını düşünelim. İlk başta D1'de olan talep eğrisi de D2 ye doğru kaymaya başlayacaktır. P1 fiyat düzeyinde iken Y1-Y3 arası aşırı talep artışı meydana gelecektir. Ekonomide bu durumda bir hareketlilik söz konusu olacak fiyatlarda artış yaşanacak, üretimse başta A noktasındayken B noktasına yükselecektir. Fiyatlarında P1'den P2'ye gelmesi ile "Talep Enflasyonu" oluşacaktır.

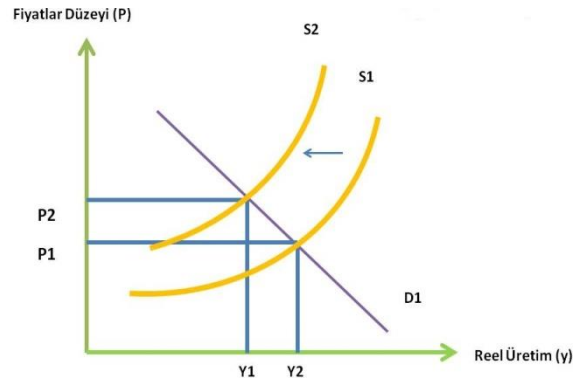
2.1.2.Maliyet Enflasyonu

Enflasyonun ortaya çıkmasının bir diğer nedeni de maliyet enflasyonudur. Firmaların en önemli ilk baş amaçları bilindiği üzere kar maksimizasyonunu sağlamaktır. Kar güdüsü ile hareket eden firmalar maliyetlerindeki meydana gelebilecek olan en ufak bir artışı, doğrudan ürettikleri malların fiyatlarına yansıtacaklardır. Bu durumda maliyetlerin artmasına ve maliyet enflasyonu denen kavramın ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Ekonomiler tam istihdam denge düzeyinde olduklarında ülkede toplam talepte ya da emek verimliliğinde bir artış meydana gelmeden üretimde kullanılan girdilerde meydana gelen artışlar sonucunda ortaya çıkan enflasyonun adı maliyet enflasyonudur.³

Maliyet enflasyonunun oluşmasında tek başına kullanılan girdi ve ham maddelerde meydana gelen artışlar olarak tanımlamak yanlış olabilir. Çalışan emek üretim yapan işçilerin örneğin sendikalaşma gibi nedenlerden dolayı ücretlerinden meydana gelecek artışlardan kaynaklanabilir. Yine bir başka maliyet enflasyonuna neden olabilecek kavramda devletin vergi oranlarını yükseltmesi olarak da gösterebiliriz. Yükselen vergi oranları üretimde meydana gelen maliyet artışını tetikleyip maliyet enflasyonuna neden olacaktır.

³ Salih Evren Turhan, *Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi ve Türkiye Örneği*, (Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi), Kahraman Maraş 2007, s:8



Şekil 2: Maliyet Enflasyonu

Şekil üzerinden maliyet enflasyonunu açıkladığımızda ise öncelikle ekonomi D1 düzeyinde dengededir. Daha sonra maliyetlerde meydana gelen artış ekonomiyi S1 'den S2 ye doğru kaydıracaktır. Fiyatlarda en başta P1 düzeyinde iken P2 düzeyine çıkmaktadır. Yani maliyetlerde oluşan bir artış enflasyon rakamlarını yükseltmiştir.

2.2.Fiyat Artış Hızına Göre Enflasyon Çeşitleri

Enflasyon kavramı bir diğer fiyat artış hızına göre incelenmektedir. Bir ülkede meydana gelen fiyat artışı üç çeşit olarak ele alınmaktadır. Bu artış hızı enflasyonun meydana geldiği oranlarla alakalıdır. Fiyat artış hızına göre enflasyon çeşitleri, ılımlı enflasyon, aşırı enflasyon ve hiper enflasyon olarak adlandırılmaktadır.

2.2.1. İlimli (Sürünen Enflasyon)

Genel olarak bütün ülkelerde olması istenen ve her enflasyon hedeflemesi stratejisinde bile kabul gören enflasyon türüdür. Enflasyon hedeflemesi stratejisi uygulayan ülkelerde konulan hedefler ılımlı enflasyon olarak nitelendirilebilir.

İlimli enflasyon, ülkedeki fiyat artışlarının oldukça düşük ve yapılan tahminler doğrultusunda gerçekleşen enflasyon türüdür.⁴ Genellikle ülkelerdeki tek haneli olan enflasyon olarak da ifade edilebilir. İlimli enflasyon ülkeden ülkeye değişen rakamsal oranlarla ifade edilebilir. Gelişmiş ülkelerde %4'ün altında az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler içinse %7'nin altında olan enflasyondur. Bu oranlar enflasyonu yorumlayan iktisadi

⁴ Kenan Çelik, *Makro İktisada Giriş*, 2. Baskı, Murathan Yayınevi, Trabzon 2008, s:120

ajanlara ve iktisatçılara göre değişiklik gösterebilmektedir. Hatta bu duruma örnek olarak bazı iktisatçıların %10'luk bir enflasyona kadar olan oranı ılımlı enflasyon olarak nitelendirmektedir.⁵

İlimli enflasyon oranı ülkeler için görülmesi istedikleri ve yatırımların en çok bu ortamda yapıldığı türdür. İstikrarlı olan enflasyon rakamlarında kişiler ellerindeki ya da tasarrufa yönelttikleri paraları ekonomide rahat bir şekilde kullanırlar. Ekonomide bir istikrar ve rahatlık mevcuttur. Gelişmekte olan ülkelerde ılımlı enflasyon yakalanırsa dışarıdan yapılan yatırımlar artar ve ani çıkışlı şok etkisi yaratacak sıcak para çıkışları yaşanmaz. Çünkü herkes ekonomide ne olacağını bilir. Bir denge söz konusudur. Bu enflasyon ile ayrıca ülkedeki paraya olan güvende yüksek düzeydedir. Tüketiciler başka ülkelerin paralarına yatırım yapmazlar. Oluşturulan enflasyon hedefleri de istenen ve olması gereken düzeydedir.

Türkiye ekonomisi genelde yüksek oranlı enflasyon rakamlarına maruz kalsa da zaman zaman ılımlı sürünen enflasyonu da görmüştür. Özellikle enflasyon hedeflemesi stratejisine geçtiği yıllardan sonra bu durum daha açıkça gözlenmektedir.

2.2.2.Aşırı (Dört Nala) Enflasyon

Aşırı enflasyon diğer bir ifade ile dörtlü enflasyon olarak adlandırılmaktadır. Yıllık enflasyon rakamlarının iki ya da üç haneli olduğu enflasyon durumudur. Enflasyon oranları %100'ü bulabilir hatta daha da fazla artış gösterebilir. Bir ülke ekonomisi için istenen bir durum değildir.

Aşırı enflasyon rakamları ülke ekonomisinde dengeleri bozarak ülkede bir pahalılık meydana getirir. Aşırı enflasyonda paranın değer kaybına karşı ev halkları ve firmalar kendilerini korumaya çalışırlar.⁶ İnsanlar böyle bir ortamda ellerinde nakit parayı pek tutmak istemezler. Aynı zamanda ülkede bir karmaşa söz konusudur. Yatırımlar o ülke için düşük ihtimal olmaya başlar. Ülkedeki sıcak para akışı dışarıya kaçırılan bir durumdur. Gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülkeler aşırı enflasyon rakamlarından kurtulabilmek için enflasyon hedeflemesi uygulamak istemektedirler. Çünkü aşırı enflasyon kavramı ülkelerde ekonomik krizler ve kırılmalıklar meydana getirmektedir.

⁵ İlker Parasız, *Makro Ekonomi*, 9. Baskı, Ezgi Kitapevi, Bursa 2006, s:241

⁶ Zeynel Dinler, *İktisada Giriş*, 15. Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa 2009, s:456

Türkiye ekonomisine ve yapısına baktığımızda en çok görülen enflasyon tipi aşırı enflasyon olmuştur. 1970li yıllarda başlayan aşırı enflasyon serüveni 2001 yılına kadar yani enflasyon hedeflemesi stratejisine geçildiği zamana kadar devam etmiştir. Bu yıllarda özellikle petrol ve gıda fiyatlarında aşırı artışlar yaşanmış buda aşırı enflasyonun oluşmasına neden olmuştur. Türkiye ekonomisi açısından aşırı enflasyon çok kötü bir kavramdır. Ülkede ekonomik anlamda çok fazla kırılganlıklar yaratmış ve yatırımların gelişmesini engellemiştir. Türk parasına olan güven azalarak ülkedeki paraların büyük bir kısmı başka paralara dönüştürülerek ülke dışına kaçırılmıştır.⁷ Bu durum ekonomiyi derinden etkilemiş yıllarca mücadele verilmesi gereken bir hal almıştır.

2.2.3.Hiper Enflasyon

Fiyat artış hızına göre enflasyon çeşitlerini sınıflandırdığımızda son olarak ele alınan enflasyon çeşidi hiper enflasyondur. Hiper enflasyon çok fazla ortaya çıkmayan ancak olağan üstü durumlarda (savaş, olağanüstü hal vb) ortaya çıkan enflasyon türüdür.

Hiper enflasyonu tanımladığımızda, fiyat artışları burada yıllık değil aylık olarak baz alınmaktadır. Aylık fiyat artışlarının %50 ve daha üzeri olması durumuna hiper enflasyon adı verilmektedir.⁸ Hiper enflasyonun yaşandığı ülkelerde para sistemi tamamen çöküş yaşar ve ekonomi altüst olur. Enflasyon rakamları bir saat içinde bile iki üç kez değişebilir. Hiper enflasyonun ortaya çıkması ülkeyi büyük tehdit altına sokmaktadır. Halk enflasyondan korunabilmek için elindeki parayı harcamak ister. Çünkü fiyatlar sık sık yükseldiğinden dolayı istedikleri ürünleri ucuza almaya çaba gösterirler. İnsanlar tasarruflarını ve yatırımlarını bir kenara bırakarak enflasyon ortamından nasıl korunacaklarını düşünürler.⁹

Hiper enflasyon Türkiye ekonomisinde meydana gelmemiş bir olgudur. Ama geçmiş tarihe bakıldığında hiper enflasyonu yaşamış olan ülkeler mevcuttur. Bu ülkeler İkinci Dünya Savaşı arasında, Avusturya, Almanya, Macaristan, Polonya gibi ülkelerdir.¹⁰ Almanya'da meydana gelen hiper enflasyon o kadar büyük yapıda dır ki örneğin, 1921 yılında günlük alınan gazetenin fiyatı 0,30 Mark iken, Mayısta 1 Marka, Ekimde 8 Mark'a yükselmiş. Ve

⁷ Kenan Çelik, *a.g.e*, s:121

⁸ İlker Parasız, *İktisadın A B C'si*, 1. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa 1996, s:188

⁹ Mustafa Barış Akyürek, *Enflasyondaki Değişimlerin Gelir Dağılımı Üzerine Etkileri*, (İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2008, s:15

¹⁰ Oğuz Esen, "Hiper Enflasyon Korkusu ve İstikrar Politikaları", *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, Cilt:4, Sayı:8, 1993, s:20

bununla da kalmayıp Kasım ayının ortalarında bir gazete 70 milyon Mark olmuştur.¹¹ Bu ortaya konan örneğin ülke ekonomisi için ne kadar kötü bir durum olduğu açıkça görülmektedir.

3.ENFLASYON HEDEFLEMESİ KAVRAMI

Günümüzde gelişmiş, gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkeler incelendiğinde bu ülkelerin ortak yanları amaçlarının kalkınmak ve büyüyebilmek olduğunu görmekteyiz. Yalnız ülkeler gerek fonksiyonel yapıları gerekse amaçları doğrultusunda politikalar uyguladıkları da bu isteklerini ve hedeflerini yerine getiremeyebilirler. Uyguladıkları para ve maliye politikaları ülkeler açısından ekonomideki dengenin sağlanması ve enflasyon oranlarında bir düşüş yaşamasına neden olmamaktadır. İşte ülkeler kırılğan yapılarını en aza indirebilmek ve enflasyon oranlarında bir istikrar sağlayıp ülkede ılımlı enflasyonun yaşanabilmesi için başka yöntemler denemektedirler. Bu yöntemlerin başında gelen bir isim de “enflasyon hedeflemesi” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Enflasyon hedeflemesi, ülke ekonomilerinin uyguladıkları para politikalarının tam anlamda başarılı olamaması ve iktisadi kavramların güvenilirliğini yitirmeleri sonucunda başvurdukları yoldur. Çünkü enflasyon oranları ülkeler için önemlilik arz etmektedir. Özellikle aşırı enflasyonun yaşandığı ülkelerde enflasyon oranlarının çok yüksek olmasından dolayı, ülkede bir kargaşa yaşanarak bütün ekonomik dengeler alt üst olmaktadır. Oysa daha iyi bir refah seviyesi, düşük enflasyon oranları ve gelişme kavramı her ülke açısından istenen bir durumdur. Yalnız bazı zamanlarda ise genelde konjektürel dalgalanmalar ve çıkar meseleleri yüzünden istenen durumlar elde edilememektedir. Az gelişmiş ülkelerin ekonomilerinde bu durum daha fazla görülmektedir. Çünkü bu ülkelerde ekonomik gelişmelerden ötürü, ekonomik politikaların anaçları yönünden iç çatışmalar daha kolay bir şekilde ortaya çıkıp, daha karmaşık çözülmesi daha güç sorunlar ortaya çıkmaktadır. Buda ekonomik anlamdaki gelişmeleri ve ülkeyi etkileyecek daha fazla olaylara neden olmaktadır.¹² İşte bu olaylardan kurtulabilmek ve enflasyondaki istikrarı sağlayabilmesi için ülkeler enflasyon hedeflemesi kavramına başvurmayı tercih etmektedirler.

¹¹ Zeynel Dinler, *a.g.e*, s:457

¹² Naci Kepkep, *Enflasyon Kurumlar Politikalar ve Avusturya Keynesçiliği*, 1. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul 1991, s:73

Enflasyon hedeflemesinin sözlüksel olarak anlamını incelediğimizde, bir ülkede uygulanan para politikasının gelecekteki enflasyon oranı ile ilgili bir hedef koyarak, bu hedefe ulaşabilmesi için ülkedeki merkez bankasının izleyeceği politikaları ilan etmesidir.¹³ Başka bir ifade ile anlattığımızda o ülkede ekonomide meydana gelen olayları ve ekonominin yapısı dikkate alınarak belli bir dönem için (hedefler genelde yıllık olarak yapılır) kabul görecektir yani ılımlı olacak bir enflasyon oranı açıklanarak, uygulanan para politikalarının ise bu hedefe ulaşabilmesini sağlayabilmektir. Bu politikalarda baş amaç hedefe ulaşabilmek ve hedef doğrultusunda istikrarlı düşüşlerin yaşanmasıdır.

Enflasyon hedeflemesi için yapılan bir diğer tanımlama ise zaman içinde belli bir hedefe ulaşmak amacıyla para politikasının oluşturulmasıdır.¹⁴ Ülkeler kendi hedeflerini belirlerken belli amaçları ve ülke çıkarları için çalışmalar yaparlar. Ülkedeki enflasyon oranını minimuma yani ılımlı enflasyona indirebilmek için niyet edilen enflasyon oranını açıklayıp, bu doğrultuda Merkez Bankası da o yönde politika uygulamaktadır. Aslında enflasyon hedeflemesini para politikasının bir başka türü olarak da nitelendirebiliriz. Ekonomide varlığını sürdüren değişkenler ve açıklayıcı veriler ele alınarak, belli bir dönem aralığı temel alınır, hedef konularak, enflasyon oranını o yönetime göre belirleyip, para politikasının da, belirlenen hedef doğrultusunda yürütülmesi olarak görülebilir.¹⁵

Birçok kaynak ve verilerde enflasyon hedeflemesine dair pek çok çalışmayı görebiliriz. Başka bir açıdan yine enflasyon hedeflemesinin tanımına baktığımızda, enflasyon için orta ve uzun vadeli bir hedefin konulduğu, para politikasının da bilindiği üzere en büyük hedefinin fiyat istikrarını sağlamak için çalıştığı, bunların dışında ise başka parasal anlamda hedeflerin olmadığından Merkez Bankasının hesap vermesi şeffaflık ilkelerini sağlamış olduğu bir para politikası stratejisi olarak da tanımlanmıştır.¹⁶

Enflasyon hedeflemesi kavramından ve yukarı da yapılan tanımlardan ortaya çıktığımızda Merkez Bankasının nihai hedefi olan fiyat istikrarı ülkenin kalkınması ve gelişmesi açısından önemli yeri vardır. Bu yüzden kamuoyuna karşı bir hedef belirleyerek ortaya çıkarlar. Böylece amaç düşük oranlı olan diğer bir deyişle ılımlı enflasyonu yakalayabilmektir. Düşük oranlı enflasyona ulaşan ülkelerde talep artışı yükselecek, tasarruf ve yatırımlarda artış yönünden etkilenecektir. Artan yatırımlarda da istihdam düzeyi ve refah

¹³ Y. Haluk AYTEKİN, *Bankacılık ve Finansal Terimler Sözlüğü*, 1. Baskı, Palme Yayıncılık, Ankara 2008, s:271

¹⁴ Ercan EREN, *İktisat Teorisi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2013, s:400

¹⁵ Ekodialog (2010), *Enflasyon Hedeflemesi*, www.ekodiolog.com, (17.12.2014)

¹⁶ İlhan EROĞLU, "Açık Enflasyon Hedeflemesi Stratejisi ve Türkiye Deneyimi", *Kahramanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı:8, Karaman 2008, s:4

seviyesi de beraberinde yükselirken ekonomide belli bir gelişme sağlayacaktır.¹⁷ Ülkeler burada enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulayarak istediği yere gelebilecektir. Görüldüğü üzere ve daha sonraki bölümlerde de inceleneceği gibi enflasyon hedeflemesi ülkeler açısından para ve maliye politikaları gibi ülke ekonomilerinin düzelmesinde aktif rol oynamaktadır. Bu açıdan enflasyon hedeflemesine gerekli itina ile bakılarak burada merkez bankası ile beraber hükümetlerde doğru kararlar vermelidir. Enflasyon hedefi için belirlenen oranlar uygulanacak olan ülkede analizler yapılarak belirlenmelidir. Bu analizler yapılırken de şeffaflığı ön plana koymalıdır. Böylece ülkenin kalkınarak normal düşük olan istenen enflasyona ve enflasyon hedeflemesi stratejisinin de başarılı olması sağlanacaktır.

4. ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN ÇEŞİTLERİ

Ülkeler arasında uygulanan kavramsallık bakımından enflasyon hedeflemesi iki farklı şekilde oluşmaktadır. Bunlardan ilki örtük enflasyon hedeflemesi ikincisi ise açık enflasyon hedeflemesidir.

4.1.Örtük Enflasyon Hedeflemesi

Enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamaya karar veren ülkelerde bazen gerekli olan ön koşullar olmayabilir. Bu koşulları sağlayabilmek içinse de belli bir zaman dilimine ve altyapıya ihtiyaç vardır. Ülkeler bu zaman dilimi içerisinde enflasyon hedeflemesi stratejisine geçmiş gibi kabul görerek hazırlıkları yapar. İşte bu dönemde uygulanan enflasyon hedeflemesi türüne “örtük enflasyon hedeflemesi” adı verilir.

Enflasyon hedeflemesi uygulayan ülkelerde Merkez Bankası her zaman bağımsız ve hesap verilebilir bir kurum vazifesi görmektedir. Ama örtük enflasyon hedeflemesi uygulandığı zaman diliminde duyurulan hedeflerde bir sapma görülmesi durumunda Merkez Bankasının bir hesap verme mekanizması bulunmamaktadır. Burada banka sadece bir aracı kurummuş gibi düşünülebilir.

Örtük enflasyon hedeflemesinde ayrıca uygulanan para politikaları yeteri kadar şeffaflık arz etmemektedir. Alınan kararlar istenildiği zaman kamuoyuna açıklanmamıştır.

¹⁷ Zeynel Dinler, *a.g.e.*, s:65

Daha esnek ve başına buyrukluk söz konusudur. Bu durum merkez bankasına olan güveni tam olarak sağlatmayacak bir yapıya da sahiptir.

Örtük enflasyon hedeflemesi Türkiye’de enflasyon hedeflemesine geçilmesine karar verilen 2001 ve 2005 yılları arasında uygulanmış bir sistemdir. Enflasyon hedeflemesine geçilebilmesi için bu dönem aralığında geçerli olan alt yapı oluşturulmaya çalışılmış ve daha sonrada açık enflasyon hedeflemesine geçilmiştir.

4.2.Açık Enflasyon Hedeflemesi

Enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulayacak olan ülkelerde ön koşulların hazırlanılarak her şeyin tamam olup artık Merkez Bankasının tam kontrolü altında hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkesine dayalı olarak uygulanan politikaya “açık enflasyon hedeflemesi” adı verilir.

Açık enflasyon hedeflemesini uygulayan ülkelerde öncelikle Merkez Bankası tam bağımsızlığını kazanmış olması, şeffaflık ve hesap verilebilirlik kaidelerinin tam olması gerekmektedir. Belirlenen hedeflerde eğer sapmalar yaşanırsa bundan Merkez Bankası sorumludur. Bunu kamuoyuna duyurarak nedenini yazılı olarak açıklamak zorundadır.

Açık enflasyon hedeflemesi daha disiplinler ve kuralcı bir yapıdan oluşmaktadır. Konulan hedeflerde bir ciddiyetlik ve ülkenin çıkarları göz önündedir. Ülkeler açık enflasyon hedeflerini koşullara tam olarak uyarak yerine getirdiklerinde enflasyon ile mücadeleleri başarılı bir hal alacaktır.

Türkiye ekonomisinde 2005 yılından sonra örtük enflasyon hedeflemesi stratejisi terk edilerek yerini açık enflasyon hedeflemesi stratejisi almıştır. Gerekli olan alt yapı bu dönemlerde yapılmaya çalışılmış ve 2005 Yılından sonra Merkez Bankası daha disiplinler bir yapı almıştır. Yılın her üç ayında bir enflasyon rakamlarını açıklayarak konulan hedefler çerçevesinde ne durumda olduğu belirtilmiş ve bu raporlar herkesin ulaşabileceği resmi internet sitesinde yer almaktadır. Böylece Merkez Bankasına olan güvende artmıştır. Yapılan bütün çalışmalarda ve uygulanan para politikalarında şeffaflık söz konusudur.

5. ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN ÖN KOŞULLARI

Enflasyon hedeflemesine karşılık gerek yapılan çalışmalar incelendiğinde gerekse prosedürlere bakıldığında uygulamayı kullanacak olan ülkelerin öncelikle bazı şartlarının olması gerekmektedir. Bu koşullar yerine getirilmeden enflasyon hedeflemesi stratejisi uygulanması yönünden eksik kalacaktır. Enflasyon hedeflemesinin tam anlamıyla sonuç verebilmesi için ön koşullar şunlardır:

5.1. Ülkenin Tek Hedefinin Enflasyonu Düşürmek Olması

Enflasyon hedeflemesinin ilk şartında enflasyon ülkelerin ekonomileri yönünden önemlilik arz eden bir durum olması gerektiği ve bütün uzun ve kısa vadeli yapılan planlarında bu hedefler doğrultusunda yapılmasını ve herhangi bir nominal çıpa kullanılmamasını istemektedir. Yani istenen tek hedefin sadece enflasyonu aşağıya çekmek olgusu olduğunu, ülkede konacak diğer hedeflerinde bu hedefe bağlı olması gerektiğini söylemektedir. Diğer olası hedeflerinde enflasyon oranları baz alınarak belirlenmelidir.¹⁸

Enflasyon hedeflemesinde başarıyı yakalayabilmek için kullanılan para politikası, döviz kurlarının bir tek enflasyonu düşürmeye yönelik olması gerekmektedir. Enflasyon dışında başka bir amaca yönelik hizmet eden para politikası enflasyon hedeflemesi ile çelişerek başarısız olmaya neden olabilmektedir. Buradaki amaç ülke de varlığını sürdüren ana hedefin yerini bulabilmesiyle alakalıdır. Çünkü olası yüksek bir enflasyon beraberinde ülkeye pek çok sıkıntı getirecektir. Bu yüzden enflasyon hedeflemesi önemsenererek hedeften şaşmaması gerektiği ve geriye kalan diğer nihai hedeflerinde ana hedefler doğrultusunda yapılması gerekmektedir. Enflasyon hedeflemesinde öncelik istenen oranın tutturulabilmesi için uygulanacak olan ülke politikasından şaşmaması gerektiğidir. Ana hedefler açık ve net olarak, herkes tarafından anlaşılabilir nitelikte olmalıdır. Tam anlamıyla hedefe odaklanılması hedeflerin gerçekleşmesini getirerek, herkes tarafından uygulanan politikalara uyum sağlanılacaktır. Buda uygulamada hızlilik ve daha kolaylığı beraberinde getirecektir.

¹⁸ Murat Güner (2014) , "Enflasyon Hedeflemesi 5 Şarta Dayanıyor", <http://arsiv.ntv.com.tr/>, (19.12.2014) , s:1

5.2. Merkez Bankasının Bağımsızlığı

Enflasyon hedeflemesinin yerine gelebilmesi için en önemli koşulun öncelikle merkez bankasının bağımsız bir yapıya sahip olmasıdır. Bir ülkede ekonomik anlamda sorumlu ve en yetkili kurum şüphesiz ki Merkez Bankasıdır. Merkez Bankası fiyat istikrarını koruyabilmesi ve görevini tam anlamıyla yapabilmesi için tam bağımsız olması gerekmektedir. Para politikasını da istediği gibi yönetebilmesi için bu şart olan bir koşuldur. Enflasyon hedeflemesinin sağlıklı olarak sonuçlar verebilmesi için de bağımsızlığı olması gereken unsurdur. Bağımsız olması ile elindeki tüm imkânları serbestçe kullanabilecek koyulan hedeflere daha hızlı bir şekilde yaklaşılacaktır.

Uygulana para politikalarında maliye politikasının etkisi üst düzeyde olamamalıdır. Hükümetler ve siyasi baskılar Merkez Bankasının bağımsızlığının ülke yararına olduğunu kabullenerek uygulanan politikalarda çok fazla yer almamalıdır. Eğer merkez bankasının yetkileri ile beraber hükümette yer alırsa hedefler tam anlamıyla başarıya ulaşmayacaktır. Enflasyon hedeflemesinde Merkez Bankası uygulayacağı politikalarda bağımsızlığı tam yerinde ise aynı zamanda açık ve şeffaf olmalıdır.

Bir başka açıdan merkez bankası bağımsızlığına baktığımızda yapılan araştırmalarda enflasyon hedeflemesini uygulayan ülkelerde ülkelerin Merkez Bankaları ne kadar fazla ve yüksek bir tam bağımsızlık sağladıysa, enflasyon oranlarının da o kadar düşük olduğu görülmüştür. Yani enflasyon hedeflemesinde bu ülkeler açıkça başarılı olduklarını merkez bankalarının bağımsızlıkları ile kanıtlamışlardır. Böylece merkez bankasının bağımsız olması ayrı önem kazanmıştır.¹⁹

Merkez Bankasının bağımsızlığı sonucu enflasyon hedeflemesi stratejisinin başarısına Türkiye ekonomisinden de örnek gösterilebilecek durumlar mevcuttur. Tezimiz bir sonraki bölümünde ayrıntılı bir şekilde yer vereceğimiz Türkiye'deki uygulanan enflasyon hedeflemesi değerlendirmesi bölümünde görüleceği gibi Türkiye 70 l, yıllara bakıldığında 2001 yılına kadar enflasyon oranları çok yüksek düzeylerde seyrettiği 2001 yılında hem enflasyon hedeflemesi stratejisine geçilmesi, hem de Merkez Bankasının tam amacının fiyat istikrarını sağlamak olduğundan ve bir çok yetki ve haklar verilip bağımsız olarak hareket ettiği günden günümüze kadar enflasyon oranlarında çok büyük düşüşler meydana gelmiştir.

¹⁹ İ.Şiriner, T. Turgay, "Parasal İstikrar Sağlanmasında Enflasyon Hedeflemesi Rejimi ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Etkinliği Sorunu", *Finansal Politik Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Cilt:44, Sayı:509, 2007 s:70

Merkez bankasının tam bağımsızlığını kazanması ile enflasyon hedeflemesi için hedeflerde daha iyi sonuçlar alınmıştır.

5.3. Mali Derinlik ve Mali Üstünlük Düzeyi

Enflasyon hedeflemesinin uygulanabilmesi açısından bir diğer şartta ülkede mali derinlik ve mali üstünlük düzeyinin ne derece etkin olduğu ile alakalıdır. Mali baskınlık kavramı bir ülkede uygulanan para politikasının o ülkedeki kamu kesi mininin ihtiyaçları ve finansmanı doğrultusunda istenildiği gibi yönetilmesi anlamına gelmektedir.²⁰

Enflasyon hedeflemesi stratejisinin başarılı olabilmesi için nasıl merkez bankasının bağımsızlığı gerekiyorsa aynı zamanda bir ülkenin mali baskınlık oranı da en az seviyede olmak zorundadır. Çünkü para politikası için yapılan müdahaleler enflasyon hedeflemesinin çıkarlarına ters düşüyorsa başarısızlık getirecektir. Mali baskılar kurulmaması enflasyon hedeflemesinde hedefin şaşmamasına böylece, enflasyon oranlarının da düşmesine neden olacaktır. Mali piyasaların her zaman esnek olması, enflasyondaki hedeflenen oranların tutturulmasını sağlayacaktır.²¹

Mali baskınlığın en aza indirilebilmesi için maliye politikalarını kontrol altına almak ve uygulanan maliye politikalarını bütçe sınırları içinde yapılabilmesini sağlamaktır. Gelişmekte olan ülkelerde mali baskınlık daha etkin olduğu görülmektedir. Çünkü bu ülkelerde vergi kaynakları yetmemekte ve senyorej gelirin fazla olması mali baskınlığı da üst düzeye çıkarmaktadır.²²

Bir ülkede mali baskınlığın ne düzeyde olup olmadığı kamu açıklarının GSYİH' ya göre oranına ya da para arzının GSYİH' ya göre oranına bakılarak anlaşılabilir. Bu oranlar ülkenin yapısına göre farklılık gösterebilirler. Ülke bu oranlara bakarak durumuna istinaden mali baskınlık ve derinlik olgusunu ayarlayabilir. Çünkü merkez bankası yürüttüğü bağımsız para politikasında tam anlamı ile hedefe ulaşabilmesi için mal, baskılardan mutlaka kurtulması gerekmektedir.

²⁰ İlhan Eroğlu, *a.g.m.* s:9

²¹ Zübeyir Turan, "Enflasyon Hedeflemesi ve Enflasyon Politikalarının Uygulama Sonuçları", *Mevzuat Dergisi*, Sayı:150, Haziran 2010, s:15

²² Şehnaz Bakır Yiğitbaş, "Gelişen Piyasa Ekonomilerinde Alternatif Para Politikası Stratejileri, Türkiye Ekonomisi Açısından Bir Değerlendirme", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt:16, Sayı:1, 2009, s:2014

5.4. Etkin Bir Para Politikası

Ekonomide enflasyonu düşürmek için politikalar uygulanıyorsa öncelik fiyat istikrarını sağlamak olmalıdır. Fiyat istikrarının sağlanabilmesi ancak sıkı baskılardan arındırılmış bir etkin para politikası ile olacaktır. Çünkü para politikası faiz oranlarını, sermaye giriş çıkışlarını etkileyen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Para politikasının amacı fiyat istikrarı, ekonomik büyüme ve tam istihdamı sağlamak olduğundan enflasyonu düşürebilmesi içinde önemlidir.²³

Enflasyon hedeflemesinin tanımın yaparken aslında enflasyon hedeflemesinin de bir nevi para politikası olduğunu, enflasyonun dengeye tam anlamıyla gelebilmesi ve koyulan hedefe ulaşması için para politikası uygulaması olduğu ifade edilmişti. Bunun olabilmesi içinde tam bağımsız, devletin ve politik güçlerin para politikası etkisi altına girmemesi gerekmektedir. Ancak o zaman istenen hedeflere daha kısa zamanda ulaşılabilecektir. Para politikasının bağımsız olması fiyat istikrarını sağlayacak üst bir yönetim elde edecek ve bağımsızlığı ile ekonomiyi dengede tutacaktır. Bu yüzden enflasyon hedeflemesinde amacı fiyat istikrarını sağlamak olan etkin ve bağımsız bir para politikasının olması şarttır.

5.5.Şeffaflık ve Hesap Verilebilirliğin Olması

Son olarak da enflasyon hedeflemesi uygulamasının ön koşullarından ve önemlisi olan Merkez Bankasının enflasyon hedeflemesi stratejisinde uyguladığı politikalar karşısında şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkesini tam anlamıyla yerine getirebilmesidir. Merkez Bankaları enflasyon hedeflemesinin başarılı olabilmesi için tam bağımsız yetkisi verilmektedir. Çünkü bağımsızlık yetkisi olması onların istedikleri gibi davranmasını sağlayamaz. Ülke çıkarlarını düşünmelidirler.

İnsanlar rasyonel hareket eden varlıklardır. Yaptıkları yatırımlarda ve ekonomik davranışlarda tutarlı olabilmek için açıklık isterler. Merkez Bankaları eğer enflasyon oranını belirlemede yapacağı politikaları ve oranları tam anlamıyla açık bir şekilde ortaya koymazsa insanlarda iktisadi olaylarda ve yapacağı işlerde tedirginlik yaşayabilirler. Örneğin enflasyon oranları yükselecek etkiler kapsamında bir açıklık meydana getirmeseler insanlarda yaptıkları

²³ Merve Büşra Engin, "Bir Para Politikası Aracı Olarak Enflasyon Hedeflemesi", *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:2, 2011, s:46

yatırımlarda ya da harcamalarda kaybedişler yaşayacak buda hem insanların yatırımlarını hem de ülke ekonomisini engelleyecektir. Bu durumda enflasyon oranları düşüşe geçecek olsa da daha çok yükselişe geçebilir. Enflasyon için konulan hedeflerde de şaşmalar meydana gelecektir.

Bu yüzden Merkez Bankalarının koyduğu kanunlar açıklanabilir ilkesine uymalı ve hesap verilebilirlik konusunda gizli olmamalıdır. Bu sayede halkın merkez bankasına olan güveni artacaktır. Bu durum merkez bankasının işini kolaylaştırıp olup, yapmak istediklerini daha kolay ve hızlı bir şekilde yerine getirecektir. Yapılan araştırmalar ve gözlemlerde de enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamaya geçen ülkelerde ülkelerin hâsıla enflasyon değişkenleri karşılaştırıldığında, açık olarak hedeflerini ortaya koyan ülkelerde daha büyük başarılar gözlenmiştir. Gizli politikalar hesap verilebilirliğin olmadığı ülkeler ise yüksek enflasyon ve gerilemeye maruz kalmışlardır.²⁴

6.ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI

Enflasyon hedeflemesi stratejisi dünyada pek çok ülkede benimsenerek uygulanmaya çalışılan bir kavramdır. Ülkeler açısından yarar sağlayarak onların hedeflerine ulaşmasında yardımcı olmaktadır. Bunun yanında bazı avantajı olmayan faktörlerde mevcut olabilmektedir. Enflasyon hedeflemesinin avantajlarını ve dezavantajlarını tek tek inceleyelim.

6.1.Enflasyon Hedeflemesinin Avantajları:

Enflasyon hedeflemesi ülkelerde uygulanan diğer politikalara bakıldığında en çok başarıyla sonuçlanan politikalar diyebiliriz. Ülkenin yararına olacak olası durumları mevcuttur.

Enflasyon hedeflemesinin en büyük avantajı enflasyonun düşürülmesi ve istenen düzeye gelmesini sağlayan bir araç olmasıdır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin

²⁴ Seyfettin Erdoğan, "T.C Merkez Bankası Yasası ve Hesap Verilebilirlik Kriterine Uygun Mu?", *Mevzuat Dergisi*, Cilt:7, Sayı:78, Haziran 2004, s:28

büyümlerini engelleyici en önemli kavram şüphesiz ki enflasyonda meydana gelen yüksek oranlardır. Bu oranlar ile başa çıkamayan ülkeler daha çok enflasyon hedeflemesini uygulamakta ve başarılı sonuçlar almaktadırlar.²⁵ Yani enflasyon hedeflemesi enflasyonu düşürücü olarak ülkelerin en büyük kullandıkları avantaj diyebiliriz.

Enflasyonu düşürmek için ülkeler enflasyon hedeflemesi dışında pek çok politika uygulayabilirler. Ama bu uygulanan politikalar enflasyon için sadece tek tek bir tedbir olabilir. Genel kabul görene bir politika gibi işleyemez. Diğer politikalar bakıldığında anlaşılması ve uygulanabilirliği açısından daha kolay uygulanan ve hızlı sonuçların alınmasına neden olan bir politikadır. Bu yüzden diğer politikalara göre enflasyon hedeflemesi politikası daha avantajlı bir yapıya sahiptir.

Enflasyon hedeflemesinin uygulamasındaki en yetkili kişi merkez bankalarıdır. Merkez bankaları enflasyon hedeflemesi için belli bir hedef koyarlar ve bu hedefe ulaşabilmek için uyguladıkları politikalarda hesap verebilirlikleri tam olmalıdır. İşte enflasyon hedeflemesi stratejisi merkez bankalarının hesap verilebilirlik ve güvenilirlik yapılarını daha üst seviyeye çıkartır.

Merkez bankalarına sağladığı bir diğer avantajda uyguladıkları para politikalarında bağımsız olmalarını ve tam yetki vermelerini sağlamaktadır. Enflasyon hedeflemesi ile ülkedeki merkez bankası bağımsızlığına ve tam yetkiye sahip olabilmektedir

Enflasyon hedeflemesi uygulanan para politikasında şeffaflığın artmasına neden olur. Şeffaflık para politikasında bilgi eksikliğini azaltarak ekonomideki karışıklıkların yok olmasına neden olmaktadır. Şeffaflığı yüksek olan bir para politikası enflasyon üzerindeki tahminleri gerçekçi kılarak hedefe ulaşmayı amaçlatır. Yüksek şeffaflık içeren bir para politikası o ülkedeki enflasyon hedef tahminlerini de başarıya ulaştırır.²⁶

Enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamakta olan merkez bankaları yada iktisadi anlamda o işin içinde olan herkes baş hedef olan fiyat istikrarına ulaşabilmek için tüm açıklık ilkesine bağlı kalarak bütün bilgileri kullanılırlar. Herkes her şeyi bilmekte özgür yapıdadır. Bütün bilgiyi kullanılması açıklık ve netlik sağlayarak olası yanlışlıkları ortadan kaldırmaktadır.

²⁵ Şeref Kalaycı, "Parasal Hedefleme, Enflasyon Hedeflemesi ve Enflasyonist Bekleyişler, Türkiye Ekseninde Bir Değerlendirme", *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt:7, Sayı:1, s:275

²⁶ Hülya Kanalcı Akay, "Para Politikasında Şeffaflık", *Finans Politik Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Cilt:44, Sayı: 510, 2007, s:34

Son olarak enflasyon hedeflemesinin avantajı olarak göreceğimiz kavram merkez bankasının para politikası ile yapacağı işlerde politik bir yapının hâkimiyetini azaltarak bütün her şeyin merkez bankasının uyguladığı politika üzerine odaklanmasını sağlamaktadır. Böylece hedefin tek olmasına ve enflasyonun daha kolay düşmesine yol açacaktır.

6.2.Enflasyon Hedeflemesinin Dezavantajları

Enflasyon hedeflemesinin avantajlarının yanında bazı dezavantajları da bulunmaktadır.

Enflasyon hedeflemesi diğer enflasyonu düşürücü politikalar ile karşılaşıldığında uygulanması katı olan kuralcı bir politikadır. Birçok ön koşulu yerine getirmeden uygulamada başarılı olunamaz. Ülkeler için kısa süreli değil uzun süreli ve zor kuralları içeren olayları ön plana koymaktadır. O yüzden ülkeler açısından uygulamak çok kolay olmayabilir.

Enflasyon hedeflemesinde amaç fiyat istikrarının sağlanarak enflasyonun düşürülmesidir. Enflasyonu düşürmek amaçlı yapılan para politikaları bazen sıkı bir politika niteliğine bürünebilir. Ülke tek bir hedefe odaklandığından dolayı sıkı ve zor politikalar ekonomide daralma yaratabilir ve büyümeyi engelleyebilir. Çünkü öncelik burada enflasyonu düşürmektir.

Enflasyon hedeflemesinin bir başka dezavantajından bahsettiğimizde bu politika esnek döviz kuru ile uygulanmaktadır. Esnek döviz kuru bazen enflasyonu canlandırabilir. Kurlarda meydana gelen yükselmeler döviz hammadde fiyatlarına etki ederek, fiyat yükselmeleri de enflasyona sebep olacaktır.²⁷ Enflasyonun yükselmesi ile de olaya merkez bankası dışında mali olarak güçler de müdahale etmeye başlayacaktır. Buda enflasyon hedeflemesinin bağımsızlık ilkesine ters düşecektir. Yani esnek döviz kuru bazen mali istikrarsızlık yaratabilir.

Enflasyon hedeflemesi stratejisi her ülke için aynı sonuçları vermeyebilir. Bazen gelişmekte olan her ülke bu politikayı kaldıramayabilir. Uygulanan para politikası ya da esnek döviz kurları ekonomide ani şoklar yaratabilir ve başarısızlığa gidilebilir. Enflasyon hedeflemesi başarısızlıkla sonuçlanan ülkelerde arz şokları yaşanabilmektedir.

²⁷ Burak Darıcı, "Mali Ekonomik İstikrarın Sağlanabilmesi Açısından Dalgalı Döviz Kuru Sistemi, *Mevzuat Dergisi*, Yıl:9, Sayı:104, Haziran 2006, ss:4

7. ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN UYGULANMASI

Enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamak isteyen ülkeler uygulama kapsamında belli bir düzeyden geçmesi gereken adımları uygulaması gerekmektedir. Bunların yapılması stratejinin de sağlıklı bir şekilde başarıya ulaşmasını sağlayacaktır. Bu adımlar;

- Hedef Seçimi Yapılması
- Fiyat Endeksi Seçimi
- Hedef Aralığının Belirlenmesi
- Hedefleme Süresinin Belirlenmesi
- Hedefin İlan Edilmesi

7.1.Hedef Seçimi Yapılması

Enflasyon hedeflemesini uygulamak isteyen ülkelerde ön koşullar yapıldıktan sonra belli bir takım kuralları mevcuttur. Ön koşulları sağlayan ülkelerde ilk olarak hedefin belirlenmesi gerekmektedir.

Hedefin belirlenebilmesi için öncelikle o ülkedeki ekonomik ve siyasi yapı gözden geçirilmelidir. Çünkü her ülke için konması gereken hedefsel oranlar konjektürel olarak farklılık göstermektedir. Her ne kadar bu uygulamayı kullan her ülkenin ortak amacı fiyat istikrarı sağlamak koşulu ile enflasyon oranlarını aşağıya çekmek olsa da bu aşağıya olgusu yani oranlar farklıdır. Ama amaç ılımlı enflasyon yani tek haneli enflasyon oranlarını yakalayabilmektir. Uygulamanın yapıldığı ülkelerde konulan hedeflerde genelde ılımlı bir oran ve tek hanelilik vardır. Genelde gelişmiş ülkelerde enflasyon oranları %4'ün altına düşmesi hedeflenirken gelişmekte olan ülkelerde %5 ve %7 oranlarında değişiklik göstermektedir.

Enflasyon hedeflemesinde her ülkede hedefleri belirleyenler farklılık göstermektedir. Kimi ülkelerde merkez bankası hedef belirlerken kimi ülkelerde hükümetlerdir. Hatta bazı ülkelerde hem merkez bankası hem hükümet enflasyon hedeflerini ortak olarak belirler. Bu durum ülkenin yapısı ile alakalıdır.

Ülkelerin yapısının değişiklik göstermesi, her ülkenin gelişmişlik düzeyi, refah ve ekonomik yapıları farklı olması hedefinde iyi bir tahmin yapılarak konulması gerektiğini göstermektedir. Herkes için kabul gören ve ülkeyi ekonomik anlamda zora sokmayacak aksine enflasyondan kurtaracak anlaşılır bir oran olmalıdır.

7.2. Fiyat Endeksi Seçimi

Enflasyon hedeflemesini uygulamak isteyen ülkelerde hedeflerin belirlenmesi aşaması geçildikten sonra ilk yapılması gereken adım fiyat endeksinin seçilmesidir. Enflasyon hedeflemesini uygulayan ülkelerde genel olarak iki tür fiyat endeksi kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE), diğeri ise çekirdek enflasyondur.

Seçilen endeks ülkenin durumu ve özellikleri açısından önemlidir. Seçilen endeksin ülkenin yapısına uyması ve fiyat seviyelerinin ülkedeki yaşam standardını doğrudan yansıtması gerekmektedir. Hedefi koyan merkezlerin beklentilerine yönelik olması ve herkes tarafından anlaşılabilir ve güvenilir yapıda olup yorumlanabilir bir nitelik taşıması gerekmektedir.²⁸

Bu sistemi uygulayan ülkeler incelendiğinde pek çok ülke TÜFE yöntemini seçtiği görülmektedir. TÜFE genel tanımsal ifade ile ülkedeki tüketiciler tarafından satın alınan mal ve hizmetlerin fiyatlarındaki değişimi ölçen endeksin genel adıdır. Fiyat endeksi hesaplanırken ülkenin ekonomisinin özelliğine göre bir mal ve hizmet sepeti oluşturularak bu sepetin zamanla aldığı değişiklikler ve fiyat artış oranları saptanmaktadır.²⁹

TÜFE diğer endekslere bakıldığında hem kolay anlaşılır hem de hesaplama yöntemleri açısından da değerlendirildiğinde kolay hesaplanabilen bir sistemdir. İstenilen fiyatlar ve enflasyon kalemleri her ay bazında da hesaplandığı için gözlem yapılırken yorum ve analizlerde daha sağlıklı sonuçlar vermektedir. Ülkeler bu durumun farkında olduklarından en çok tercih ettikleri hesaplama yöntemi özelliğini taşımaktadır.

TÜFE enflasyon endeksinin bazen dışsal şoklar nedeniyle ile fiyatlarda ani sıçramalara neden olması para politikasının bir sonucu değildir. BU ani şoklar TÜFE’de dalgalanmalara yol açabilmektedir. Böyle durumlarda TÜFE kapsamında yer alan mal ve hizmet sepetindeki

²⁸ Vedat Tüzemen, *Dünyada Enflasyon Hedeflemesinin, Uygulanışı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2007, s:28

²⁹ Zeynel Dinler, a.g.e.,ss:342

bazı kalemler dışarıya çıkartılır. İşte bu kalemlerin dışarıya çıkarılması ile ölçülen enflasyon “çekirdek enflasyon” olarak adlandırılmaktadır.³⁰

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın yayınladığı enflasyon hedeflemesi kitapçığında yer alan verilere göre dünyadaki ülkelerin birçoğu enflasyon hedeflemesinde endeks olarak TÜFE'yi kullanmaktadırlar. Romanya, İngiltere, Avustralya Kolombiya, Polonya, G. Afrika, İsrail, Yeni Zelanda, Türkiye, Kanada, Macaristan, Çek Cumhuriyeti gibi Norveç Filipinler, Şili İzlanda gibi ülkeler TÜFE kullanan ülkelere örnektir. Çekirdek enflasyonunu kullanan ülkeler ise Kore ve Tayland olarak örneklendirilmektedir.³¹

Ülkelerin TÜFE'yi daha fazla seçmelerinin nedeni uzun zamanda ani şokların ortadan yok olması ve etkisinin azalması ile TÜFE'nin daha sağlıklı işlem görmesidir.

7.3. Hedef Aralığının Belirlenmesi

Enflasyon hedeflemesi stratejisinde fiyat endeksinin seçiminden sonraki diğer aşama ise hedef aralığının belirlenmesidir. Ülkelerin hedef aralığını belirlemedeki kullandıkları yöntemler üç tanedir. Bunlar nokta hedefi, bant hedefi ve üst sınır hedefidir.

Ülkelerin enflasyon hedeflemesini uygularken en önemli diğer kıstası hedef aralığıdır. Çünkü belirlenen hedefler uygun bir yapıda olması hedefin tutmasıyla alakalıdır. Ülkeler kendi yapılarına uygun olan bir hedef belirlemedikleri takdirde hedefleri tutmayacaktır. Çok düşük oranlı bir hedef koyup bu hedefin çok üstünde kalıp tutturulmazsa enflasyon hedeflemesi başarısız olacak ayrıca uygulanan politikadaki maliyetler artacak ve hedef karar alıcılarına karşı duyulan güvende azalacaktır. Ayrıca enflasyon hedeflemesi başarısız bir politika olarak görülecektir. Merkez bankaları da güvenilirliğini yitirmeye başlayacaktır. Bu yüzden konulan hedefler tutarlı olmalıdır.

İlk olarak nokta hedef uygulamasını seçen ülkelerde enflasyon hedeflemesini tam anlamıyla tutturmak biraz zordur. Enflasyonu etkileyen ve para politikası dışında kalan petrol fiyatlarındaki bir anlık yükselişler, tarım ürünlerinde ani artışlar, mevsimsel olarak bunların hepsi enflasyonu etkileyen unsurlar olabilmektedir. Bu ani sıçramalardan dolayı enflasyon için koyulan hedeflerin tam olarak tutmayabilir. Bu hedefin dışında kalan olgulardır. Türkiye

³⁰ Nazan Yiğit, *Enflasyon Hedeflemesi*, (Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi) Ankara 2006, s:38

³¹ TCMB, *Enflasyon Hedeflemesi Rejimi Kitapçığı*, www.tcmb.gov.tr. (27.03.2015), s:7

ekonomisinde de bu durum çok fazla görülmektedir. O yıl için konulan hedefler genelde ya petrol fiyatlarındaki ani yükselmeler ya da kuraklık gibi nedenlerden dolayı tarım ürünlerinde meydana gelen fiyatlardaki artışlardan enflasyon oranlarında beklenmedik yükselmeler yaşanmaktadır. Buda hedefin tam anlamıyla tutmasını engellemektedir. İşte ülkeler belirsizlikleri ortadan kaldırabilmek için nokta hedefe yakın sınırlar belirleyerek belli aralıklar getiriler. Bu aralıklar “güven”, “hoşgörü” ve “belirsizlik” gibi isimler alırlar.³² Bunun yapılmasında ki amaç enflasyon hedeflemesinin başarılı bir hal alarak konulan hedeflerin daha sağlıklı tutturulmasıdır.

Nokta hedefinin uygulanması açısından biraz zor olması nedeniyle ya bant hedef ya da alt üst sınır belirlemesi yapılmaktadır. Belli bir bant hedef ya da alt üst seçilmesindeki diğer önemli neden ise nokta hedef uzun dönem para politikası uygulamaları için hedefte çok sağlıklı olmasa da bant hedef uygulamasında kısa dönem şoklarına karşılık daha esnek bir yapıdadır. Ve ayrıca enflasyon hedeflemesi tahminleri yanılma payı olduğu zaman bant aralıklarında kalması oranın tutturulması açısından daha sağlıklı bir hal almaktadır. Hedef bandı burada aralıkların dar tutulması enflasyonun daha istikralı olarak düştüğü ve hedeflerin daha sağlıklı işlediği anlamına gelmektedir.³³

7.4. Hedefleme Süresinin Belirlenmesi

Enflasyon hedeflemesinin başarılı sayılması için bir sonraki önemli adım hedefin süresinin belirlenmesidir. Buna aynı zamanda hedef ufku da denmektedir. Hedef ufku belli bir zaman aralığını ifade etmektedir Enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulayan ülkeler koyacakları hedeflerin hangi zaman dilimi arasında hedefe ulaşacaklarını ifade ederler. Hedefin ne kadar bir aralık zaman diliminde olması gerektiği o ülkenin ekonomik durumu için oldukça önemlidir.

Enflasyon hedeflemesini bir anda olsun isteyip hedef ufkunu çok az bir zamana almak riskli olabilir. Çünkü kısa zamanda enflasyon oranlarını düşürebilmek için yapılan politikalar da istikrarsız bir büyüme ve durgunluk yaşanabilir. Bu çok sağlıklı olmayabilir. Dönem uzadıkça istikrarsız olan büyüme de aza inecektir. Ama çok uzun bir dönemde de enflasyon düşürme için yapılan maliyetler artacak, ve güvenle alakalı problemler yaşanmasına sebep

³² TCMB, *a.g.e.*, s:13

³³ Nazan Yiğit, *a.g.e.*, s:42

olabilir. Ayrıca hedeften uzaklaşmalar da meydana gelebilir. Bundan dolayı hedeflerin belirlenebilmesinde zaman çok önemlidir.

Genel olarak değerlendirme yapıldığında enflasyon hedeflemesinde sabit olan bir hedeften bahsetmek doğru olamaz. Uygulama için kullanılması gereken zaman dilimi ülkeden ülkeye ve ekonomik durumları itibarıyla farklılık göstermektedir. Önemli olan doğru zaman kavramlarını belirlemektir.³⁴

7.5. Hedefin İlan Edilmesi

Enflasyon hedeflemesi stratejisinin uygulanabilmesi için son olarak önemli konulardan biride konulan hedefin ilan edilerek kamuoyu ve o ülkede yaşayan bütün vatandaşlara ilan edilmesidir. Çünkü uygulanmak istenen politikada Merkez bankası tek başına başarı sağlayamayabilir. Ülkedeki vatandaşlardan da bu konuda destek ve yardımlar olarak ortaklaşa politikalar ile enflasyonu düşürmeye gidebilirler. İşte bu yüzden hedefin ilanı önemlidir. İlan edilen hedefler gerçekçi herkesin anlayabileceği bir yapıda olmalıdır ki işler daha kolay yoluna girsin.

Stratejiden elde edilmesi gereken başarıda ilan edilecek hedefin tutarlılığı çok önemlidir. Belirlenen tutar ülkedeki enflasyon oranları ve politikalar ile karşılaştırılıp bir tutarlılık içinde olması gerekmektedir. Konulan enflasyon hedefinin kimler tarafından ilan edileceği de o ülkenin yapısı ile alakalıdır. Stratejiyi uygulayan hükümet ya da merkez bankaları bu konuda ortaklaşa karar veririler. Bu ilan ülkenin yapısal özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

Strateji de bir diğer önemli husus ta bağımsızlıktır. Hedefi ilan edecek kurumun bağımsız olması şarttır. Çünkü hedefler kamuoyunu yanıltmayacak doğru ve gerçekçi nitelikli özellikler taşımalıdır. Çünkü enflasyon hedeflemesinin başarıya ulaşabilmesi ve istikrarlı olarak uygulanabilmesi için güvenilirlik son derece önemlidir. Yapılan yanlış ya da birden fazla ilan politikanın da stratejinin de başarısız olarak sonuçlanmasına neden olabilir. İnsanlarında bu stratejiye karşı duyulan güven azalır. Sonuç olarak hedef güvenilir bağımsız ve doğru kişilerce o ülkede ilan edilmesi gerekmektedir.

³⁴ Vedat Tüzemen, *a.g.e*, s:31

İKİNCİ BÖLÜM

8. ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE UYGULANMASI

Dünya ekonomilerinde pek çok ülkede 1970 ve 1980li yıllarda para politikalarının uygulanması ve genel olarak ekonomilerinde belli bir istikrar olduğu gözlenmektedir. Genellikle parasal konudaki değişkenler ve paranın dolaşım hızı ile ilgili varsayımlar belli bir düzen içinde gitmekteydi Bu yüzden bu ülkeleri için olası bir politika gerekmiyordu. Tek başlarına uyguladıkları para politikaları onlar için geçerlilik arz ediyordu. Fakat 1980lerden sonra finansal değişmeler ve uygulanan liberalleşme programları ile dünyada pek çok ülkede kırılganlıklar yaşanmaya ekonomide dengeler bozulmaya başlamıştır. Finansal piyasaların canlanması yeni sektörlerin ortaya çıkması ve genel anlamda küreselleşen dünya hareketleri ile önce tek başlarına yürütülen ekonomi paketleri ve para politikaları geçerliliğini yitirmeye başlamıştır. Para taleplerindeki istikrarın da bozulması ve daha çok ta dünyadaki petrol fiyatlarında meydana gelen artışlarında etkisi ülkelerde enflasyon oranlarının yükselmesinde neden olmuştur. Bu durumda ülkeler enflasyon ile mücadele ve ekonomide güçlü bir istikrar sağlamak amacıyla yeni bir politika arayışına girmişlerdir.

Arayış içine girilen kavramda para politikasına nominal bir çıpa arayışı ile beraber ortaya enflasyon hedeflemesi stratejisinin beraberinde getirmiştir. Enflasyon hedeflemesi stratejisini dünyada ilk defa 1989 yılında Yeni Zelanda'da uygulanmaya başlanmıştır.³⁵ Yeni Zelanda'nın uygulamaya başlaması iler ardından pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede enflasyon oranlarını düşürmek ve ekonomide düzeyli bir istikrar sağlayabilmek için enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamaya gitmişlerdir. 2000'li yıllara gelindiğinde ise bu stratejiyi uygulayan ülkelerin sayısı 24'e yükselmiştir. Avusturya, Kolombiya, Brezilya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Meksika, Endonezya, Norveç, Filipinler, Peru, G. Afrika, Polonya, İngiltere, Romanya, İsrail, Slovak Cumhuriyeti, İsveç, Şili, İzlanda, Türkiye, Kanada, Yeni Zelanda, Kore ve Tayland enflasyon hedeflemesini kullanan ülkelerdir.³⁶

³⁵ Seyfettin Erdoğan, Durmuş Çağrı Yıdırım ve Hakan Güneş, "Enflasyon Hedeflemesi Makro Ekonomik Performans Üzerinde Etkili Midir?", *Maliye Dergisi*, Sayı: 159, Temmuz Aralık 2010, s:104

³⁶ TCMB, *Enflasyon Hedeflemesi Broşürü*, www.tcmb.gov.tr, (28.03.2015), s:10

8.1. Gelişmiş Ülkelerde Enflasyon Hedeflemesi

Enflasyon hedeflemesi stratejisini ilk kullanan ve uygulayan ülkeler gelişmiş olan ülkelerdir. Yeni Zelanda Dünya’da gelişmiş ülke konumundadır. Dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin genel yapıları incelendiğinde ekonomik olarak enflasyon rakamları gelişmiş ülkelerde daha düşük düzeydedir. Fakat uzun dönemde bu ülkeler enflasyonun daha da düşmesini ve istikrarlı bir hal alıp enflasyon oranlarını kontrol altında tutmak istemektedirler. Bu yüzden de bu stratejiyi ortaya koyup günümüze kadar halen daha uygulamaktadırlar.

Enflasyon hedeflemesini bir para politikası olarak uygulayan gelişmiş ülkelerde enflasyon oranları incelendiğinde gerçekten başarılı sonuçlar aldıkları ortaya çıkmıştır. Uzun vadede de enflasyon oranları istikrarlı bir iniş yaşamış ve rakamsal olarak ılımlı enflasyon olmuştur. Ülkeyi tehdit etmeyen ve istikrarı sağlatan bir boyuttur.

Gelişmiş ülkelerde ayrıca enflasyon oranları zaten ılımlı bir yapıdadır. Stratejiyi uygulamadan önce ılımlı olan enflasyon stratejiden sonra daha da düşmesi politikayı güvenilir kılmaktadır. Politikayı uygulamada da önemli denebilecek pek zorlukla karşılaşmamışlardır. Buda ülkelerin gelişmişlik düzeylerini göstermektedir.³⁷

Gelişmiş ülkelerde enflasyon hedeflemesinin ön koşulları sağlamada büyük rahatlıklar yaşanmaktadır. Örneğin bu ülkelerin hepsinde merkez bankası, mali derinlik ve mali baskınlık oranlarını denetlemede maliye politikalarının para politikasının üstüne çıkmasını engellemekte ve uygulanan para politikalarında daha esnek bir yapıda olduğu gözlenmektedir. Çünkü gelişmiş olan ülkelerde ekonomide ciddi boyutta kırılmalıklar yaşanmamakta, olası ekonomik problemlerin çözülebilmesi de daha kolay ve daha çabuk zaman da gerçekleşmektedir. Bu yapının esnek ve rahat olması enflasyon hedeflemesi stratejisi için daha da kolaylık sağlamaktadır.

Enflasyon hedeflemesi gelişmiş ülkelerin hepsinde başarılı olarak sonuçlanarak enflasyonda önemli iyileşmeler yaşamıştır. Bu ülkelerin hepsinde başlarda enflasyon oranları aşağıya inmiş zamanla da istenilen düzeyde seyretmeye devam etmiştir. Enflasyon hedeflemesinde gelişmiş ülkelerde uygulanan kıstaslara bakıldığında ise şöyle sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

³⁷ Levent Tüzemen, a.g.e., s:34

- Gelişmiş ülkelerde fiyat istikrarını sağlamak için para politikası rejimi olarak enflasyon hedeflemesi stratejisi uygulanmıştır.
- Enflasyon hedeflemesini belirleyebilmek için çekirdek enflasyon değil de bir mal ve hizmetlerin hepsini içine alan TÜFE kullanılmaktadır.
- Enflasyon hedefinde nokta hedefin tutturulması imkânsız olduğundan bu ülkeler rakamsal ifadelerde bant aralığı görülmektedir.
- Ülkelerde para politikasına olan güven zaman ile artış göstermiş, çünkü başarılı uygulamalar sürmüştür.
- Merkez bankalarının bu ülkelerde ortaya koyduğu para politikası raporları zamanla daha şeffaf ve anlaşılır halde olmaya başlamıştır.
- Gelişmiş ülkelerde koyulan enflasyon hedefleri genelde bir iki yıllık bir süreçlerden oluşmaktadır. Enflasyondan sapmalar ve rakamsal tuturmalar olmazsa bunların nasıl düzeltileceği ve iyileştirmenin nasıl olacağı açıkça anlatılmıştır. Buda güveni arttırmaktadır.³⁸

8.1.1.Yeni Zelanda Örneği

Yeni Zelanda dünyada enflasyon hedeflemesini geliştirerek ilk uygulamaya koyan ülkedir.1989 yılında ilk defa uygulamaya başlamıştır. Yeni Zelanda enflasyon hedeflemesini diğer ülkelere baktığımızda farklı yapıda uygulamıştır. Enflasyon hedeflemesini uygulanacak reform paketinin bir bölümü gibi ve dış ticaret kamu gibi alanlardaki reformlarda tamamlayıcı olarak başarıya ulaşmaya çalışmıştır.

1980li yıllarda Yeni Zelanda'da enflasyon rakamları çift haneli rakamları bularak %18lerin üstüne çıkmıştır. Bu yüzden ülkede enflasyonu düşürebilmek için belli bir plan ve strateji uygulanmaya başlanmış 1990'larda enflasyon oranları tek hanelere indirmeye çalışılarak, Yeni Zelanda Merkez Bankası (RBNZ) bağımsızlık hakkı verilmiş ve enflasyon hedeflemesi stratejisi bu ülkede uygulanmaya başlanmıştır.³⁹

³⁸ İsmail Şiriner, Timur Turgay, "Parasal İstikrarın Sağlanmasında Enflasyon Hedeflemesi Rejimi Ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın Etkinliği Sorunu", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Cilt:44, Sayı:509, 2007, s:72

³⁹ Melike Alparslan-Pelin Ataman Erdönmez, "Enflasyon Hedeflemesi", *Türkiye Bankalar Birliği Dergisi*, Aralık 2000 s:17

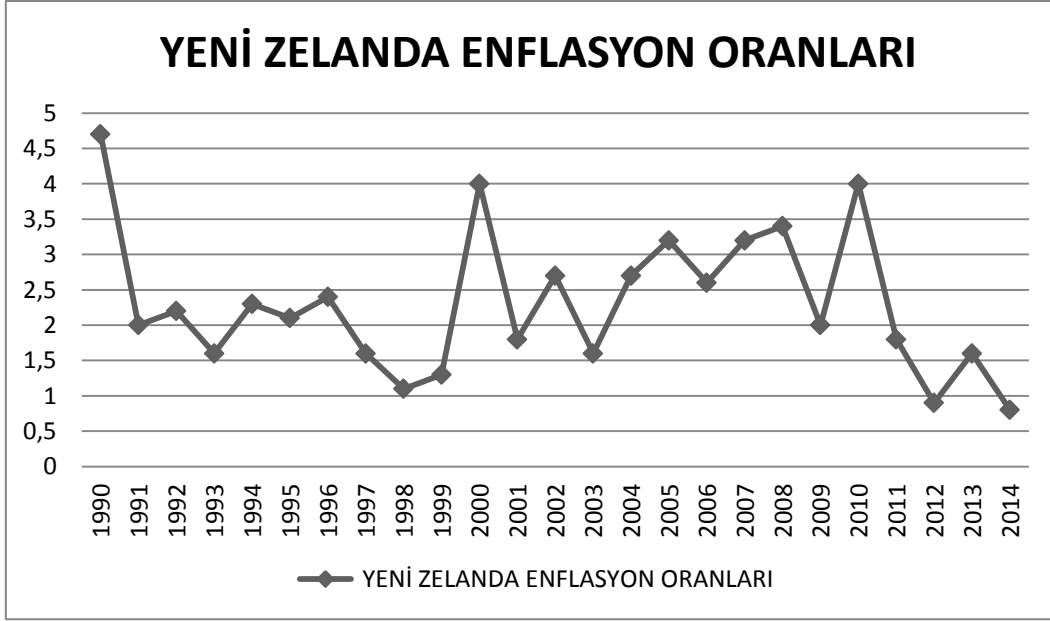
Yeni Zelanda'da Mart 1990 yılında başlayan enflasyon hedeflemesi stratejisi, en başta merkez bankasının tüketici fiyatlarını baz olarak almış ve enflasyon oranını %0-2 aralığında belirleyerek bu hedefe ulaşmaya çalışmıştır. %0-2 enflasyon hedefini tutturabilmek için para politikaları uygulamaya çalışmış ve kendince para politikaları araçlarını ortaya koymuştur. Fakat merkez bankası ilk yılda istenilen hedefe ulaşamamış ve enflasyon hedeflemesi stratejisi en başlarda Yeni Zelanda ülkesinde tutmamıştır. Bunun nedeni merkez bankasının uyguladığı politika yanlışlığı değildir. Ekonomide meydana gelen istenmeyen şoklar faiz hadlerinde meydana gelen değişikliklerdir. Bu yüzden Yeni Zelanda merkez bankası kendi kontrolünde bulunan fiyatları dikkate almayarak TÜFE uygulamasına geçmiştir.⁴⁰

Yeni Zelanda da uygulanan enflasyon hedeflemesi diğer ülkelere karşılık biraz daha farklı bir boyuttur. Konulan hedeflerde Merkez Bankası olan (RBNZ) den çok Merkez bankasının başkanı sorumludur. Çünkü hedefleri o koymakta ve merkez bankası başkanı doğrudan ülkenin maliye bakanına karşı sorumludur. Merkez bankası aldığı kararlarda ya da yapacağı politikalarda hemen bilgi vermesi gerekmekte ve kamuoyuna olanları bildirmesi gerekmektedir. Her 6 ayda bir merkez bankasının performansını ve olanları yazılı olarak bildirmeli, hedeflerin ne durumda olduğunu açıklayarak bunu kamuoyuna ilan edecektir.⁴¹

Yeni Zelanda enflasyon hedeflemesi stratejisinde gelişmiş ülke konumunda enflasyon hedeflemesini başarı ile uygulamış bir ülkedir. TÜFE çekirdek enflasyonunu belirleyerek enflasyon oranını da %0-3 aralığında açıklamıştır. TÜFE oranı hesaplanırken dolaylı vergilerin, kamu kesintilerimin ve iş ticaretteki fiyat değişiklikleri çıkartılarak hesaplamalar yapılmıştır. Yıllar itibari ile enflasyon hedeflemesini uygulamaya başladığı yıldan günümüze kadar geçen sürede Yeni Zelanda Merkez Bankasının sitesinden alınan ve gerçekleşen enflasyon oranları aşağıdaki grafikteki gibidir.

⁴⁰ Suat Oktar, *Enflasyon Hedeflemesi, Para Politikasının Güvenirliği ve Fiyat İstikrarı*, 1. Baskı, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul 1998, s:77

⁴¹ Suat Oktar, *a.g.e.*, s:79



Kaynak: Yeni Zelanda Merkez Bankası

Yeni Zelanda Merkez bankasının enflasyon rakamlarına bakıldığında enflasyon açısından uyguladıkları stratejide başarı açıkça görülmektedir. 1990 yılından 2014 yılına kadar geçen dönemde enflasyon oranları düşük seviyelerdedir. 1995 ve 1996 yılında bir hedeften sapma gözükse de 2000 ve 2001 yılına kadar enflasyon rakamlarında ciddi bir artış yoktur. 1996 yıllarındaki enflasyon rakamlarındaki artış Asya finans krizlerinin Yeni Zelanda'nın ekonomisini etkilemesidir. 1996 yılındaki yükselen enflasyon oranı hedef bant aralığının genişletilmesi ile bir düşürme yöntemine gidilmiştir. 1996 yılında ayrıca Yeni Zelanda'da meydana gelen kuraklık tarım ürünlerindeki verimi azaltmış buda enflasyonu tetikleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. 2000li yıllarda Yeni Zelanda'da enflasyon rakamlarında bir istikrar vardır. Yalnız 2009 yılında başlayan global kriz herkes gibi bu ülkeyi de etkilemiş ve 2010 yılında enflasyon oranlarında bir yükselme meydana gelmiştir. Fakat son 4 yılın hedeflerine baktığımızda ise enflasyon hedeflemesinin karalı gittiği ve hedeflerin altında gerçekleşen istikrarlı bir yapının olması söz konusudur.

Sonuç olarak enflasyon hedeflemesi stratejisi Yeni Zelanda ülkesinde başarı ile uygulanan bir stratejidir. Bunun en önemli özelliği ise Yeni Zelanda'nın şeffaflık ve bağımsızlık gibi konulara çok ciddi önem vererek bu konuda ülkede düzgün bir para politikası ve araçları sergilemesidir. Ayrıca Yeni Zelanda'nın yapmış olduğu reformların ciddiyetine vararak yapması ve enflasyon hedeflemesi stratejisini önemseyerek enflasyonu düşürmek tek hedefleri olması stratejideki en büyük başarının temelini oluşturmaktadır.

8.1.2.Kanada Örneği

Enflasyon hedeflemesi stratejisini Yeni Zelanda'nın hemen arkasından uygulamaya başlayan dünyadaki bir diğer ülkede Kanada'dır. Kanada 1980'li yıllarda başlayan fiyat artışları 1988 yılına geldiğinde gittikçe artmaya başlayan bir yapıya bürünmüştür. Enflasyonist bekleyişlerin artması enflasyon oranlarının yükselmesine neden olarak 1990lı yıllarda Kanada ekonomisinde durgunluklar yaşanmaya başlanmıştır⁴². Politik istikrarın bozularak iç ve dış borçlarının artması buna bağlı olarak yükselen enflasyon rakamları bir stratejinin uygulanmasını da beraberinde getirmiştir. Kanada merkez bankası olan (Bank of Canada) ile yoğun süren çalışmaların ardından Şubat 1991 yılında bu strateji uygulanmaya başlanmıştır.

Kanada'da enflasyon hedeflemesi rejimi bir kanun çerçevesinde değilde Merkez Bankasının ve ülkenin hükümetinin verdiği bir karar kapsamında yürütülmeye başlanarak, Merkez Bankası ve Maliye Bakanlığı ile kamuoyuna ilan edilmiştir. Ayrıca enflasyon hedeflemesi stratejisinde hükümetin bu konudaki özverisini ve desteklerini belirtmek amacı ile duyuru ile aynı günde hükümetin bütçesi de ülkede yayınlanmıştır.⁴³

Uygulanan stratejide Merkez bankasının bağımsızlığı dikkate alınarak, Merkez bankasının ülke halkına karşı sorumluluğu oldukça fazladır. Araç bağımsızlığı merkez bankasının yetkisi olarak görülmektedir. Merkez bankası Kanada'da faiz oranlarını belirlemekle yetkili ama yasal olarak Maliye Bakanlığının da para politikasında istediği zaman değişiklik yapabilme hakkına da sahiptir.⁴⁴

Kanada enflasyon oranlarında meydana gelebilecek olası bir düşüşü uzun vadelere yayılması gerektiğini savunmuştur. Hedef bandını da +%1 puan hata payını bırakarak yapmıştır. Ayrıca Kanada da diğer ülkeler gibi enflasyon hedeflemesinde TÜFE baz alınarak oluşturulmuştur. Yalnız Kanada Merkez Bankaları uygulamasında ise Tüketici Fiyatları Endeksine (TFE) dayandırılmıştır.⁴⁵ Kanada enflasyon hedeflemesi uygulamasındaki bir diğer hususta enflasyon hedeflemesinin uzun vadeli bir para politikası olarak değil, eğer bir mali kriz ya da karışıklık yaşanırsa bu politikadan vazgeçilebileceği kararı alınarak uygulanmaya

⁴² Suat Oktar, *a.g.e.* s:80

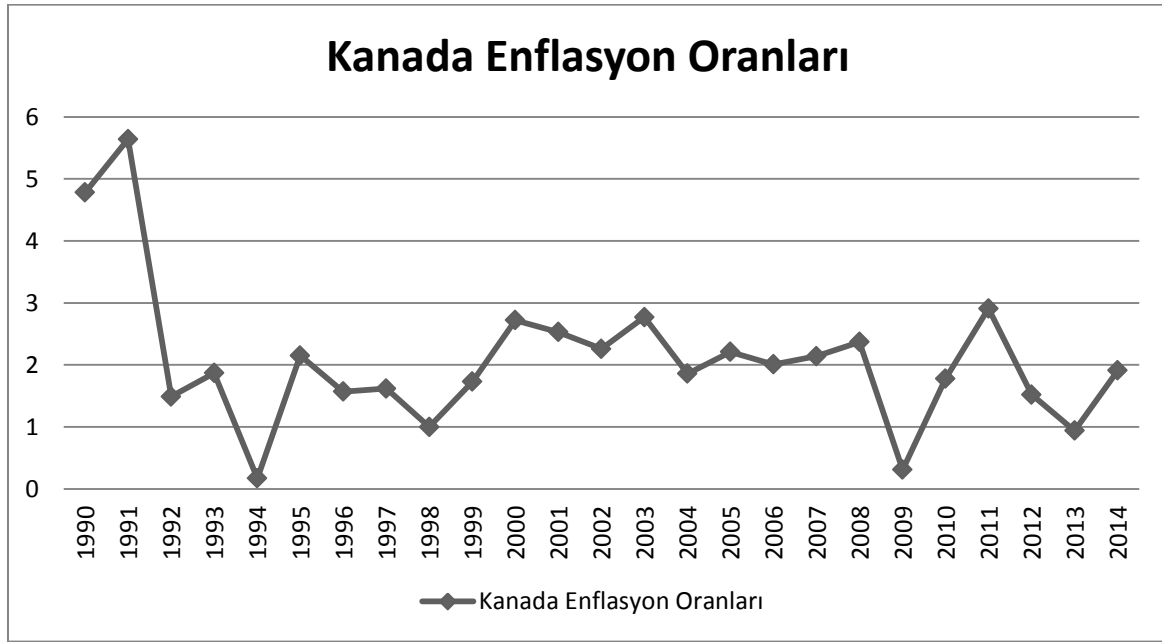
⁴³ Melike Alparslan-Pelin Ataman Erdönmez, *a.g.e.*, s:11

⁴⁴ Nazan Yiğit, *a.g.e.*, s:42

⁴⁵ Suat Oktar, *a.g.e.* s:82

başlanmış bir politika olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysaki enflasyon hedeflemesinin başarı koşullarında devamlılığın sağlanarak istikrarlı bir politika ile başarıya erişeceği vurgulanmaktadır. Yani uygulanan strateji katı bir politika yerine daha esnek bir politikaya dönüştürülmüştür.

Kanada da enflasyon hedeflemesinin uygulanmaya başlandığı 1991 yılından günümüze kadar gerçekleşen enflasyon oranları yıllara göre şu şekildedir;



Kaynak: Kanada Merkez Bankası (Bank of Canada)

Kanada'da enflasyon hedeflemesi için belirlenen oranlar 1992 yılında %2-4 arasında gerçekleşse de 1995 yılının sonlarında bu oran %1-3 hedef aralığı olarak belirlenmiştir. Grafikte görüldüğü üzere stratejiyi uygulamaya başlandığı yıllarda enflasyon oranları yaklaşık olarak % 6yı bulmuştur. Uygulama ile beraber enflasyon oranlarında düşüşler meydana gelmektedir. Ürün fiyatlarında meydana gelen azalışlarda enflasyon rakamlarına olumlu sonuçlar yaratmıştır. Günümüze kadar gelen süre itibari ile enflasyon oranlarında ciddi olacak bir boyutta yükselmeler yaşanmayarak, konulan hedeflerin düzeyinde bir enflasyon rakamları gerçekleşmiştir. Rakamsal olarak enflasyon hedeflemesinin Kanada 'da başarılı olduğu açıkça görülmektedir.

Her ne kadar Kanada'da enflasyon hedeflemesi stratejisi uzun vadeli bir politika gibi görülme de başarılı ile uygulanan ve enflasyonu düşüren bir politika olduğu gerçektir. Ayrıca bu stratejinin uygulanması konusundaki başarıda en önemli etkenlerden biri açıklık ve

hesap verilebilirliğin sıkı bir disiplin edası içinde yürütülmesidir. Kanada 'da stratejinin uygulanmaya başladığı yıl itibari ile 1993 yılında ilk kez üç aylık bir süreçler diliminde enflasyon raporları, hedeflerde meydana gelen sapmalar ya da kaynaklanan nedenler kamuoyuna duyurulmaktadır. Ayrıca 1995 yılından bu yana da yılda iki kez para politikasına yönelik yapılanlarda Para Politikası Raporu olarak yayınlanmaktadır. Bu yayınlar ile şeffaflık daha da artmakta ve istikrarlı bir enflasyon hedeflemesi varlığından söz etmeye yetmektedir.

8.1.3.İngiltere Örneği

İngiltere Bretton Woods sisteminin çökmesi ile 1970lerde enflasyon oranlarında ciddi oranda bir artış meydana gelmiştir. 1980 yıllarına gelindiğinde ise döviz kuru hedeflemesi stratejisini uygulayarak Sterlini Alman Markı'na sabitlemiştir. Yalnız bu durum ekonomiyi daralmaya sokarak ekonomide bir büyüme geliştirememiştir. 1990lı yıllara gelindiğinde ise parasal olarak değer kaybına uğramıştır.

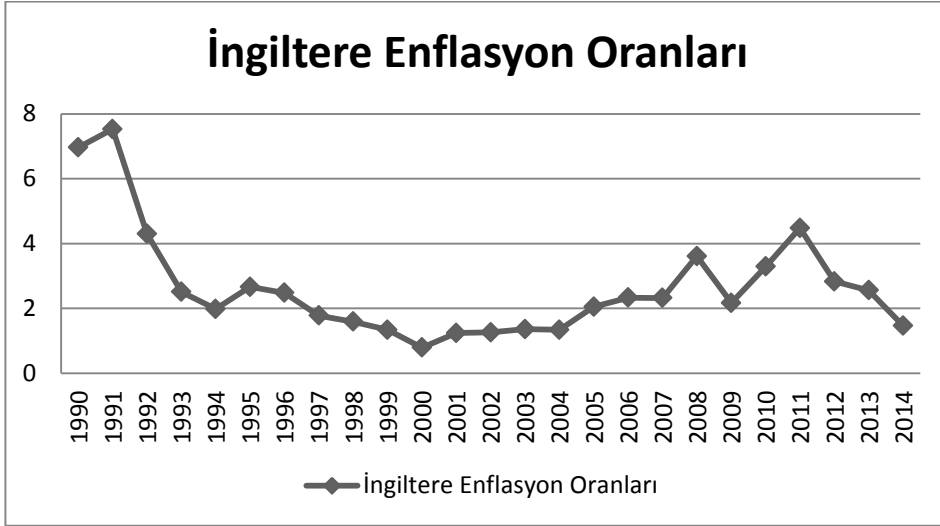
1992 yılına gelindiğinde İngiltere'de ekonomik bir daralma meydana gelerek büyüme oranları yavaşlayarak işsizlikte ciddi boyutlara ulaşmıştır. İngiliz parası olan sterlin bu durumda devalüe edilmiştir. İngiliz hükümeti artık buna bir çözüm yolu bulunması gerektiğini ve finansal anlamda istikrarın da sağlanmasını öngörerek Ekim 1992 tarihinde enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamaya başlamıştır.

İngiltere'de enflasyon hedeflemesi stratejisinde para politikasının ana hedef değişkeni olarak, ipotek faiz ödemelerinin dışarıda tutuldu Perakende Fiyat Endeksi (RPIX) olarak adlandırılan bir endeksi belirlemiştir. Konulan hedef başta %1-4 Aralığında fakat daha sonraları ise %2.5 düzeylerinde gerçekleşmesi gerektiği öngörülmüştür.⁴⁶ Ayrıca ani şoklarla meydana gelen petrol fiyatlarındaki artışlar gibi olası etkenler bu aralığın içinde yer almıştır. 1995 yılından itibaren de hedef aralık seçimi terk edilerek yerine nokta hedef uygulamasına bırakmıştır.

İngiltere enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamaya başladığı yıllarda Merkez Bankasına bağımsızlığını vermemiştir. Araç bağımsızlığı merkez bankası için söz konusu olmayan bir durumdu. Enflasyon hedeflemesi stratejisindeki oranlarını hükümet koymaktaydı. Bu durum stratejinin uygulamadaki başarısına gölge düşürecek bir durum olarak karşımıza

⁴⁶ Suat Oktar, *a.g.e.*, s:86

çıkmaktadır. 1997 yılında faiz hadlerinin kontrol yetkisi ülkenin Merkez Bankasına bırakılarak bankaya araç bağımsızlığı yetkisi verilmiştir. İşçi Partisinin verdiği bu yetki ile hedefin ne olacağı zaman içerisinde nasıl bir yol izleyeceği hükümete bırakılsa da kullanılan araç ve politikalar merkez bankasının eline geçmiştir.



Kaynak: İngiltere Merkez Bankası

Stratejiyi uygulamaya başlanacağı yıllarda enflasyon oranlarında belli bir yükseklik mevcuttur. %8ler de seyreden bir enflasyon vardır. Gelişmiş ülkeler açısından bu oran yüksek ve tehlikeli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Strateji ile beraber enflasyon oranlarında bir düşüş meydana gelmiştir. Ve 1997 'de merkez bankasının bağımsızlığını kazanması ile de istenilen hedef aralığında bir istikrar söz konusudur. 2000li yıllarda bir küresel yavaşlama yaşansa da uygulanan strateji ile enflasyon oranlarında gayet ideal olan bir uyum yakalanmıştır.⁴⁷ Son yıllarda da rakamsal olarak hedeflerin tuttuğu düşük enflasyon düzeylerinin seyrettiği bir ülke konumundadır. Yani enflasyon hedeflemesi stratejisi gelişmiş bir ülke olan İngiltere'de başarıyla uygulanmaktadır.

Sonuç olarak enflasyon hedeflemesinin İngiltere'de başarılı olmasının nedeni açıklık ve şeffaflık ilkesine gayet uyarak her üç ayda bir bu konuda merkez bankası enflasyon raporları yayınlamakta bunu kamuoyu ile paylaşmaktadır. Ayrıca uzun süreli olarak görülmesi enflasyon hedeflemesini başarılı kılan bir diğer husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁴⁷ Charles Bean, *Inflation Targeting: The UK Experience*, September 2003, s:24

8.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde Enflasyon Hedeflemesi

Gelişmiş ülkelerde uygulanan enflasyon hedeflemesi stratejisi hem uygulanması hem de başarısı ile dünyada ses getirecek bir yapı oluşturmaya başlamıştır. Uygulama açısından önemli başarısı olan gelişmiş ülkeler, enflasyonla bir türlü başa çıkamayan sürekli olarak ekonomik istikrarı bozulup, yüksek enflasyon rakamlarına mahkûm olan gelişmekte olan ülkelerin de dikkatini çeken bir hal almıştır. Gelişmekte olan ülkelerde sürekli olarak yüksek enflasyon rakamlarının olması aslında bu ülkeler için bir nevi sığınak olacak sistem olarak görülmeye başlanmıştır. Ve gelişmekte olan ülkeler de enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamaya başlamışlardır.

Bretton Woods Sisteminin çökmesi ve finansal liberasyonun meydana gelmesi finansal piyasaların canlanması ve sermaye hareketlerinin yoğunlaşması ile gelişmekte olan ülkelerde kırılganlıklar meydana gelerek yüksek oranlı enflasyon rakamları yaşanmaya başlanmıştır. Para politikalarıyla da başa çıkamayan ülkeler gelişmiş ülkelerden enflasyon hedeflemesi stratejisini alarak uygulamaya geçseler de uygulama ve alt yapının yetersiz olmasından dolayı bir takım zorluklar yaşamaktadırlar. Gelişmekte olan ülkelerde piyasalarda çok fazla istikrarsızlık yaşanmaktadır. Çünkü dünyadaki gelişmiş ülkelerdeki entegrasyona adapte olamamaları ülkelerin krize girmesine neden olmaktadır.⁴⁸

Gelişmekte olan ülkelerin alt yapılarına bakıldığında çoğunda enflasyon hedeflemesini uygulamak için gerekli ön koşulların ve alt yapının olmadığı görülmektedir. Alt yapının oluşturulması ve gerekli sistemin kurulması da zaman alan bir kavramdır. Bu yüzden enflasyon hedeflemesi stratejisi uygulaması gelişmekte olan ülkelerde zorlayıcı ve zaman gerektiren bir kavramdır. Ayrıca enflasyon oranlarının düşmesi, alt yapının olmamasından dolayı zaman alabilir.⁴⁹

Enflasyon hedeflemesi stratejisinin uygulanabilmesi için öncelikle merkez bankalarının bağımsız kendine ait bir yapısı olması şartı vardır. Ama gelişmekte olan ülkelerde merkez bankaları tam bağımsızlık kavramına çok fazla uymaz. Genelde Merkez Bankası dışında, siyasi otoriterler ve mali politikalar bunun önüne geçmektedir. Bu durumda enflasyon hedeflemesinin önünde bir engel oluşturmaktadır.

⁴⁸ Serdar Öztürk, "Enflasyon Hedeflemesi Yaklaşımı Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Karşılaştırmalı Analizi", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt:16, Sayı:1, 2009, s:199

⁴⁹ Vedat Tüzemen, *a.g.e*, s:48

Enflasyon hedeflemesini gelişmekte olan ülkeleri incelediğimizde zaten enflasyon oranlarının düşük oranlarda olduğunu ve bu yüzden de daha çabuk sonuç vererek ılımlı ve istikrarlı bir hal aldığını dile getirmiştik. Gelişmekte olan ülkelerde bu durum pek söz konusu değildir. Çünkü bu ülkeler de enflasyon oranları düşük değil çok yüksek rakamlardadır. Hatta bu duruma örnek verilecek olursak Türkiye ekonomisi enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamaya karar verdiğinde Türkiye’de enflasyon oranları %70 gibi oranlardaydı. Bu oranın diğer oranlara göre düşmesi ve ılımlı hale gelmesi gelişmiş ülkelere göre daha zor bir kavramdır.

Gelişmekte olan ülkelerdeki bir diğer unsurda yüksek kamu açıklarıdır. Bir ülkedeki mali baskınlık oranını ölçebilmek için o ülkedeki kamu bütçe açıklarına bakmamız yeterliydi. Bu oranın yüksek olması mali baskınlık ve mali derinlik oranının yüksek olmasına neden olmaktadır. Bu oranın yüksek olması mali politikaların para politikasının önüne geçtiğini göstermektedir. Yani merkez bankası yine tam olarak bağımsızlığını yerine getiremez ve enflasyon hedeflemesinin fiyat istikrarı ve merkez bankası bağımsızlığı tehlikeye düşmüş olmaktadır. Bu durumda gelişmekte olan ülkelerde enflasyon hedeflemesi stratejisinin gelişmekte olan ülkelerde zorluğunu göstermektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin ayrıca finansal piyasalarında kırılmalıklar mevcuttur. Sağlan finansal piyasalara sahip değildirler. Böyle olunca da sıkı uygulanan para politikaları ülke ekonomisinin daralmasına ve dışarıdan yapılan yatırımların da geriye gitmesine neden olmaktadır. İşte gelişmekte olan ülkelerde enflasyon hedeflemesinin uygulanmasındaki bir başka zorluk bu şekilde ifade edilebilmektedir.

Fiyat istikrarını sağlamak bir ülkede enflasyon hedeflemesinin baş amacıdır. Gelişmekte olan ülkelerde fiyat istikrarını sağlamak her yönden önemini arttırırken, gelişmekte olan ülkelerde bu kavram biraz daha fazla zorlaşmaktadır. Anlatılan bu olaylar, ekonomik büyüme, kırılmalıkların olması, mali finansal piyasalardaki yetersizliklerin olması fiyat istikrarının baş hedef olmasını engellemektedir. Gelişmekte olan ülkelerde fiyat istikrarından önce düzenlenmesi gereken başka konular bulunmaktadır.

Sonuç olarak gelişmekte olan ülkelerde enflasyon hedeflemedi uygulaması gelişmiş olan ülkelere göre daha zor ve daha fazla zaman alan bir kavramdır. Ama zamanla ülkeler bu yapıya uyarak enflasyon oranlarını bu strateji ile uygulamaya çalışırlarsa zorda olsa enflasyon oranlarını düşürebilirler. Sadece uygulama konusunda biraz zaman gerektiren bir süreçtir. Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülke daha sonraki bölümde ayrıntılı bir şekilde

incelenecektir. Ama Türkiye enflasyon hedeflemesi stratejisi ile büyük yol kaydederek enflasyon oranlarını düşürme konusunda başarılı olmaya başlamıştır.

8.2.1.Endonezya Örneği

Asya Pasifik ülkelerinden biri olan Endonezya enflasyon hedeflemesine geçmeden önce enflasyon oranlarını kontrol altında tutabilmek ve ekonomik istikrarı sağlayabilmek için para politikası çıpası olarak döviz kurunu kullanmaktaydı. Kullanılan bu sistem başlarda enflasyonu düşürücü etki yaratsa da 1990'lı yıllarda para politikasının varlığını kısıtlamaya başlamış bir yöntem olmuş ve Merkez Bankası para tabanını kontrol içine alan bir kurul gibi işlem görmeye başlamıştı.

1997 yılına gelindiğinde Asya'da patlak veren ekonomik krizden en çok etkilenen ülke Endonezya olmuştur. Bu krizin en büyük nedeni ise küreselleşen sermaye akışları ve globalleşmenin karşısında ülkenin ekonomi ve finansal anlamda sisteminin zayıf olması ve yetersiz kalmasıydı. Endonezya'nın kırılgan yapısının olması yüksek borç seviyesine sahip olması ve zayıf bankacılık sisteminin etkisi ile yüksek bir krizin etkisi altına girmiştir.⁵⁰

Ülkenin krizden çok etkilenmesi ile 1999 yılında Merkez Bankası'na para politikasını uygulamasında tam yetki verilmiştir. Endonezya Merkez Bankası böylece Rupi'nin istikrarını sağlayarak, enflasyon hedefini belirleyecek ve hedefe ulaşabilmek için kullanılan para politikası araçlarını da kendi seçecektir.⁵¹ Çıkarılan bu yeni kanun ile Endonezya'da Merkez bankasının yetkileri artırılarak enflasyon hedeflemesi stratejisine geçiş aşaması başlamıştır. Zaten Endonezya 1999 yılından 2005 yılına kadar geçen sürede Türkiye gibi başta örtük enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamıştır.

Endonezya'da enflasyon hedeflemeleri Merkez Bankası bağımsızlığını kazanmış gibi gözükse de hem hükümet hem de Merkez Bankası tarafından belirlenmektedir.⁵² Endonezya'nın 2000li yıllardan günümüze kadar olan enflasyon oranlarında koydukları

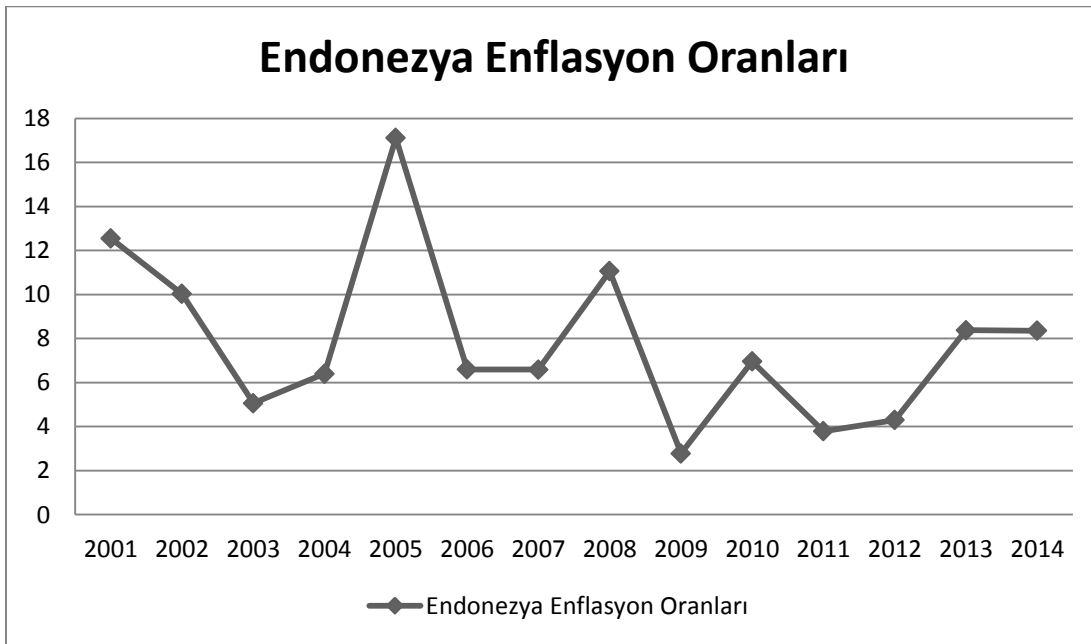
⁵⁰ Altay Altı, (2013), *Asya'nın Uyanan Devi Endonezya*, <http://www.usakanalist.com/>, (31.03.2015)

⁵¹ Nazan Yiğit, *Türkiye'de ve Yükselen Ekonomilerde Para Politikaları Uygulamaları ve Enflasyon Hedeflemesi*, (T.C Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Mesleki Yeterlilik Tezi), Ankara 2009 s: 39

⁵² Takeshi Inoue, Yuki Toyoshima, Shigeyuki Hamori, *Institute Of Developing Economies*, March 2012, ss:9

hedeflerde örtük enflasyon hedeflemesi stratejisinde pek başarılı olduğu söylenemez. Açık enflasyon hedeflemesi stratejisine geçilmesi ile daha başarılı bir hal aldığı görülmektedir.

Aşağıdaki grafik incelendiğinde Endonezya'nın enflasyon rakamlarında bir yükseklik görülmektedir. Aslında bu strateji daha önceleri uygulanması gereken bir durum söz konusudur. 2001 2002 2003 2005 yıllarında sırası ile koyulan tahminler %6, %10, %9, %5.5 ,%6dır . Fakat koyulan tahminlere göre örtüşen bir rakam yani hedeflemeyi tutturacak bir değer söz konusu olmamıştır. 2005 yılında ise global gelişmelerin yaşanması, ülkede artan petrol fiyatları ve ülke parasının değer kaybetmesi ile beklenen enflasyonun çok fazla üstüne çıkarak %17.11 olduğu gözlenmektedir.



Kaynak : Endonezya Merkez Bankası

Fakat 2005 yılından sonra enflasyon oranları petrol fiyatlarının da düzene girmesi ile beklenen hedef aralığını tutturduğu görülmektedir. 2008 yılında ise global krizin etkileri ile tekrardan yükselen enflasyon oranı %11.06 olmuştur. Fakat 2008 yılından sonra enflasyonist baskılarında azalması ile enflasyon %4,5 ve %5 arası tahminlerde gitmiştir. 2012 yılına kadar enflasyon rakamları hedefin altında kalarak hedefin gerçekleşmesine sebep olmuştur. Yalnız son iki yıldır hedeflenen %4,5 oranı ise gerçekleştirilememiş ve enflasyon hedeflerin üstünde kalmıştır. Bu durum artan emtia ve petrol fiyatlarının etkisi olduğu söylenebilir.

Endonezya'nın enflasyon hedeflemesi stratejisinde görüldüğü gibi istikrarsızlıklar mevcuttur. Bu durumun Merkez Bankasına verilen yetkilerin hükümetinde sınırlandırıcı bir

etkisi olması ve dünyadaki global krizlerden etkilenen kırılgan bir yapısından kaynaklanmaktadır. Yalnız enflasyon hedeflemesini uygulamaya başlaması ile enflasyon oranlarında bir düşüş ve ekonomik anlamda da büyüyen bir ülke konumuna geldiği unutulmamalıdır. Alt yapı sorunları ve finansal kırılganlıklar için daha sağlam bir yapının oluşturulması ile istikrarlı bir para politikası çerçevesinde enflasyon hedeflemesi uygulaması da daha başarılı bir hal alacaktır.

8.2.2.İsrail Örneği

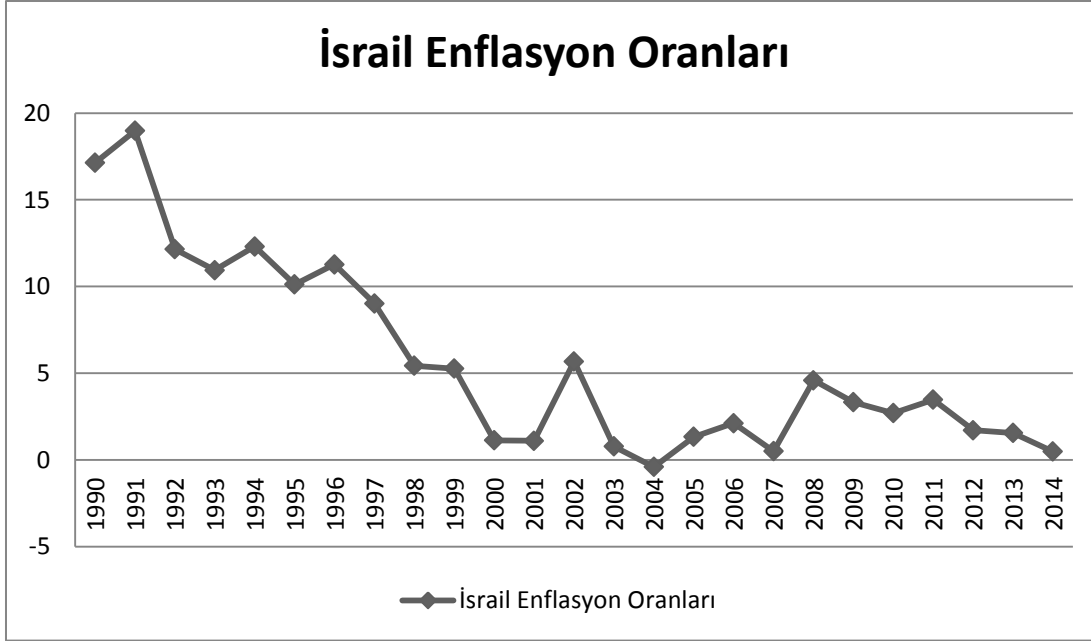
İsrail çok uzun bir dönem boyunca yüksek enflasyon rakamlarına maruz kalmış bir ülke konumundadır. 1985 yıllarında meydana gelen enflasyon rakamları %350lere ulaşarak ülkenin hiper enflasyonun eşiğine geldiği söylenebilir. Bu durumda İsrail görülen bu aşırı yüksek rakamlar karşısında bir istikrar programı uygulamaya başlamıştır. Program enflasyonu düşürme konusunda başarılı olmuş ve bu düşüş 1992 yılına kadar devam etmiştir.⁵³

İsrail uyguladığı istikrar politikasında dış rekabet gücünü kaybetmemesi için İsrail parasını 1987 ve 1988 yıllarında devalüe etmiştir. Döviz kuru bu nominal bir çapa olarak kullanılmıştır. Enflasyon oranları %350'lerden %20'lere inse de istikrar programının etkisi zamanla yok olmaya başlamıştır bu yüzden İsrail 1992 yılında hareketli kur politikası ve enflasyon hedeflemesi stratejisini bir arada kullanmaya başlayan ülke olmuştur.⁵⁴

1990 ve 1991 yıllarında enflasyon %18leri bulsa da enflasyon hedeflemesi stratejisi ile ilk sene koyulan %15lik hedefin altında kalınmış ve başarılı bir şekilde gerçekleştiği söylenebilir. Fakat daha sonraki yılda belirlenen hedefin üstüne çıkarak hedef istenilen düzeyde olmamıştır. 1997 yılına kadar enflasyon oranlarında bir düşüş yaşansa da rakamsal olarak halkan daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. 1998 yıllarına gelindiğinde İsrail'in para biriminin değer kaybı enflasyon oranlarının da çıkış nedeni olmuştur. Aynı zamanda İsrail'de 2000li yıllarda enflasyon oranlarının düşmesi hatta 2004 yılında bir dezenflasyon yaşanmasına neden olmuştur. Dezenflasyon durgunluğu ve işsizliği de beraberinde getirdiği ekonomide istikrar dengesinin de bozulduğunu göstermektedir. Son yıllarda enflasyon oranları düşük gözükse de dezenflasyon tehlikesi olduğu görülmektedir

⁵³ Nuray Altuğ, *İstikrar Politikaları ve Ülke Örnekleri*, 2. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2001, s:192

⁵⁴ Kadir Tuna, "Enflasyon Hedeflemesi ve Ülke Deneyimleri", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007, s:240



Kaynak: İsrail Merkez Bankası

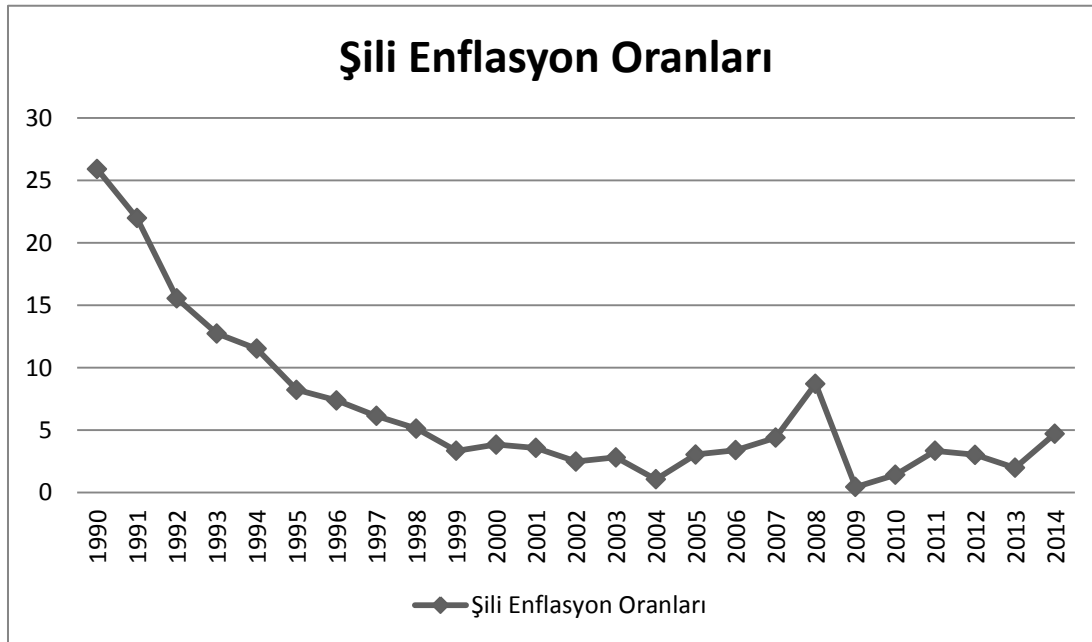
Görüldüğü üzere İsrail de uygulanan enflasyon hedeflemesi stratejisi diğer gelişmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında pek başarı ile uygulandığından söz edemeyebiliriz. İsrail'in sadece para politikası değil aynı zamanda daraltıcı nitelikte maliye politikasını da kullanması ekonomi üzerinde bir daralma yaşatarak dezenflasyonu ve durgunluğu da tetiklemiştir. Enflasyon hedeflemesi önceliğinden evvel para birimi değerinin önceliğini korumayı amaçlaması da enflasyon hedeflemesine gereken önemi vermeyerek enflasyon üzerinde sorunlar yaşamasına sebep olmuştur. Çünkü enflasyon hedeflemesinin amaçlarında öncelik olarak bu politika uygulanacaksa önem verilerek uygulandığında hedefini bulacağını belirtmiştik. İstikrarlı uygulanmayan bir politikada İsrail ekonomisi için olumsuzluk doğurmaktadır.

8.2.3. Şili Örneği

Güney Amerika ülkesi olan Şili, yıllarca yüksek enflasyonla uğramış bir ülke örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. 1970li yıllarda uygulanana sabit döviz kuru sistemi başarılı olmayarak, 1974 1975 yıllarında enflasyon nerdeyse %600 olarak belirlenmiştir. Yaşanan bu hiper enflasyon ülkedeki ekonomiyi alt üst etmesine neden olarak büyük sarsıntı içine sokmuştur. Uygulanan politikaların yetersiz kalması ve enflasyonu düşürme konusunda

istikrarlı giden bir politika uygulanamadığı için bu soruna uzun yıllar çözüm bulunamamıştır.⁵⁵

1977 yılından sonra uygulanan sıkı para ve maliye politikaları ile Şili ekonomisindeki üç haneli enflasyon rakamları 1990'lı yıllara gelindiğinde düşmeye başlamış ve yaklaşık olarak %25'lere kadar gerilemiştir. Ama Şili için bu rakamın bile çok yüksek olmasından dolayı 1991 yılında enflasyon hedeflemesini benimseyerek politika değişikliğine gidilmiştir. Gelişmekte olan ülke statüsündeki enflasyon hedeflemesini ilk uygulayan ülke böylece Şili olmuştur. Enflasyon hedeflemesinde önce ülkede öncelikle Merkez Bankası bağımsızlığı kazandırılmıştır. Ve enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamadan evvel kademeli olarak enflasyon oranlarını aşağıya çekmiş ve düşürmüştür



Kaynak:Şili Merkez Bankası

Yukarıda görülen Şilin enflasyon hedeflemesi uygulamasına geçmesinden günümüze kadar gerçekleşen enflasyon oranının grafiksel şeması yer almaktadır. Görüldüğü üzere başta yüksek olan enflasyon kademeli olarak düşürülmüş ve 1999 yılına kadar devam etmiştir. 1999 yılında Şili'de ekonomik anlamda bir daralma meydana gelmiş ve dalgalı döviz kuru rejimi uygulanmaya başlanmıştır. Bunu yapılmasındaki amaç hesap verilebilirlik ve şeffaflık kavramının daha iyi bir şekilde olmasını sağlamıştır. Ve 2000li yıllarda enflasyon rakamlarında düzgün giden bir istikrarlılık mevcuttur. 2008 yılında Amerika'da

⁵⁵ Şehnaz Bakır Yiğitbaş, *a.g.e.*, s:216

patlak veren küresel kriz Şili ekonomisini de etkileyerek enflasyon rakamının %8,71 olmasına neden olmuştur. Fakat daha sonra sıkı uygulanan para politikaları ile enflasyon tekrardan düşüşe geçerek istenilen düzeye erişmiştir. 2014 yılına gelindiğinde ise enflasyon %4,71 düzeyinde kapamıştır. Bu ideal bir durumdur.

Rakamsal ve uygulama açısından görüldüğü üzere Şili ekonomisi için enflasyon hedeflemesi stratejisinin başarı ile sonuçladığı söylenebilir. Bu başarının altında yatan sebeplerin başında uyguladıkları politikalarda istikrarı sağlamış olmalarıdır. En başlarda enflasyonu düşürerek işe başlayıp öyle strateji uygulamaları da buna ilavedir. Yani açık bir enflasyon hedeflemesine geçilmeden önce gerekli olan koşulların sağlanmasıdır Merkez bankasının bağımsız olması hesap verilebilirlik ve şeffaflığının da artışı stratejiyi başarıya götüren faktörler arasındadır. Şili’de zaman zaman büyüme hızı düşse de genel itibari ile değerlendirdiğimizde enflasyon hedeflemesini başarı ile uygulayabilen ülke statüsündedir.

56

⁵⁶ Cem Saatçioğlu, “Enflasyon Hedeflemesi Gelişmekte olan Ülke Uygulamalarına Örnekler ve Türkiye”, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:30 Yıl:2005, s:3

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

9.TÜRKİYE’DE ENFLASYON HEDEFLEMESİ

Ekonomide sosyal çıkarları ve ülke çıkarlarını etkileyen en önemli olgunun enflasyon olduğundan bahsettik. Bu enflasyon kavramı da yıllarca diğer ülkelerdeki gibi Türkiye’de de başlı başına bir sorun haline gelmiş ve yüksek enflasyon rakamları yıllarca peşimizi bırakmamıştır.

Türkiye gelişmekte olan bir ülke konumunda olması ve devlet içindeki koalisyon hükümetlerinin çok sık el değiştirerek iktidar yapısında karasızlıklar olması bu yüzden uygulanan politikalarında kısa vadeli çözümler olması enflasyonist ortamlarının çok daha fazla doğmasına en büyük etken gösterilebilir. Çünkü enflasyon ve enflasyon hedeflemesi stratejisi kısa değil uzun vadeli bir politika ile düzene girebilecek olgulardır. Hükümetlerin politikalarını uygulamaya çalıştıkları anlarda hükümetler tekrardan el değiştirdiğinden enflasyonla başa çıkılamamış, ülke olarak birçok dönemde de çok ciddi rakamlar görülmüştür. Bunların nedenleri tek tek yıl bazında ele alınarak incelenecek ve ortaya konulacaktır.

Türkiye’de diğer pek çok ülke gibi enflasyon mağduru olmuş ve çok yüksek rakamların görülmesinden yana bu stratejiyi kullanması gerektiğini kabul etmiştir. Türkiye enflasyon hedeflemesi uygulamasını ilk olarak 2002 ve 2005 yıllarında uygulamıştır. Bu uygulamada örtük enflasyon hedeflemesi olarak yapılmıştır. Ama ciddi ve gerçek anlamda Türkiye enflasyon hedeflemesi uygulamasını 2006 yılında para politikası olarak ele almış ve bu şekilde yönetmiştir.⁵⁷ Örtük enflasyon hedeflemesi, öylece açık enflasyon hedeflemesine dönüşmüş ve devam etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu yıllardan günümüze bakıldığında açıklanan rakamların enflasyonla aslında sıkı bir mücadele verildiği özellikle 1970li yıllardan sonra ise enflasyonun aşırı derecede artarak ciddi boyutlara neden olduğu ortaya konmaktadır. Artan kamu açıklarıyla ve hükümetlerin uyguladığı politikalar ile beraberinde 1990lı yıllarda Türkiye’de enflasyon üç haneli rakamlara ulaşmış ve ülkeyi derinden etkilemiş ve enflasyon hedeflemesi stratejisinin kurtarıcı bir etki olduğu gözlenmiştir. Şimdi yıllara göre Türkiye enflasyon serüveninde nerelere gitmiş ve enflasyon hedeflemesi stratejisinin uygulanmadığı yıllarda neler olmuş bunları görelim:

⁵⁷ Ergun Ermişoğlu ‘Türkiye’de Enflasyon Hedeflemesi Bir Başarı Hikayesi Mi?’ *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, Cilt 7 Sayı 1, 2013, s32

9.1. 1923-1929 Dönemi

Osmanlı Devleti 1770lerden 1840lara kadar sık sık yaşadığı savaşlar ve reformist hareketler sonucunda Osmanlı maliyesi büyük açıklar vermeye başlamış II. Mahmut döneminde Osmanlı devleti en hızlı enflasyon dönemini yaşamıştır.⁵⁸Bu enflasyonist ortam dış borçlanmayı beraberinde getirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Kurulunca da Lozan Barış Antlaşması ile Osmanlı Devletinin borçları Türkiye Cumhuriyeti'nin yüküne girmiş bu borçları ödemek zorunda kalmıştır.

Türkiye cumhuriyetinin kurulduğu yıllara bakıldığında ilk zamanlar ekonomik anlamda yıkık ve fakir yıllar olarak nitelendirebiliriz. Bu yıllarda ülke siyasi anlamda nasıl önemli ise, kalkınması büyüüp gelişebilmesi içinde iktisadi anlamda önemlilik teşkil etmektedir. Çünkü siyasi anlamda bahsedilen bir bağımsızlığın bir tek ekonomik bağımsızlık kazanılacağı bu yıllarda savunulmaktadır. Yalnız savaştan yeni çıkılması, ülkenin yeterince yatırımının olması, belli bir sermayenin yetersiz kalışı ve Osmanlı devletinden kalan borçlarında Türkiye Cumhuriyetine yüklenmesiyle ekonomik anlamdaki bağımsızlık zor duruma düşmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti bu yıllarda İzmir İktisat kongresinde de dile getirdiği gibi bağımsız bir merkez bankası kurmayı amaçlamıştır. Ve yapılan çalışmalar sonucunda 3 Ekim 1931 yılında merkez bankası faaliyete geçirilmiştir. Bu yıllarda Merkez Bankasının temel politikası reeskontu ayarlayıp, bağımsızlığının ön planda olmasıydı. Çalışmanın birinci bölümünde Merkez Bankasının bağımsız olmasının enflasyon açısından önemi de vurgulanmıştı. Ekonomik anlamda bağımsız olan bir devlet ancak piyasalara hâkim olabilir ve istediği enflasyon oranına ulaşarak milli gelir ve istihdam alanlarında da büyümeyi sağlayabilirdi. Bu yüzden de bu yıllarda birçok fabrikalar kurulup korumacı bir politikaya girilip Merkez Bankası da ülke açısından pek çok yarar sağladığı gözlenmektedir. Bağımsızlığını ilan eden merkez bankası ve korumacı teşvik politikaları uygulayan Türkiye Cumhuriyeti bu dönemde enflasyon oranlarında düşük yıllar yaşamıştır.⁵⁹

1930 yılına kadar Türkiye'de para arzı değişmeden kalmış belli bir düzey ve seyrini korumuştur. Sıkı para politikasının uygulanması ile enflasyon bu dönemlerde çok düşük bir

⁵⁸ Şevket Pamuk, *Osmanlı Ekonomisi ve Kurumları*, 1. Baskı, Yayıncılık Matbaacılık, İstanbul 2007, s:144

⁵⁹TCMB, *Dünden Bugüne Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası*, 2008, <http://www.tcmb.gov.tr/>, (24.02.2015)

seyir izlemiş, fiyatlar genel düzeyine bakıldığında ise 1923 ve 1930 yılları arasında %2 ve %4 arasında gidip gelmiştir.⁶⁰

Türkiye Cumhuriyeti için bakıldığında aslında enflasyon açısından ülkenin parlak yıllar yaşadığı dönemler denebilir. Hatta enflasyon hedeflemesi stratejisinin uygulanmaya başlayacağı yıllar haricinde Türkiye en düşük enflasyon rakamlarını bu dönemde görmüştür. Üstelik bunu yaparken de aynı zamanda kalkınmayı da hedeflemesi buna karşı politikalar uygulaması da gözden kaçırılmamalıdır.

9.2. 1930-1950 Dönemi

Türkiye Cumhuriyeti'nde 1930 yıllarda başlayarak 1950lere kadar süren döneme devletçi bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Baştan beri savaştan çıkan ve yokluk içinde olan bir ülkenin kalkınabilmesi, kendi kendine kaynaklarının yetememesinden dolayı devlet olaya müdahale etmiş ve el atmıştır. Ama bu dönemlerde daha çok özel girişimleri ve teşebbüsleri desteklemeye yönelik bir devletçi anlayışı vardır.⁶¹

Devlet yine bu yıllarda ekonomik yatırımların haricinde ticaretin gelişip büyüebilmesi için bir diğer önem verdiği nokta altyapı çalışmaları olmuştur. En büyük yatırımı bu kapsamda demir yollarına yaparak limanlar ve karayolları da gelişmeleri sürdürmüştür.⁶²

Yine 1929 yılında ABD'de başlayan ve tüm dünyayı etkisi altına alındığı bilenen büyük burhan olarak adlandırılan ekonomik kriz Türkiye'yi de etkilemiştir. 1929 ekonomik burhanın en büyük etkisi Türkiye'ye tarımsal anlamda etkilemiş ve buna bağlı olarak da milli gelirden bir düşüş meydana gelmiştir. Türkiye'de dış ticaret 1938 yılı haricinde 1947 yılına kadar sürekli bir fazlalık söz konusu olmuştur. 1934 yılında Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı olarak nitelendirilen plan ortaya konulmuş, temel ihtiyaç malları bu dönemde üretime geçirilmiştir. 1939lu yıllarda ise İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ortaya konmuş, lakin ikinci

⁶⁰ Ozan Bahar "Türkiye'de Atatürk Döneminde Uygulanan Para Politikaları", *Yönetim ve Ekonomi Derisi*, Cilt 11 Sayı1, 2004", s:161

⁶¹ Mahir Taş, "Menderes Döneminin Ekonomi Politikası ve 1958 İstikrar Programı", *Mevzuat Dergisi*, Sayı:76, 2004, s:7

⁶² Nihal Atlan (2013), "Açıköğretim Fakültesi Yayınları" http://www.academia.edu/6795281/T%C3%BCrkiyede_Sosyal_ve_Ekonomik_De%C4%9Fi%C5%9Fmeler, (26.02.2015)

dünya savaşının etkisi ile bu plan uygulamaya geçirilemeden yarıda kalmıştır. 1946 Yıllarında ise ilk devalüasyon yapıldığı ve 1 doların 129 kuruştan, 280 kuruşa çıktığı bilinmektedir.⁶³

Ekonomik anlamda karışıklıkların olması savaşın olması ile birlikte ekonomik kalkınma planlarının da uygulamaya konulmaması, devlet savaş olduğundan dolayı yatırımlara öncelik veremeyip daha çok savunma ağırlıklı planlara yer vermesi, Ticaretin de bu kapsamda durma noktasına gelerek ekonomiyi alt üst etmesi ve en önemlisi savaş yıllarında meydana gelen spekülasyonlar ve karaborsa gibi yollarla aşırı kar elde edip kazanç sağlamayı amaçlayan kesimin ortaya çıkması ülke açısından olumsuzluklar meydana getirmiştir.⁶⁴ Doğal olarak enflasyon rakamlarını da bu karmaşadan etkilemiş ve Cumhuriyetin ilk yıllarında tek haneli olarak görülen enflasyon rakamları bu dönemde iki haneli bir boyuta ulaşmıştır. Buna göre 1929'dan sonra 1949 dönemine kadar ortalama olarak yıllık enflasyon %14,3 e çıkmıştır. Tabii bu kadar karışıklık ve enflasyon rakamlarının da yükselmesi ülkeyi olumsuz hale getirmiştir.⁶⁵

9.3. 1950-1960 Dönemi

1950-1960 yıllarında Türkiye'de gerek ekonomik gerek toplumsal ve siyasal hayata ayrıcalık getirebilecek bir dönem yaşanmıştır. Daha önceleri uygulanan devletçi, sıkı ve kendi kendine yeterli olmaya çalışan kapalılık niteliği taşıyan ekonomi politikası artık yerini daha esnek liberal politikaya bırakmış, serbest pazar ekonomisine geçilmiştir. Ve seçimlerde artık Türk halkı daha özgür bir irade kullanarak kendi idarecilerini seçmeye başlamıştır.⁶⁶

Yalnız ekonomik anlamda liberallik olması bazı olumsuz sonuçları da beraberinde getirmiş dış ticaret açıklarını bu dönemde büyük oranda yukarıya sıçratmıştır. 1950 'de 22,3 milyon\$ olan dış ticaret açığı liberalleşmenin etkisiyle 1952 yılına gelindiğinde 193 milyon\$ olarak yukarıya çıkmıştır. Merkez Bankası'nda bağımsız olarak giden altın satışlarının önüne geçilerek durdurulmuş çünkü rezervlerin büyük bir kısmı bu iki yılda tükenmiştir. 1955-57

⁶³ Erdem Eren,(2011), "1980 Öncesi Türkiye'de Enflasyonun Genel Analizi", <http://erdemeren2026.blogcu.com/1980-öncesi-türkiye-ekonomisinin-genel-analizi/13537540> (26.02.2015)

⁶⁴ Nihal Atlan, a.g.e s:159

⁶⁵ Esenay Aydoğan, "1980'den günümüze Türkiye'de Enflasyon Serüveni", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, , Cilt 11,Sayı1 , 2004, s:93

⁶⁶ Ümit Tol, (2012), "1950'li Yıllar Türkiyesi'nde İktisadi Durum ve Demokrat Parti İktidarı", <http://www.politikadergisi.com/makale/1950li-yillar-turkiyesinde-iktisadi-durum-ve-demokrat-parti-iktidari> (01.03.2015)

yıllarında artık mal kıtlığı hızlanmış fiyatlardaki artışlar %20 ye yükselmiştir. 1950’li yıllarda ise ihracatımız 320-350\$ arasında olmuştur. ⁶⁷

Liberalleşmenin etkisi, dış ticaret açıklarının yükselmesi, fiyatların bu dönemlerde artması Türkiye’nin artık gerçek anlamda enflasyon ile tanışmaya başladığı dönemlerin 1950 1960’lı yıllar diyebiliriz. 1950’li yılların ilk dönemlerinde çok fazla enflasyonist ortam yoktur. Rakamsal açıdan enflasyon %4,5 düzeylerinde iken 1959 ve 1960’lı yıllara gelindiğinde bu oran %25 olarak görülmektedir. Bu artışında en büyük nedeni olarak ekonomideki para artış hızının reel büyüme oranının üstünde seyretmesidir. 1950’li yılın ikinci yarısında dış açıklarının artması ile ekonomik büyümede bir azalma meydana gelmiş, tarımsal olarak çok fazla olan ülkemizde düşüşler yaşanmış ve dıştan alınan yardımlarda kesilmesiyle beraber devalüasyon baskılarında da artış meydana gelmiştir. 1958 yılında Türk Lirası fiilen %220 oranında devalüe edilmiştir. Fakat buna rağmen enflasyon oranı %15 lerce olmuştur. ⁶⁸

9.4. 1960-1970 Dönemi

1960’lı yıllarda artan enflasyon rakamlarının artık devlete ve vatandaşlara etkisinin büyük çaplı olacağı düşüncesi ile bu duruma Türkiye ekonomisinde düşük sermayenin ve ekonomik anlamda geri kalmaya başlayan sorunlarını iktisadi anlamda devletin olaya el atması gerektiğini öne sürmüşler. Ve devlet artık iktisadi olarak yönetimde söz sahibidir. Enflasyon olgusu 1960’lı yıllarda sürekli olarak denetim altında tutulması gerekiyordu. Yatırımların yüksek tutulmaya çalışıldığı ve düşen tarımın yeniden canlandırılarak ekonomik faaliyetler arasındaki yerini arttırmaya yönelik bir sürece gidilmiş ve KİT’lerin yüksek miktarlarda olan açıklarını devlet tarafından finansmanlar sağlanmıştır. Yalnız popülist olarak uygulanan politikaların nedeniyle ekonomide giderek bir kötüleşme meydana gelmiş bütçe açıklarıyla finanse edilmiş olan kamu harcamalarıyla toplam talebin toplam arzı aştığı tüketim ve özel yatırımları da etkileyen bir spekülasyon ortamla beraber enflasyonu hızlandırarak ödemeler dengesi bozulmuş ve Türk Lirası da aşırı değerlenmiştir. ⁶⁹

⁶⁷ Osman Cenk Konca, “1950-1960 yılları Arası Türkiye’de Uygulanan Sosyo Ekonomik Politikalar”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 9, Sayı19, 2012, s:55

⁶⁸ Ankara Strateji Enstitüsü, *Kötü Dostumuz Enflasyon*, http://www.ankarastrateji.org/_files/17012012160839-UOJQQ.pdf (01.03.2015) s:3-4

⁶⁹ Masum Türker, “Türkiye Ekonomisinin Dünü Bugünü, Vizyonu” www.archive.ismmmo.org.tr, (02.03.2015)

Buna rağmen Türkiye bunların önüne geçebilmek adına Kalkınma planlarını bu yıllarda faaliyete geçirmeye başlamıştır. Devlet Planlama Teşkilatını kurarak 15 yıllık bir zaman dilimi oluşturarak beşer yıllık kalkınma planları bu dönemde yapılmıştır. Ekonomik büyümeler 1963 yılında yıllık hedefi aşmış, 1964-1965 yıllarında ise büyüme hızı yavaşlayarak, ödemeler güçlüğü nedeniyle hedefin belirli bir sınırının altında kalmıştır.⁷⁰

Bu geçilmeye çalışan planlı ekonomi ile ülkede ekonomik anlamda bir canlanma sağlanmaya çalışılarak gelişmeyi arttırmaya yönelik planlar yapılmış ve enflasyon oranları incelendiğinde bu kalkınma dönemlerinde etkisinden nasibini alarak oranlar belli bir seviyenin altında seyretmiştir. Düşük olarak nitelendirilen bir enflasyon bu dönemde yaşamış ve 1970'li yıllara kadar enflasyon oranları çift haneli rakamlara çıkmamış yıllık olarak TÜFE oranlarına bakıldığında %4 ve %7 oranlarında bir seyir izlediği görülmüştür.⁷¹

9.5. 1970 -1980 Dönemi

1970'li yıllarda dünyada yaşanan ekonomik bunalımla beraberinde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde neoliberal iktisat politikaları uygulanmaya başlanmıştır. Yalnız bu neoliberal uygulamalar gelişmekte olan ülkelerde dışa bağımlı bir ekonominin bulunmasından dolayı daha belirgin bir hal almıştır. Türkiye gibi ülkede de 1970'li yıllardan itibaren artık neoliberal politika etkisi altına girmiş olduğunu görmekteyiz.⁷²

Türkiye ekonomisi kamu açıklarını Merkez Bankası tarafından finanse ederek aslında enflasyonist bir ortam yaratmaya başlamıştır. TCMB kanununun da bir değişikliğe gidilerek bankanın bütçesinin belli bir miktarını hazineye avans vermiştir. Avans verdiği içinde ortaya çıkan açıklığı TCMB para basarak finanse etmeye başlamıştır. Aşırı para basımı bilindiği üzere enflasyonu tetikleyen en önemli etkenlerden biridir. İşte bu dönemde de para basımı ile yapılan açıkların kapatılması enflasyonu arttırmaya neden olmuştur. Bunların yanında bu dönemde hammadde fiyatlarında artışlar meydana gelerek, özellikle de ham petrol fiyatlarında dışarıda yaşanan karışıklıklarla ülkede petrol önemli bir yere sahip olduğundan dolayı bu dönemde enflasyonun bir dış kaynağı olarak görülmektedir. Türkiye' de 1974 yılında petrol

⁷⁰ Suna Oksay, *Döviz Kuru ve Ödemeler Bilançosu Politikaları: Türkiye*, 1. Baskı, Beta Basım Evi, İstanbul, 2001, s:111-112

⁷¹ Ergun Ermişoğlu, *Enflasyon Hedeflemesi Rejiminin Türkiye'deki Başarısının Değerlendirilmesi*, (TCMB Piyasalar Genel Müdürlüğü Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Ankara 2011, s:5

⁷² Yasemin Özüğurlu, "Yeni Stand By Antlaşması Çerçevesinde 2005 Bütçesinin Değerlendirilmesi", *E-Akademi Hukuk Ekonomi ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:36, Şubat 2000, s:2

krizinin çıkmasının sonuçları aslında enflasyonun yükselmesinde en önemli etkenler arasındadır. Yine bu dönemde devletin zaten sıkışık olması dünyadaki krizin yanı sıra Kıbrıs Barış Harekatının da bu dönemlerde gerçekleşmesi ve devletin gelirinin büyük bir kısmını savunma harcamalarına yatırması, ABD'nin silah ambargosu uygulaması da Türkiye'yi bir bunalım içine sokmuştur. İşte bu etkenler artık Türkiye açısından enflasyonun aşırı derecede yükselerek artık hiper enflasyon tabiri ile değerlendirdiğimiz dereceye girmesine sebebiyet vermiştir. Enflasyon rakamları iki haneli olarak 1979 yılına gelindiğinde yıllık TÜFE enflasyon oranı %62 seviyesine kadar çıktığını söyleyebiliriz.⁷³

9.6. 1980-1990 Dönemi

Türkiye'nin aşırı enflasyondan nasibini alması ile beraber 1980'li yıllara geldiğinde 24 Ocak Kararları olarak adlandırılan ve Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı iktisadi anlamdaki kararlarını devreye sokarak girmiştir. Türkiye artık içeriye gitmeyen dışa açık bir ekonomi ile tanışmıştır. Aslında 24 Ocak Kararlarının da en önemli nedeni budur. Ekonominin temelinde yatan devlet müdahalesini en aza indirip özel sektörün piyasa ekonomisinin faaliyete geçmesi idi. Gerek makro gerekse mikro dengelerin belirli olmasında idari kararlar yerini fiyat mekanizmasına devretmeye başlamıştır. Böylece devlet ekonomiden elini çekmeye başlayacak dışa açık liberal bir sistem uygulanacaktır. Ekonomideki idari kararlar yerini serbest piyasa gücüne bırakacaktır.

24 Ocak kararları ile ithalat serbestleştirilmiş, Türk Lirası'nın aşırı değer kazanmasını engellemek için esnek kura geçilmiştir. Faiz oranlarını da serbestleştirilme kararı alınmıştır. Fakat ithalatın serbestleşmesi için uygulanan politikalarda gümrük vergileri ortalama olarak %76.3 seviyesinde olmuş ve sanayi mamullerinin üzerindeki vergi oranları ise %100 ve ya bunun üzerinde kalmıştır.⁷⁴

1980 ve 1988 dönemlerinde ekonomi sanayi temelli gelişmiştir. Önceleri tarım ile kalkınan Türkiye'de bu dönemde tarım gerilemeye başlamıştır. Cumhuriyet döneminden beri yıllık ortalama olarak %3,8 oranında büyüyen tarım sektörü bu dönemlere geldiğinde %1.6 oranlarına gerilediği görülmektedir. 1980 'li yıllardan sonra yatırımlar eğilimi zayıf olan

⁷³ Ergun Ermişoğlu,, *a.g.e*, s:6

⁷⁴ Hasan Alp Özel, "Türkiye'de Ticari Serbestleşmenin Tarihsel Gelişimi", *Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi*, Sayı:6 Yıl:2, 2011, s:84

guruplarca toplanarak, sanayi sektöründeki %6,6'lık büyümenin de kriz yıllarında kullanılmayan atıl olan kapasitenin bu yıllarda kullanıldığı olarak tahmin edilmektedir.⁷⁵

1980'li yıllarda Türkiye'de verginin üstüne çok fazla düşülmeyp verginin ödenmemesine göz bile yumulduğu böylece yatırımların canlandırılmaya çalışılmıştır. Bu olgu enflasyonun düşmesini beklerken oysaki enflasyonun daha da yükselip kronikleşmiş bir hal almasına neden olmuştur.⁷⁶ İşte böyle uygulanan yanlış politikalarında ardından bu dönemlerde ülke şiddetli olarak bir stagflasyon sürecine girdiği söylenebilir. GSMH büyüme hızı %1.5 düşmüş, faiz hadleri yükselerek şiddetli devülüasyonla beraber bir talep daralması, durgunluk ve enflasyon kaçınılmaz bir hal almıştır.⁷⁷ 1980 ve 1985 yıllarına kadar enflasyon %106'yı görmüştür. Bunları izleyen yılların enflasyon rakamları da %80 üzerindedir. Yani Türkiye 1980-1990 dönemleri içinde kamu kesimindeki açıklardan daha çok yüksek oranlı enflasyon ortamı içinde yaşadığını söyleyebiliriz.⁷⁸

9.7. 1990-2000 Dönemi

1990'lı yıllar da Türkiye Ekonomisinin geneline bakıldığında büyük hareketlilik ve çalkantıların yaşandığı dönem olarak gösterilebilir. 1980'li yıllarda sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ve ülkede iktisadi ve siyasi birçok politikanın yanlış şekillerde uygulanıp izlenmesi bu yıllara yüklü enflasyon rakamlarının ve krizlerinin çıkmasına neden olmuştur. İçeride ve dışarı da yaşana ekonomik hareketler bu dönemde büyük sermaye çıkışlarına yol açarak ekonomik açıdan büyümede geriye gitmiştir.

1990'lı yıllar Türkiye'de çok fazla ekonomik açıdan krizler yaşanmıştır. 1990'lı yıllarda Türkiye'nin karşılaşmış olduğu krizin ilki Körfez Krizi'dir. Birleşmiş Milletler Irak'a müdahale edince kriz ciddi boyutlara ulaşarak, mali olarak sektörlerde krize girdiği söylenebilir. Bu baskılar sonucunda Türkiye'de petrol fiyatları çok yüksek oranda artmasıyla

⁷⁵ B. Ali Eşiyok, "İktisadi Dönemler İtibariyle Türkiye Ekonomisinde Kalkınma", Türkiye *Kalkınma Bankası Yayınları A:Ş*, Şubat 2006, s:19-20

⁷⁶ Mehmet Ay, *Türkiye Ekonomisi Makroekonomik Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, 1.Basım, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya 2007, s:248

⁷⁷ Gülten Kazgan, *Tanzimattan 21.yy kadar Türkiye Ekonomisi*, 1.Basım, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1999, s:167

⁷⁸ Kemal Kurdası, *Bitmeyen Gaflet ve Türkiye Ekonomisinin Çöküşü*, 1.Baskı, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık, Ankara 2003 , s:26

enflasyonunda yükselmesine neden olmuştur. Ülkede Merkez Bankası halkın döviz taleplerini karşılayabilmek içinde yüklü miktarlarda dövizini ülkeye sokmuştur.⁷⁹

1980’li yıllardaki iç borçlanmalarımız artık 1990lı yıllara gelindiğinde fazlasıyla artarak yük olmuştur. Kamudaki borçlarımızı düşürme çabası ile kurlarda büyük dalgalanmalar meydana gelmiş, devalüasyon ve bankacılık krizi ile de sistemden yüksek miktarlarda mevduatlar çekilmiştir. Bu mevduatlar ülkemizdeki sermayeleri yüksek olan bankalara, devletin çıkardığı tahvillerde sıkışıklıklar yaşatmıştır. Merkez Bankasının da duruma müdahaleler edebilmesi için gerekli kaynağı elinde bulunduramadığından ve rezervlerinin olmaması nedeniyle de kriz tüm bankacılık sistemini ve ekonomik anlamda bütün ülkeyi tehdit eder bir boyuta ulaşmıştır.⁸⁰

Yüksek enflasyonun oluşması ve yanlış kur politikalarından dolayı Türk parasından kaçış başlamış Türkiye bankacılık krizinden kurtulabilmek ve hükümet olarak dengeleri yeniden sağlayabilmek adına 5 Nisan 1994’te kararlılık önlemleri paketi ilan etmiştir. Programdaki temel amaç kamu kesimi finansmanın açıklarını azaltmak giderlerin azaltılarak gelirlerin artırılması gerektiği savunulmuştur. Ekonominin daraltılarak devleti küçültme mantığına gidilmesi savunulmaktadır.⁸¹ Bu program başta bir toparlanma gibi gözükse de uzun vadede sağlıksız bir hal almış aslında pekte işe yaramadığı görülmüştür. Daha sonra bir çok çıkan krizleri tetiklediği söylenebilir. Planda kısa vadeli olan yabancı sermayenin ülkeye girişlerini teşvik etmek ve yurtdışına kaçan sermaye girişlerini engellemek amacıyla faiz oranları yüksek tutulmaya çalışılmış ve yurtiçi borçlanmanın da hızlı bir şekilde artmasına neden olmuştur. Mevduatların bu dönemde tam sigorta kapsamına alınması da bankacılık sektörünü olumsuz etkilemiştir.⁸²

Kriz sonrasında Türkiye ekonomisi üç haneyi gören enflasyon rakamlarını aşağıya çekebilmek için sıkı bir para politikası uygulamıştır. TCMB’sı bu yüzden kredilerini daraltma yoluna giderek, enflasyonla mücadele kurlarını nominal bir çapa olarak kullanmayı

⁷⁹ İlknur Sarıgedik, *1994 2001 Krizlerine Genel Bakış ve Kriz Yönetimi*, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2008, s:8-9

⁸⁰ İlknur Sarıgedik a.g.e. 9

⁸¹ Mehmet Yüksel Barkurt, “5 Nisan 1994 Tarihli Ekonomik Önlemler Uygulama Planı İle İlgili Değerlendirme Raporu”, TMMOB Raporu, ss:27

⁸² A.Tolga Akpınar, “1994 Krizi” (2009), <https://sinestezi.wordpress.com/2009/04/04/turkiye-de-ekonomik-krizler-1994-1998-1999-ve-2001-krizleri/>, (06.03.2013)

sürdürmüş, kur politikasının kredibilitesini artırmak için de dış varlık artışlarına gerekli önemi vermeye çalışmıştır.⁸³

1995 ve 1998 yılları arasında kısa dönemli hükümetlerin ortaya çıkması ekonomideki belirsizliğinde artmasına neden olmuştur. Krizden sonra uygulamaya konulan planla başlayan ekonomik büyüme eğilimi 1998 Nisan ayına kadar devam ettiği söylenebilir. Ama yurt içinde oluşan siyasi belirsizlikler ve Yurt dışındaki mali krizlerde ülkemizi fazlası ile etkilediğinden büyüme sürecinin sona erdiği söylenebilir.⁸⁴

1990'lı yıllarda görüldüğü gibi hep enflasyonu yükselten olaylar meydana gelmiştir. 1990'lı yıllarda enflasyon oranı %44 iken 91'de %60'a çıkmıştır.⁸⁵ 1994 Krizi ile Türkiye'de enflasyon üç haneli rakamlara ulaşarak %106.3'e ulaşmıştır. Fakat ekonomi programı biraz olsun bu durumu düşürmüş 1995 Yılında enflasyon %93.6'dır. 90'lı yılların sonlarına gelindiğinde ise uygulanmaya çalışılan programlar ve düşürücü etki ile ancak enflasyon %68.8'a düşürülebilmıştır.⁸⁶ Bu rakam bile Türkiye'nin ekonomik anlamda ne kadar vahim bir çıkmazda olduğunu gösteren durumdur.

10. TÜRKİYE'DE 2000'Lİ YILLAR DA ENFLASYON VE ENFLASYON HEDEFLEMESİ UYGULAMALARI

1999 Ağustos ayında Türkiye'de meydana gelen deprem ile ülke kamu finansmanı açısından kötüye gitmekteydi. Bu yüzden bir çıkar yola ve ekonominin iyileştirilmesi adına adımlar atılması gerekiyordu. 1999 yılında DSP MHP ANAP ile üçlü koalisyon hükümetinin kurulmasıyla ekonomide bir istikrar ve düzen getirileceği inancı doğmuştur. IMF ile stand-by antlaşmasının yapılabilmesi için IMF'ye bir mektup gönderilmiştir. Bu niyeti anlatan mektupta IMF'nin Türkiye'den istediği yapısal reform değişikliklerinin yapılacağını ve diğer ekonomik önlemlerinde alınacağını taahhütlerini vermişlerdir. 1999 yılının sonunda enflasyon oranı yıllık olarak %68,8 iken Türkiye bu oranın düşürülmesi ve artık ekonomide ciddi anlamda bir istikrar sağlanmasını amaçlayarak IMF ile 3 yıllık bir stand-by anlaşması

⁸³ Okan Acar (2012), "Türkiye Ekonomisinde 1995-1999 Yılları Arası Ekonomik Gelişmeler", <http://www.okanacar.com/2012/12/turkiye-ekonomisinde-1995-1999-yillar.html>, (06.03.2015)

⁸⁴ Metin Bayrak, Osman Cenk Kanca, "Türkiye'de 1970 2011 Yılları Arasında Oluşan Ekonomik ve Siyasi Gelişmelerin Seyri", *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:35, Mart Nisan 2013, s:9

⁸⁵ Serpil Kahraman Akdoğu, "Türkiye'de Mali Serbestleşme Süreci ve Krizlerin Kısa bir Özeti", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 16.Cilt, Sayı:2, 2012, s:195

⁸⁶ İlknur Sarıgedik, a.g.e. ss:10

imzalamıştır.⁸⁷ Bu programdaki en büyük amaç çift haneli olan yüksek enflasyonu 2002 yılına kadar tek haneli sayılara indirip, bu konuda sürdürülebilir bir istikrar sağlamak ve ekonomideki kronik yapısal etkinsizliklere engel olup kalkınma düzeyini yükseltmektir.⁸⁸

Yapılan antlaşma ile belli bir dönem talep harcamalarında artış görülse de enflasyon programı hedeflerinden sapmış ve hedefine ulaşamamıştır. Ülkeye giren yabancı sermaye hızlanmış ve enflasyonda beklenen iniş meydana gelmemiştir. Türk parası bu dönemde aşırı değer kazanmış bu yüzden de dış ticaret açığımız artarak yüksek oranda cari açık meydana gelmiştir. Böylece Kasım 2000 yılında ekonomik kriz tekrardan Türkiye'nin omuzlarına binmiştir.⁸⁹

Türkiye 2001 yılına geldiğinde ekonomide bekleşilerin olumsuzlaşmıştır. 19 Şubat 2001'de siyasi gerginlikler meydana gelerek dönemin Başbakanı Bülent Ecevit devlet yönetiminde kriz olduğunu açıklayarak bir nevi krizin psikolojik olarak yayılmasına ve ülkenin mali piyasalarda panik yaşatmasına sebep olmuştur. Yerli parayı ön plana çıkarmak için gecelik faizler yükselmesine rağmen yoğun olan döviz talebinin artmasıyla birlikte Merkez Bankası 5 milyar dolar döviz satışı yapmıştır. Bu yılda bankalardaki büyük krizi ve çöküşü önlemek adına Türk Lirası'nın yabancı paraların karşısındaki değeri dalgalanmaya bırakılıp, 670 bin TL olan dolarsa 1 milyona ulaştı. Panik içine giren vatandaşlar ve yabancı piyasalarda bankalardaki vadesi dolmayan kredilerini geri çekmeye başlayınca bankalar arasındaki para piyasalarında gecelik faizler %6200'e kadar çıkmıştır. Örtülü bir devalüasyon meydana getirilip TL'nin değeri %40 oranında düşmüştür.⁹⁰ 2001 yılı Türkiye Ekonomisi için en kötü ve atlatılması en zor ekonomik kriz olarak tarihe geçtiği söylenmektedir. Tabi ki bu kadar istikrarsızlık, büyük sermaye çıkışları ve bankalarda oluşan mali krizler Türkiye'nin ekonomik büyümesine ve enflasyon rakamlarına da etki etmiştir. Bu dönemde ekonomik büyüme ilerlemeyip krizden dolayı -%9.5 olmuş ve enflasyon da yıllık olarak %68.53 gibi rakamlarda seyir göstermiştir.⁹¹

⁸⁷ Ekodialog.com, *Türkiye'de Enflasyon*, (2011), <http://www.ekodialog.com/Makaleler/turkiyede-enflasyon.html> (07.03.2015)

⁸⁸ Nadir Eroğlu, İhsan Eroğlu, "IMF –Türkiye İlişkileri ve 20. Stand-By Müzakereleri Üzerine Bir Değerlendirme", *KMU İİBF Dergisi*, Yıl:11, Sayı:17, Aralık 2009, s:133

⁸⁹ Mehmet Özçelik, "*Türkiye IMF İlişkileri*", Konya Ticaret Odası Araştırma Yazıları, s:9

⁹⁰ Vikipedi Özgür Ansiklopedi (2000), *2001 Türkiye Ekonomik Krizi*, http://tr.wikipedia.org/wiki/2001_T%C3%BCrkiye_ekonomik_krizi, (07.03.2015)

⁹¹ Fatih Acar, "Türkiye Ekonomisine Genel Bakış (2001-2013)", *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, Ekim-Aralık 2013, s:16

Türkiye'nin bu zamana kadar uyguladığı kur çıpasına dayalı olarak enflasyonu düşürebilme programında başarılı olamaması ve 2000li yıllara girdiğinde iki kez büyük çapta ekonomik krizler yaşamasıyla 14 Nisan'da yeni bir ekonomi istikrar programı uygulamaya başlamıştır. İlk önce adı “ulusal program” olarak söylenen daha sonralarında ise “ güçlü ekonomiye geçiş programı” (GEGP) olarak nitelendirilen programın temel amacı güvensizliği ve ekonomik bunalımı ortadan kaldırarak ülkemizde bir daha böyle büyük çaplı ekonomik bunalımların yaşanmaması adına altyapıyı oluşturmaktır. Bu programın arkasında ekonomik desteği veren kurumlar ise IMF ve Dünya Bankasıydı.⁹² GEGP ile artık Türkiye için kriz olmayan, ekonominin istikrarlı olması ve kırılğan yapısından kurtulacağından ümit ediliyordu. GEGP'nin temel hedefleri şu şekilde sıralanabilir;

- Bankacılık sektöründeki kırılğan yapının olmasından dolayı kamu ve TMSF bünyesindeki bütün bankaların yenden yapılanmasını sağlamak,
- Enflasyon hedeflerimiz ile uyumlaştırılmış olan gelirler politikasını tekrardan düzenlemek,
- Dalgalı kur sistemi devam ederken enflasyon ile mücadelede kararlı bir şekilde mücadeleyi sürdürebilmek,
- Finansman dengemizi tekrardan kurarak cari açıklarımızı ve dış borcumuzu azaltıcı tedbirler almak,
- Bir daha böyle büyük çapta Türkiye'de krizlerin olmaması için gerekli olan altyapının oluşturulmasını sağlamak,⁹³

Ekonomide planlı programa geçilmesiyle beraber Türkiye bu programdan olumlu sonuçlar almaya başlamıştır. 2001 krizinin yarattığı olumsuz etkilere karşılık güçlü ekonomiye geçiş programıyla yaşanan olumsuz olaylar bir nebze olsun toparlanmaya başlamıştır. Programdan sonra GSMH'de %7.8, sanayi üretiminde ise %8.7 düzeyinde artışlar meydana gelmiştir. İhracatımız da yükselişinin arttırarak bir önceki dönemlere baktığımızda %14,1 oranında artmış ve 35,8 milyar dolar olmuştur.⁹⁴

Programın uygulanmaya başlamasıyla beraber bu isteklerine kavuştuğu söylenebilir. Programla TÜFE %29.7 oranında artışla son 20 yılın en düşük enflasyon oranını yakalamıştır.

⁹² Erinç Yeldan, “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı Üzerine Değerlendirmeler”, <http://www.turksolu.com.tr/ileri/04/yeldan4.htm>, (07.03.2015)

⁹³ Okan Acar (2012), “Türkiye Ekonomisi'nde 2001 Yılı Sonrası Ekonomik Gelişmeler”, <http://www.okanacar.com/2012/12/turkiye-ekonomisinde-2001-yl-sonras.html>, (07.03.2015)

⁹⁴ Emine Nida Kol, Zeynep Karaçor, “2001 Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve İstihdam Üzerine Etkileri”, *Maliye Dergisi*, Sayı:162, Ocak Haziran 2012, s:391

TEFE ise %30,8'e ulaşmıştır. Dalgalı kur rejimine geçilmesi de enflasyon üzerinde olumlu etki yaratarak düşüşüne etki etmiştir.⁹⁵ 2002 yılının sonuna gelindiğinde ise TEFE% 16,6 TÜFE ise %20 olmuştur.

10.1. 2002-2005 Yılları Örtük Enflasyon Hedeflemesi

Türkiye'de art arda yaşanan krizlerle beraber uyguladığımız döviz kuruna dayalı olan strateji programının artık geçerli olmadığı kanısına açıkça varılmıştır. 2002 yılından itibaren Türkiye ekonomisinde parasal hedeflere dayalı program uygulanmaya başlamıştır. Güçlü ekonomiye geçiş programının en büyük amacı aslında Türkiye'nin bunca yıl en büyük sorunu olan enflasyon rakamlarını aşağıya çekmektir. Bu yüzden uygulamak istediği program aslında tam olarak enflasyon hedeflemesi rejimi diyebiliriz. Türkiye 2002 yılından itibaren enflasyon hedeflemesi stratejisine örtük enflasyon hedeflemesi olarak geçmiştir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) da 2001 yılından sonra kendi stratejisini değiştirerek kanunlarında değişikliklere gitmiştir. 2001 yılından sonra TCMB'nin temel görevi öncelikle "fiyat istikrarını sağlamak" olduğunu kanun hükmü olarak koymuştur. Banka uygulayacağı para politikalarını ve para politikalarını araçlarını da kendisi belirleyip bağımsızlığını ilan etmiş olmaktadır.⁹⁶ Buda ekonomik açıdan ve enflasyon hedeflemesi stratejisinin uygulanabilmesi için gerekli baş şartlardan biridir. Bağımsız olan bir merkez bankası ile ancak ülkelerde uygulanan ekonomik politikalar başarıya ulaşabilecektir.

TCMB'nin örtük enflasyon hedeflemesi stratejisini uyguladığı 2002 ve 2005 yıllarında hedefte belirtilen ve gerçekleşen enflasyon rakamları aşağıdaki tabloda verilmektedir.

YIL	HEDEF	GERÇEKLEŞME
2002	35	29.7
2003	20	18.4
2004	12	9.3
2005	8	7.7

Kaynak: TCMB

⁹⁵ M.Okan Taşar, "Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve Makro Ekonomik Etkilerinin Analizi", *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1, 2010, s:89

⁹⁶ TCMB, *Kuruluşundan Bugüne TCMB'si*, Bülten Sayı:4 Aralık 2006, s:3

2000li yıllara girerken Türkiye ekonomisinde enflasyon rakamları %70'leri bulurken geçilen güçlü ekonomi programı ve uygulanan örtük enflasyon hedeflemesi stratejisi ile Türkiye'de enflasyon hedefleri istenen rakamlara ulaşıldığı söylenebilir. Tablo da görüldüğü üzere uygulanan örtük enflasyon ile 2002 yılında reel olarak GSYİH büyümesi %6.2 iken enflasyon oranı %68.5 ten 29.7 ye gerilemiştir. Beklenen yani hedeflenen enflasyon TCMB'si verilerine göre %35 iken bu oran beklenen hedefinde altına düşmüştür. Buda uygulanan program ve politikaların olumlu yönde gittiğine işarettir. 2003 yılında ekonomi %5.3 oranında büyümüş, enflasyon %18.4 olmuştur. Beklenen hedef %20 iken yine beklenen hedefin altında seyreden rakamlar görülmektedir. 2004 yılına gelindiğinde ise enflasyon hedeflemesi stratejisi artık tamamen kendini göstermeye başlamıştır. Ekonomik büyüme yıllık olarak %9.4 iken enflasyon tek haneli rakamlara düşmüştür. %9.3 lük rakamla yıllardır yüksek enflasyon ile mücadele eden ekonomimiz artık ılımlı enflasyona nihayet ulaşmıştır. 2005 yılına gelindiğinde ise artık enflasyon %7.7'lik rakamla minimum normal bir seviyede olduğu söylenebilir. Dönemin TCMB başkanı Süreyya Serdengeçti de Türkiye'de düşen enflasyonla bazı risklerin olduğunu ama istihdamı arttırıp kayıtdışının azaltılması gerektiğini ifade ederken, enflasyon ile mücadelede uygulanan programlarda önemli aşamalar kat edildiğini ve enflasyondaki oynaklığın ve enflasyon döviz kuru geçişenliğinin azaldığını bu dönemde dile getirmiştir.⁹⁷

2002-2005 yıllarında Türkiye'de yıllık ortalama olarak %7 civarında bir büyüme yaşanmıştır. Bu döneltmede döviz kurlarında ve finansal piyasalardaki kararsızlıklar ve hızlı değişimler oldukça azalmış, risk primlerinde de belli bir düşüş meydana gelmiştir. Aynı zamanda sabit kur sistemi bırakılarak yerine uygulanan dalgalı kur rejime uyum sağlanmıştır. Bunların sonuçlarından sonra da enflasyondaki dalgalanmaların azalması ve genel seviyesini bulması belli düşüşlerin olması da nominal ve reel faiz oranlarını da geriletmiş, borçlanma vadeleri de uzamıştır.⁹⁸ Her şeyi bir kenara atarak baktığımız da ise artık Merkez Bankasına duyulan güven gittikçe artmaya başlamış ve daha istikrarlı bir ekonomik yapının olduğu gözden kaçmaz sonuçlar arasına girmiştir.

⁹⁷ NTV Ekonomi Haberleri (2005), *Serdengeçti'den Reform Uyarısı*, <http://arsiv.ntv.com.tr/news/320825.asp#BODY>, (08.03.2015)

⁹⁸ A.Hakan Kara, Musa Orak, (2008), "Enflasyon Hedeflemesi", http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/5b866de6-5523-4f31-82b9-f39a4f8bd4eb/kara_orak.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=5b866de6-5523-4f31-82b9-f39a4f8bd4eb, (08.03.2015), s:55

10.2. 2006 Yılı ve Sonrası Türkiye’de Açık Enflasyon Hedeflemesi

Türkiye 2006 yılından itibaren açık enflasyon hedeflemesi stratejisi uygulamaya başlamıştır. TCMB’sı bundan önce 2001 ve 2005 yılları arasında örtük enflasyon hedeflemesi stratejisini kullanmıştı. Bu zaman dilimlerinde TCMB’sı eğer hedeflerde herhangi bir tutarsızlık meydana gelirse hesap verme mekanizmasına sahip değildi. 2006 yılından itibaren açık enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulayan Türkiye ekonomisi artık gelişen alt veya üst sınırlar ya da hedeflerin şaşması durumunda Merkez Bankası hükümete ve kamuoyuna yazılı olarak hesap vereceğini dile getirmiştir. Böylece enflasyon hedeflemesi kavramı tam anlamıyla uygulanmaya başlayacaktır.

2002 yılından itibaren uygulanan örtük enflasyon hedeflemesi stratejisi 2005 yılına kadar başarıyla uygulanmış, Türkiye ekonomik büyümelerinde olumlu sonuçlar almıştır. 2006 yılı Türkiye açık enflasyon hedeflemesi stratejisine geçtiği dönemde dünya ekonomisinde hızlı gelişmeler ve konjektürel olarak dalgalanmalar yaşanmaya başlanmıştır. Bu dalgalanmalar da bütün dünyayı etkilediği gibi gelişmekte olan bir ülkeyi de etkisi altına almıştır. ABD’nin uygulamış olduğu gevşek para politikası ile 2005 yılına kadar faiz oranlarında düşüşler meydana gelip, likidite hızla genişlemiş ve gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hepsinde ekonomik anlamda büyüme hızlanmıştır. Bu durum da Türkiye ekonomisinde açıkça görülen bir olgudur. Yalnız dünya ekonomisinde bu gelişme ve hızlı büyüme ile petrol fiyatları ve hammadde fiyatlarında artışlar meydana gelerek, güçlü enflasyonist ortamda da uygulanan politikalar sürdürülebilirliğini kaybetmeye başlamıştır.

Enflasyonist ortamın oluşması ile birlikte gelişmiş olan ABD gibi ülkelerde sıkı para politikası uygulamaya geçilerek faiz oranlarını yükseltme eğilimine geçilmiştir. Bu durumda da ekonomilerde büyüme eğilimlerinde bir yavaşlama meydana gelerek, gelişmekte olan ülkelerde sermaye çıkışlarına neden olmuştur. Türkiye’de de bu durum açıkça kendini göstermeye başlayarak, 2006 yılı mayıs ayından itibaren sermaye çıkışları yaşanarak, mali tabloları olumsuz bir şekilde etkilemiştir.⁹⁹ Yine bu dönemde ülkede de iç karışıklıklar meydana gelmiştir. Enflasyon hedeflemesine geçilmesi ile enflasyon baskıları artmış ve MB’nın başkanın değişmesinde politik sıkıntılar meydana gelmiş ve IMF olan borçlarımızın da ödenmesi konusunda tartışmalar yaşanmıştır. Global olayların yanı sıra Merkez Bankası yönetimindeki karışıklıklar ile ve mali göstergelerdeki istikrarsızlıklarında tam olarak sağlanamaması Merkez Bankasına duyulan güvende sorunları tekrardan dile getirilmesine

⁹⁹ TCMB, *Ekonomide 2006 Yılı Değerlendirmeleri ve 2007 Yılı Öngörülleri*, www.tcmb.gov.tr, (09.03.2015) , s:3

neden olarak, öncelikli amacı olan enflasyon hedeflerini gerçekleştirmek için uygulayacağı politikalarda geri kalmıştır.

2006 yılında Türkiye’de ekonomik büyüme yavaşlamış, ani para çıkışlarının olması ile de Türk Lirası %30 oranına yakın bir değer kaybına neden olmuştur.

TCMB’nın verilerine bakıldığında 2006 yılında enflasyon hedeflemesini %5 olarak belirlemiştir. Yalnız 2006 yılının sonlarına gelindiğinde ise yıllık enflasyon %10,55 olarak görülmektedir. Bu duruma en büyük etken olarak da uluslararası piyasalarda yaşanan karmaşıklıkların ülkeden sıcak para çıkışlarına neden olması ve petrol altın fiyatlarındaki olumsuz fiyatlardır. Bahsedilen bu olayların bir arada olması enflasyon oranında yüksek oranlarda ve hedeflenen rakamın üstünde olmasına yol açmıştır.¹⁰⁰ Bu durumda da enflasyon hedeflemesinde 2006 yılının sonunda oran %9.6 olmuştur. Yani açık enflasyon hedeflemesi stratejisi bu yılda -%4.9 oranında bir sapma meydana gelerek hedef istenilen düzeyde tutturulamamıştır.

2007 yılına gelindiğinde ise yurtdışında ABD’de mortgage piyasasında, yaşanan olaylar buna karşılık petrol fiyatlarındaki aşırı yükselmeler, Türkiye’deki cumhurbaşkanlık seçimleri ve Irak’ın kuzeyine olabilecek sınır ötesi operasyonu gibi siyasi olaylar meydana gelmiştir. Bütün bu etkileşimlerin meydana gelmesi enflasyon, bütçe, istihdamda ve cari açıkta sorunları meydana getirmiştir.¹⁰¹

2006 yılında medya gelen arz yönlü şoklar devamını 2007’de de göstermiş, petrol ve gıda fiyatlarında artışlar sürmeye devam etmiştir. Türkiye ‘de yaşanan bu olumsuz durum dünyadaki konjektürel dalgalanmalar büyüme hedeflerinde diğer yıllara oranla baktığımızda etkisi altına almıştır.2007 yılında büyüme rakamları %4.5’e inmiştir. Bununla beraber istihdam sorunları meydana gelmeye başlamış, işsizliğin artmasına neden olduğu söylenebilir.¹⁰²

2007 yılında ABD’de konut kredisi yani mortgage piyasasında sorunlar yaşanmaya başladı. Bu durumdan dolayı küresel olarak bütün dünyada da bir sarsılma yaşanmıştır. Yatırım fonlarını ve bankaların yapısını bozarak kırılanlıklara neden olmuştur. 2007 yılında petrol fiyatları bu krizden etkilenecek giderek yükselmeye devam eden bir seyir almıştır. Yılın

¹⁰⁰ TCMB, 2006 Yılı Enflasyon Raporu IV, www.tcmb.gov.tr, (11.03.2015) s:1

¹⁰¹ Salih Sert, (2008), “Rakamlarla 2007 Türkiye Ekonomisi”, www.cnnturk.com, (11.03.2015)

¹⁰² Süreyya Serdengeçti, (2007), “2007 Yılı İtibariyle Türkiye Ekonomisinin Genel Değerlendirilmesi”, <http://www.ilk250.org.tr/>, (11.03.2015)

başlarında varili 57 dolara alınan ham Petrolün yıl sonu geldiğinde varil fiyatı 100 dolara ulaşmıştır. Bir diğer unsurunda gıda fiyatlarında yaşanması enflasyonu körükleyici ve merkez bankasının hedeflerini bu yılda da tutturamamasının nedenleri arasında gösterilebilir.¹⁰³

Yurtiçinde meydana gelen gelişmelere bakıldığında ise bu dönemde genel seçimler meydana gelmiştir. Seçimlerin olmasıyla beraber aslında siyasi anlamda kargaşada ortadan kalkmaya başlamış, ekonomik anlamda da bir yararı olduğu uygulanan politikaların daha hızlı karar alma mekanizması ile gerçekleşeceği ve hedeflerin tutmasına daha çabuk neden olacağı söz konusudur. Yalnız bunun düzgün bir hal alması sırasında bu seferde de ülkede Irak'ta yaşanan sorunlar gündeme gelmeye başlamıştı. Ülkemize oluşacak terörist saldırıları da siyasi anlamda bir kargaşanın oluşmasına neden oluyordu.¹⁰⁴ Tabi ki yine bu durumlar ülke ekonomisini etkileyen bir hal alıyor ve enflasyon için de kötülük teşkil ediyordu.

2007 yılında TCMB'nin enflasyon hedeflemesi oranı % 4 tür. Bu konuda yılı genel anlamda incelediğimizde ve Merkez Bankası'nın yayınladığı enflasyon raporlarına bakıldığında şunlar yaşanmıştır: 2007 yılının ilk üç ayına baktığımızda yıllık ortalama enflasyon oranı %10,86 olarak gerçekleşmiştir. Hedefler açısından belirsizlik teşkil etmekte ve hedefin üstünde seyreden bir hal almıştır. Gıda fiyatlarının yüksek düzeyde olması ve tütün ürünleri gibi ürünlere yapılan zamlar enflasyonun üzerinde etkili bir hal almış ve yıllık bazda enflasyonun yüksek düzeylerde oluşmasına neden olmuştur.¹⁰⁵ 2007 yılının ikinci çeyreğinde ise enflasyonda belli bir oranda düşüş meydana gelmiş, enflasyon ilk oluşan rakamdan 2.26 oranında düşerek %8.60 seviyesine ulaşmıştır. Yalnız bu durum hedefte meydana getirilen rakamın üstünde kalmıştır.¹⁰⁶ Tabi bu durum enflasyon hedeflemesi stratejisinin beklentilerini de aşağıya çekmeye başladığını söyleyebilir. Çünkü açık enflasyon hedeflemesi stratejisi uygulanmaya başlandığı dönemden itibaren daha tutturulamadığı bir gerçektir. 2007 yılında enflasyon 8.4 olarak kapamış, yıllık olarak -%4.4 oranında bir sapma meydana gelmiştir. Sonuç olarak bu yılda da enflasyon hedefleme stratejisi tutturulamamıştır.

Dünyada özellikle gelişmiş olan ülkelerde meydana gelen bir kriz en çokta gelişmekte olan ülkeleri etkilemektedir. 2008 yılına bakıldığında ise Türkiye ekonomisinde işte bu durum söz konusudur. 2007 yılında kendini ABD 'de göstermeye başlayan ekonomik bunalım 2008 yılında da krize dönüşmüş ve neredeyse tüm dünyayı etkisi altına almıştır. 2008 yılında

¹⁰³ Ahmet Çimenoglu, "Dünya ve Türkiye Ekonomisinde Gelişmeler ve 2008 Yılına Genel Bakış", *Bankacılar Dergisi*, Sayı,63,2007, s:29

¹⁰⁴ Ahmet Çimenoglu *a.g.e*, s:30

¹⁰⁵ TCMB, 2007 Yılı Enflasyon Raporu II, www.tcmb.gov.tr. (12.03.2015), s: 1

¹⁰⁶ TCMB, 2007 Yılı Enflasyon Raporu III, www.tcmb.gov.tr., (12.03.2015), s:2

ABD’de konut piyasasında bir düşüş meydana gelmiştir. ABD’de konut fiyatlarında büyük yükselmeler meydana gelmişti. Yükselen konut fiyatları ile de bankalar düşük gelirli olan aileleri ev sahibi yapmak için mortgage adı verilen krediler vermeye başlamıştı. Konut fiyatlarının inmesi ile de mortgage kredi piyasasında düşüş yaşanmış ve kredi çekip ev sahibi olan insanların kredilerini ödeyememelerine ve evlerini ellerinden almalarına neden olmuştur. Bu da ABD piyasasını büyük çapta etkilemiştir. Bu etkileşim ABD’deki büyük bankaların da iflas ermesine ve bankaların satılmasına neden olmuştur.

Tüm dünyada MB’ları ve hükümetler krizi atlatabilmek adına ortak kararlar ve mali politikalar uygulayarak krizin etkilerini en aza indirmeye çalıştılar. Piyasaların canlanıp tekrardan devreye girmesi için ABD’nin Merkez Bankası FED sıfır reel faiz uygulaması bile yapmıştır. Buna rağmen kriz etkilerinden kurtulunması kriz reel sektörlere de geçerek istihdam oranlarında da etkilerini sürdürmüştür. Bu dönemde ABD’nin GSYİH’sında hiç büyüme meydana gelmedi ¹⁰⁷ Türkiye’de de etkisi altına alan kriz cari açığın artmasına yol açmıştır ve aynı zamanda da GSYH’da etkilemiştir. 2008 yılında Türkiye’de yıl sonu itibari ile GSYH %0,9’a gerilemiştir. ¹⁰⁸

Merkez Bankası 2008 yılında ana hedefi olan fiyat istikrarını sağlayabilmek için bu dönemde kısa vadeli faiz oranlarını etkili bir şekilde kullanmıştır. Küresel anlamda bir daralmanın yaşandığı, ekonomik büyümenin geriye gidip durgunluk olduğu bu dönemde, enflasyon hedeflemesinin hedeflerinin yerini bulabilmesi adına da gecelik olarak borçlanma faizlerinde indirim uygulamıştır. ¹⁰⁹

2008 yılında genel çerçeve ile enflasyonun durumuna baktığımız da 2008 yılının ilk dört ayında ülkedeki petrol gıda ve diğer emtia fiyatlarındaki artış devam etmiş buda enflasyon üzerinde olumsuz bir etki bırakmıştır. Küresel krizin olması ile de uluslar arası piyasalarda yükseliş ve karışıklık devam ederken bu dönemde Yeni Türk Lirası’nda (YTL) değer kaybı Mart ayının enflasyon rakamlarında kendini göstermiştir. Mart ayında Merkez Bankası tarafından açıklanan enflasyon rakamı %9,15’tir. ¹¹⁰ Bu rakam tabi ki de belirtilen hedefin üstünde seyreden bir durumdur.

¹⁰⁷ Serkant Adıgüzel, (2010) “Nedenleri ve Sonuçları ile 2008 Krizi”, <http://www.elektrikport.com/>, (12.03.2015)

¹⁰⁸ Süreyya Yıldırım, “2008 Yılı Küresel Ekonomik Krizinin Dünya ve Türkiye Üzerine Etkileri”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı:12, 2010, s:30

¹⁰⁹ Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 2008 Genel Ekonomik Rapor <http://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/ekonomik%20rapor.pdf>, (12.03.2015), s:7

¹¹⁰ TCMB, 2008 Yılı Enflasyon Raporu II, www.tcmb.gov.tr, (12.03.2015), s: 1-2

2008 yılının ikinci yarısına bakıldığında bu aylarda da enflasyon oranlarındaki artış aynen seyrini korumaktadır. Bunun nedeni ise yeniden artan fiyatlar olarak öngörülmektedir. 2008 yılı Haziran ayına bakıldığında ortaya çıkan enflasyon oranı %10,61 düzeyindedir. ¹¹¹Görüldüğü üzere yılın ikinci çeyreğinde de fiyatlardan dolayı enflasyon rakamı yükselişe geçmiş ve iki haneli bir hal almıştır. Yalnız bu durum Merkez Bankasının uyguladığı politikalarından değil de dünyayı etkisi altına alan global krizden kaynaklanan bir yükseliş olduğu söylenmelidir. Ayrıca bu durumu enflasyon hedeflemesi stratejisinin başarısızlığı olarak görürsek yanlış olur. Çünkü krizden etkilenen ve bizim gibi açık enflasyon hedeflemesi uygulamasına tabi ülkelerde de enflasyon oranlarındaki yükseliş devam ederek hedeflerde şaşma meydana gelmiştir.

2008 yılının üçüncü çeyreğinde de aynı durumlar söz konusudur. Emtia ve akaryakıt fiyatlarının da her ne kadar biraz düşüş yaşansa da bu durumun enflasyon üzerinde düşürücü pek bir etkisi olduğu söylenemez. Eylül ayında enflasyon rakamı %11,1 düzeyinde gerçekleşmiştir. ¹¹² Enflasyon hedeflemesinde hedefe yaklaşılacağı yerde bir türlü hedefe ulaşmaktan öte hep yukarılara çıkması sürmüştür.

Yılın son dönemlerinde de aslında görülen çerçeve bütün yılın bir göstergesi olarak ifade edilebilir. Küresel ekonomide yaşananlar ve dünyayı ve özellikle de gelişmekte olan Türkiye ekonomisini derinden etkileyen kriz yılı enflasyon rakamı olarak %10.1 olarak kapamıştır. ¹¹³ Yani enflasyon hedeflemesi stratejisi bu yılda da kendini gösterememiştir. %4 olarak belirlenen hedefin fazlası ile üstündedir.

2008 yılında patlayan global krizin etkileri 2009 yılında da kendini gösterdiği söylenebilir. Türkiye’de 2009 yılında büyüme gösterememesi ve geriye gitmesi bunun en önemli göstergesidir. Türkiye açısından gelişme hızı da -%4.7 dir. 2001 den sonra ilerleme yaşayan güçlü bir büyüme trendi yakalayan ekonomimiz ilk defa 2009 yılında bir düşüş yaşamıştır. Buna neden olarak da Türkiye’nin kriz için geniş çaplı önlemler almaması denebilir. Ya mali genişleme politikalarını uygulamaya konmuş ve daha fazla olmamasının nedeni de daralan ekonomide düşen vergi gelirleri denebilir. ¹¹⁴ Yalnız geniş çaplı önlemler söz konusu olmasa da diğer ekonomik krizlere baktığımız da 2008ve 2009 global krizi

¹¹¹ TCMB, 2008 Yılı Enflasyon Raporu III,; www.tcmb.gov.tr, (12.03.2015), s:2-3

¹¹² TCMB, 2008 Yılı Enflasyon Raporu IV, www.tcmb.gov.tr, (12.03.2015), s:2-3

¹¹³ TCMB, 2009 Yılı Enflasyon Raporları I, www.tcmb.gov.tr, (12.03.2015), s:2

¹¹⁴ Hakan Ercan, Erol Taymaz, Erinç Yeldan, “Kriz ve Türkiye: Kriz Tedbirlerinin Etki Değerlendirmesi, İLO Yayınları Ankara,2 010, s:77

Türkiye’yi diğer krizler kadar çok etkilememiştir. Krizden daha çabuk çıkmayı başarmış ve kendini toparlama eğilimine de geçmiştir.

2009 yılında Türkiye’de GSYİH oranı %61 oranında gerilemiştir GSYİH artış hızı da -%6’lık yıllık artış hızı olmuştur. ¹¹⁵Türkiye’de uluslar arası olarak yapılan yatırımlarda da azalmalar olmuştur. Bu azalma daha çok Türkiye’nin uyguladığı politikalardan değil de dünyayı sarsan bir krizden etkilenen ülkelerin yatırımlarını geri çekmesinden ve ellerinde finansal anlamda likidite sıkıntılarının olmasındandır. İthalatında ihracata oranla daha yüksek seviyede olması dış ticaretimiz de bir azalma olmuştur. Döviz kuru artmış ve TL’de değerini kazanmaya başlamıştır. ¹¹⁶

Krizle karşı alınan önlemler biraz gecikmiş olsa da Türkiye ‘de belirli önlemler almıştır. İlk olarak özel tüketim vergisi (ÖTV) indirimine gidilmiş ve piyasadaki birçok malın satılmasına ticaretin canlanmasına sebebiyet verilmiştir. Bu durum İthalatımızın da artmasına neden olmuştur. İşsizliğin artış gösterdiği bu dönemde işsizler içinde iş bulmak amaçlı politikalar uygulanmaya çalışılmış, mesleki eğitimler verilerek istihdamları sağlanmaya çalışılmıştır. İnsanların en çok kullandığı ve ihtiyaç duyduğu kredi kartlarında da yapılanmaya gidilmiştir. ¹¹⁷

2009 yılını enflasyon hedeflemesi stratejisi açısından değerlendirdiğimiz bu yılda 2008 yılında %10.1 olarak kapatan enflasyonun hedeflerin üstünde gerçekleşmesi ve yayılan küresel ekonomik bunalımında iyice kendini göstermesine karşılık TCMB’sı açık enflasyon hedeflemesinde 2008 yılında %4 olan hedefini 2009 yılında %7.5 olarak belirlemiştir.

2009 yılının ilk çeyreğinde kriz dünya ülkeleri ile Türkiye’de de derinleşen bir hal almıştır. Türkiye sert bir daralma içine girmiştir. Bunun için etkileri aza indirecek önlemler alınmış iktisadi faaliyetlerde daralmalar meydana gelmiştir. Bu daralma ile enflasyon oranında bir yavaşlama meydana gelmiştir. Temel fiyatlar, enerji ve gıda fiyatlarında bir aşağı düşüş eğilimi seyredilmiştir. Bu eğilim enflasyonunda rahatlamasına neden olmuş, Mart ayı itibari ile enflasyon %7,89 olarak belirlenmiştir¹¹⁸. Bu rakam gerçekleşmesi istenen belirsizlik aralığında kalmıştır.

¹¹⁵ Oktar Türel, “Dünya Ekonomisi Bunalımının Türkiye’ye 2008 ve 2009’daki Yansımaları Üzerine Notlar”, 2010 *Gündem Dergisi*, 2010, s:10

¹¹⁶ AHK (Alman Türk Ticaret Sanayi Odası), 2009 *Türkiye Ekonomi Raporu*, <http://www.dtr-ihk.de/>, (13.03.2015)

¹¹⁷ Cemil Ertuğrul, Evren İpek, Olcay Çolak, “Küresel Mali Krizin Türkiye Ekonomisine Etkileri”, *Akademik Fener*, Sayı:5, 2010, s:69

¹¹⁸ TCMB, 2009 *Enflasyon Raporları II*, www.tcmb.gov.tr, (13.05.2015), s: 1

2009 yılının ikinci çeyreğinde TCMB'sı krizin etkilerini azaltmaya yönelik dengeleyici para politikası stratejisi uygulamıştır. Yılın ilk çeyreğinde enflasyonda beklenen bir düşüşün olması ile beraber faiz indirimlerine gidilebilecek bir ortamın oluştuğu kanısına varılmıştır. TCMB sı da durumdan yararlanarak gelişmekte olup ve enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulayan ülkelerin içinde politika faizlerini en fazla düşüren ülke konumuna gelmiştir. Düşük faizli kredilerle nakit akışları bozuk olan firmalara krediler sağlanarak, mali yapılarının bozulması önlenmiş ve ekonomik açıdan üretimin artmasına ve kırılgan yapının iyileşmesine neden olmuştur. Ve aynı zamanda bu firmalarda geçici vergi indirimleri de uygulanması ile iç talepte canlanma meydana gelerek haziran ayı itibari ile enflasyon %5.73 olarak gerçekleşmiştir¹¹⁹. Bu durum beklenen hedefin de altında gerçekleşmiş alınan tedbirler ekonomik anlamda işe yaramıştır.

2009 yılının üçüncü çeyreğinde ise ne kadar tedbirler alınsa da enflasyon aşağı çekilme eğilimleri olsa da krizin ana hatları ile etkisi ülkeden çekilmemiştir. Ama ülkede bir toparla ve iyileşme olmuştur. Bu dönemde büyüme rakamları biraz da olsa yukarıya çıkmıştır. Toplam talepte daralmalar yaşanmış, emtia fiyatlarında da düşüş meydana gelmiştir. Bu durumlar tüketici fiyatlarında yeniden düşüşe sebebiyet vererek Eylül ayı itibariyle enflasyon %5.27 olmuştur.¹²⁰ Buda konulan hedefin alt sınırına düştüğü durumdur.

2009 yılının son döneminde ise işlenmemiş gıda fiyatlarında belli bir oranda artış meydana gelmiştir. Bu durumda enflasyonun seyrini biraz etkilemiş Eylül ayında %5.27 olarak görülen enflasyon rakamları yıl sonu itibariyle %6.5 düzeyinde kapamıştır.¹²¹ Açık enflasyon hedeflemesi stratejisinin uygulanmaya başladığı dönemden beri enflasyon ilk defa hedefleri tutturuluş ve rakamsal olarak belirlenen %7.5'lik hedefin altında kalmıştır.

2010 yılına gelindiğinde ise ekonomik anlamda hedeflerin tutturulduğu krizin etkilerini atlattığı belirsizliklerin daha az orana indiği en önemlisi de Merkez Bankasına karşı duyulan güvenin arttığı bir yıl olarak karşımıza çıkmaktadır. 2009 yılının ilk yarısında küçülme yaşayan Türkiye ekonomisi 2010 yılında belli bir istikrara geçerek %11 oranında büyüme göstermiştir.¹²² GSYİH'daki büyüme rakamı ise %8 üzerinde gerçekleşmiştir.

2010 yılında ekonominiz kendini yenilemeye başlamış ve yüksek oranda büyümeyi görmüştür. Milli gelirimizde de bir artış gözlenerek yatırımların hızlandığı bir sene olmuştur.

¹¹⁹ TCMB, 2009 Enflasyon Raporları III, www.tcmb.gov.tr, (13.05.2015) s: 1

¹²⁰ TCMB; 2009 Enflasyon Raporları IV, www.tcmb.gov.tr, (13.05.2015) s: 2

¹²¹ TCMB, 2010 Enflasyon Raporları I, www.tcmb.gov.tr, (13.05.2015) s:1

¹²² Samsun Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, "Yönetim Kurulu Faaliyet Raporu 2010", s:4

Ekonomik anlamda büyüme ve rahatlama reel ve finansal piyasalarda olumlu sonuçlar vererek işsizlik oranlarında da düşüşler meydana gelmiştir. Sermaye girişleri bu yılda hızlanarak yatırımlar artmaya başlamış, Türk Lirası da bu sayede değer kazanmıştır.¹²³ Bütün bu olasılıklı iyileşme tabii ki enflasyon rakamlarında da kendini göstermeye ve dinamizmi arttırmaya başlamıştır. 2010 yılındaki enflasyon değerlendirmesini şu şekilde yapabiliriz;

2010 yılında krizin atlatılması ve etkilerinden sıyrılması ve Türkiye ekonomisinin bunun için yaptığı çalışmalar göz önünde bulundurularak 2009 da belirlenen %7.5'lik hedef 2010 yılında %6.5 'tir.

2009 yılının son çeyreğindeki artışlar 2010 yılının ilk çeyreğinde de devam ettiği söylenebilir. Bu durumun en önemli sebebi ise Ocak ayında yürürlüğe girmiş olan akaryakıt ürünleri ile alkollü içecekler ve tütün ürünlerinde vergi düzenlemeleri yenden gözden geçirilerek fiyatlarda yüksek oranlı artışlar meydana gelmiştir. Bu durumda enflasyon rakamlarını olumsuz yönde etkilemiştir. 2010 yılının ilk çeyreğinde enflasyon oranı %9.56'ya yükselmiştir.¹²⁴ Yalnız bu yükseliş bir talep enflasyonundan ziyade maliyet enflasyonudur. Buda fiyatlardaki artışların nedeninden kaynaklanmaktadır.

2010 yılının ikinci çeyreğinde ise enflasyon hedeflemesi stratejisine göre belirlenen rakamlarda bir düşüş meydana geleceği yorumu kanısına varılmış ve bu iddialarında doğru olduğu aslında kanıtlanmıştır. Maliyet yüzünden yükselen ve geçici bir enflasyon olduğu belirtilmektedir. 2010 yılının ikinci çeyreğinde enflasyon oranında belli bir düşüş yaşanmış ve %8,37 ile kapatmıştır.¹²⁵ Belirlenen hedefin üstünde bir rakam olmasına karşılık TCMB'sı bu yıl belirlediği hedef doğrultusunda istikrarlı bir politika uygulayacağını garantisini vermektedir.

2010 yılının üçüncü çeyreğinde ise enflasyondaki göstergeler yükselme eğilimine gitmiştir. Tüketici fiyatları bu dönemde artışlar göstermiştir. Bunun en büyük nedeni ise işlenmemiş gıda fiyatlarındaki yüksek oranlı artış olmuştur. Üçüncü çeyrekte enflasyon oranı %9,24 olmuştur.¹²⁶ Ama diğer fiyatlarda ise bir düşüş meydana gelmiştir. Yinede bu rakamla enflasyon hedefinin üstünde kalınmıştır.

¹²³ TOBB, 2010 Ekonomik Rapor, www.tobb.gov.tr, (13.03.2015) , s:7

¹²⁴ TCMB, 2010 Enflasyon Raporları II, www.tcmb.gov.tr, (14.03.2015), s:1,2

¹²⁵ TCMB, 2010 Enflasyon Raporları III, www.tcmb.gov.tr, (14.03.2015) s:2,3

¹²⁶ TCMB, 2010 Enflasyon Raporları IV, www.tcmb.gov.tr, (14.03.2015) , s:2

2010 yılını son çeyreğine baktığımızda ise, bu dönemde ülkede sermaye akımları gittikçe güçlenen bir hal almıştır. Bu sermaye girişlerinin yaşanması aslında bir yandan cari açığı etkileyen unsurda diyebiliriz. Yılın bu döneminde enflasyon ılımlı bir enflasyon eğilimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu duruma en büyük ana etken olarak da para politikasının finansal istikrara yönelik olarak hareket etmesidir denebilir. 2010 yılı son çeyreğinde işlenmemiş gıda fiyatlarındaki düşüşlerden kaynaklanması ile enflasyon yılı %6.4 ile kapatmıştır.¹²⁷ Bu durum enflasyon hedeflemesi stratejisi için olumlu bir sonuç doğurmuştur. TCMB'sı belirlediği %6.5'lik hedefi tutturmuş, hedefin azda olsa altında kalmıştır. Merkez Bankasının güvenilirliği açısından olsun ve enflasyon hedeflemesi stratejisi açısından olsun bu iyi bir durumdur.

2011 yılına geldiğimiz de ise 2009 da meydana gelen krizin ardından 2010 yılında bir toparlanma meydana gelmiştir. Fakat 2011 yılında başta Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ve ABD gibi gelişmiş olan ülkelerde yüksek borçluluktan kaynaklanan sorunlarla tekrardan ekonomik anlamda kırılganlıklar yaşamaya başlamıştır. Bu dönemde bu ülkelerde tekrardan başlayan büyüme güç kaybetmeye başlamıştır. 2010 yılında ayrıca Japonya'da meydana gelen deprem ve tsunami gibi doğal afetlerden petrol arzında şokların yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Aynı zamanda ABD ve AB ülkelerinde artan borçluluk ile yüksek işsizliklere ve ekonomik mali dengenin bozulup gerilemesine neden olmuştur.¹²⁸ Euro bölgesinde ise büyük çapta borç krizi oluşmaya başlamıştır.

Dünyanın gelişmiş ülkelerinden oluşan Euro Bölgesi Yunanistan başta olmak üzere büyük çapta borç batağının içine düşmüştür. Bu durumdan kurtulabilmek için gerekli önlemler alınmaya çalışılmıştır. Çünkü büyük çapta önlemler alınamazsa çok ciddi boyutla krizler meydana gelecek bütün dünyada bundan tekrarsan etkilenecekti, Avrupa Birliği bu dönemde ülkelere düşük faizli uzun vadeli krediler vermeye başlamış onları kendine bir nevi bağımlı hale getirmeye başlamıştır.¹²⁹

Bu borç krizi Euro Bölgesi'ne yakın olan ve ticari anlamda sürekli birbiri ile etkileşimde olan Türkiye ekonomisini de etkilemiş bulunmaktadır. 2011 borç krizinin patlak vermesi ile Türkiye'ye giren yabancı sermaye girişlerinde azalmalar meydana gelmiştir. 2011

¹²⁷ TCMB 2011 Enflasyon Raporları I, www.tcmb.gov.tr, (14.03.2015) , s:4

¹²⁸ Maliye Bakanlığı, 2011 Yılı Yıllık Ekonomi Raporu, www.maliye.gov.tr/YillikEkonomikRapor/Yillik%20Ekonomik%20Rapor%202011.pdf, (15.03.2015) s:1

¹²⁹ Konya Ticaret Odası, 2011 Yılı Ekonomik Değerlendirmesi, www.kto.org.tr/d/file/2011-yili-ekonomik-degerlendirmesi.pdf, (15.03.2015) s:8

yılına başlarında ülkemize giren sermaye girişleri ortalama olarak 7.1 milyar dolar iken, 2011 yılının son dönemlerinde bu rakam oldukça aşağılara inerek 2.6 milyar dolar olmuştur.¹³⁰

2011 yılı Türkiye’de enflasyona ve enflasyon hedeflemesi stratejisine baktığımızda TCMB’sı bu yılda enflasyon için belirlediği rakam %5.5’tir. 2011 yılının ilk çeyreğinde ve TCMB’sının düzenli olarak yayınladığı enflasyon raporları incelendiğinde petrol fiyatlarında bir artış meydana gelmiş ve duruma karşılık tutarlı bir politikanın izlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Özel tüketim ve yatırım harcamalarında büyümeler yaşanırken, iç talebinde yavaşlatılması gerektiğinin önemini artmıştır. Bu yüzden de güçlü bir parasal sıkılaştırılmaya gidilmiştir.¹³¹ Uygulanan bu politikalar olumlu etkiler yaratmış ve enflasyon rakamları ilk defa %4 oranında rekor bir düzeye iniş yapmıştır.

2011 yılının ikinci çeyreğinde Avrupa’da daha çok kendisini göstermeye başlayan finansal kriz küresel büyüme hızının yavaşlamasına neden olmuştur. Yunanistan’ın çıkmaz borç durumu ve ABD’deki emek piyasasındaki iyileşmenin olumsuz gitmesi küresel anlamda ekonominin aşağı yönlü bir seyir izlemiştir. Bu çalkantılı durum Türkiye’nin 2011 yılının ilk çeyreğinde %4 oranında kapattığı enflasyon rakamının da yukarıya doğru bir çıkış yapmasına neden olmuştur. İthalat fiyatlarındaki yansımalar ve gıda fiyatlarında meydana gelen artışlar yüzünden enflasyon %6.24 düzeylerinde olmuştur.¹³² Yine de krize karşılık halen daha istikrarımız ve uyguladığımız politikalar olumlu gitmeye ve kırılganlığımızın azaldığına dair sinyaller verdiği bu rakamlar bir gösterge olarak ifade edilebilir. %6.24’lük rakam halen daha yıllık belirlenen hedefin çokta üstünde olmadığını göstermektedir.

TCMB’sı krizlerden aşırı derecede etkilenen ve sürekli yüksek enflasyonla uğraşan ülkemizi için artık uyguladığı politika orta düzeylerde seyreden enflasyonumuzun yapısını bozmadan ekonomiyi canlandırmak ve kırılganlıkların yok olmasına yardımcı olmaktadır. Amaç Türkiye ekonomisinin büyümesinde sağlıklı bir yapıya kavuşması için gerekli tedbirleri almaktır. 2011 yılının üçüncü çeyreğinde ise enflasyon %6.15’e gerilemiştir¹³³. Bu dönemde enflasyona etki eden unsurun Türk Lirası’ndaki değer kaybı olarak gösterilmektedir. Gıda fiyatlarında bu dönemde düşüşler meydana gelmesine karşılık döviz kuru hareketlerinde yükseliş söz konusu olmuştur.

¹³⁰ Pakize Topak,(2014), “Avro Bölgesi Borç Krizi ve Türkiye’ye Etkileri”, <http://akademikperspektif.com/>, (15.03.2015)

¹³¹ TCMB; 2011 Enflasyon Raporları II, www.tcmb.gov.tr, (15.03.2015) ,s:2

¹³² TCMB, 2011 Enflasyon Raporları III; www.tcmb.gov.tr .,(15.03.2015) ,s:4

¹³³ TCMB; 2011 Enflasyon Raporları IV www.tcmb.gov.tr .,(15.03.2015), s:20

2011 yılının son dönemi parasal ve finansal işlemlerde bir sıkılaştırmanın gözlemlendiği ve kredilerde yavaşlamanın olduğu bir dönem olarak karşımıza çıkmakta. Bu sapmaların sonucunda da enflasyon rakamında hedefte belirtilen %5.5'lik rakamın üstüne çıktığı gözlenmektedir. 2011 yılının sonunda enflasyon rakamı %10.45 olmuştur.¹³⁴ Bu artışa etki eden borç krizi ve Türk Lirasında bu dönemde değerinde meydana gelen azalış gösterilebilir. Ayrıca bu dönemde işlenmemiş gıda fiyatlarında meydana gelen artışlarda enflasyonun diğer artmasına neden olan etken olarak gösterilmektedir.

2012 yılına gelindiğinde Euro Bölgesinde meydana gelen kriz daha da ileriye gitmiş piyasa ekonomilerinin birçoğu beklentilerini karşılayamaz duruma gelmiş ve küresel büyüme önceki 2011 yılına oranla daha da yavaşlayan bir hal almıştır. 2012 yılının başlarında belli bir büyüme gösteren Amerikan ekonomisi daha sonra büyüme hızı gerilemiştir. Amerika Merkez Bankası (FED) yüksek hacimli genişleme programını bu dönemde devreye koymuştur.¹³⁵

Türkiye ekonomisinin yapısına baktığımızda krizlerden çabuk etkilenen ve kırılgan bir yapıya sahip olan ekonomimiz son dönemlerde aldığı tedbirlerle bu teoriyi çürütmeye başlamıştır. Her ne kadar enflasyon hedeflemesi stratejisini pek fazla tutturamasa da ekonomide devamlılığı sağlayan bir istikrara ulaşmaya başlamıştır. 2012 yılı için de Türkiye olumlu yönleriyle ekonomiye giriş yapmıştır. 2012 yılının ödemeler dengesi verileri incelendiğinde Türkiye'nin cari açığının azaldığı görülmektedir. Cari açığımız 15 milyar 724 milyon dolar azalarak 34 milyar 462 milyon dolar olmuştur.¹³⁶ Bu durumda sermaye girişlerimizi etkilemekte ve sermaye girişlerinde bir artışın olduğunu açıkça bize sunmaktadır.

Türkiye bu durumu itibari ile yatırımları da kendine çeken ülke konumu haline gelmiştir. Vergi sistemlerinde değişiklikler yapılması ve başarılı şekilde gerçekleştirilen özelleştirmeler sayesinde Dünya'da önemli yatırımların yapılabileceği ülke konumunda olmuştur. Cari fiyatları ile 786.3 milyar dolarlık GSYH'sı ile büyümede ve ekonomik anlamda dünya sıralamasında 17.sırayı alan ülke konumuna gelmiştir.¹³⁷

Her ne kadar dünya genelinde bir durgunluk olsa da Türkiye ekonomisinde bu iyileşmelerin yaşanması ve ekonomik anlamda istikrarında sağlanması enflasyon oranlarına da etki ettiği görülmektedir. 2012 yılı TCMB'si enflasyon hedefi %5'tir. Dünya ekonomisinde

¹³⁴ TCMB, 2012 Enflasyon Raporları I, www.tcmb.gov.tr, (15.03.2015), s:4

¹³⁵ SMMM 2012 Falliyet Raporu, *Dünya'da ve Türkiye'de 2012 Yılı Sonu Ekonomik Görünüm*, s:4

¹³⁶ Hayriye Atik, (2012), "2012 Yılında Türk Ekonomisinde Olumlu ve Olumsuz Gelişmeler", <http://www.ankarstrateji.org/>, (16.03.2015)

¹³⁷ Naki Bakır (2013), "Türkiye 2012'de Yeniden 17. Büyük Ekonomi Ülke oldu", <http://www.dunya.com/>, (16.03.2015)

meydana gelen durgunluk enflasyon rakamlarının da aşağıya inmesine neden oldu. Ve ilk defa bu yılsonunda enflasyon oranı hedefin üstünde de olsa bu kadar az bir rakamla yılı kapadı. 2012 yılını enflasyon açısından incelediğimizde durum şu şekildedir;

2012 yılının ilk çeyreğinde küresel anlamda iktisadi veriler yavaşlarsa da Euro Bölgesi için tedirginlikler de bir azalma meydana gelmiştir. Yunanistan'ın borcunun da yapılanması ve ülkenin batmaktan ekonomik anlamda yok olmaktan kurtarılması borç krizini rahatlatmıştır. Türkiye'de 2012 yılının ilk çeyreğinde enflasyon oranı %10.43 seviyesinde gerçekleşmiştir.¹³⁸ Bu durumun hedeften bu kadar yüksek olmasının nedeni petrol fiyatlarındaki artışlardır.

2012 yılının ikinci yarısında Türkiye açısından büyüme potansiyeli oldukça iyi bir seyir izlemektedir. BU durum enflasyon rakamlarına da etki ederek, yılın ilk çeyreğine göre bir düşüş gözlemiştir. İkinci çeyrekte enflasyon oranı %8.9 seviyesinde olmuştur.¹³⁹ Petrol fiyatlarının ve hammadde fiyatlarında meydana gelen düşüşünde bu duruma katkısı büyük orandadır.

2012 yılının üçüncü çeyreğinde ise enflasyon oranları yeniden bir artışa geçmiş, %9.2 olarak gerçekleşmiştir.¹⁴⁰ Yeniden hedeflerin üstüne çıkarak hedefin tutmamasına neden olmaktadır. Ama bu durum uygulanan yanlış politika ya da ekonomik istikrarsızlıktan kaynaklanmamaktadır. Fiyat artışları yüzünden görülen bir enflasyondur.

2012 yılının son döneminde ise enflasyon oranlarında sert bir düşüş yaşanmıştır. Bunun gelişmiş ülkelerdeki krizin iyileşmeye başlayıp dünyada ekonomik anlamda hayatın hareketlenmeye başlaması olarak gösterilebilir. Türkiye açısından da bu olumlu bir sonuçtur. 2012 son çeyreğinde enflasyon oranı %6.2 düzeyindedir.¹⁴¹ Bu rakam beklentilere ve hedefe yönelik gerçekleşen bir rakamdır. Açık enflasyon hedeflemesine geçildiği 2006 yılından bu yana ilk kez en düşük yılsonu enflasyon rakamı olmuştur. Her ne kadar hedefin üstünde de olsa ekonomik açıdan iyiye gittiğimizin sinyalleridir. Tabi ki dünyadaki durgunluk ve kriz unutulmamalı ve iç talebi canlandırmak için politikalar uygulamamız şarttır.

2013 yılına geldiğimizde Türkiye ve Dünya ekonomileri açısından küreselleşmenin artık iyice derinleştiği ve sermaye hareketlerinin canlanarak yön değiştirdiği bir yıl olarak

¹³⁸ TCMB, 2012 Enflasyon Raporları II, www.tcmb.gov.tr. (16.03.2015), s: 4

¹³⁹ TCMB, 2012 Enflasyon Raporu III, www.tcmb.gov.tr. (16.03.2015), s:5

¹⁴⁰ TCMB, 2012 Enflasyon Raporları IV, www.tcmb.gov.tr. (16.03.2015), s:6

¹⁴¹ TCMB, 2013 Enflasyon Raporu I, www.tcmb.gov.tr. (16.03.2015), s:5

karşımıza çıkmaktadır. Krizin etkilerinden kurtulmaya çalışan ülkeler ve ABD ekonomilerinde gelişmiş ülkelere yönelen bir sermaye yönelimi söz konusudur. Krizin büyümeye olan etkisi bu yıllarda artık iyice azalmaya ve gelişmiş ülkelerde düşen büyüme hızları yükselme trendine girdiği gözlenmiştir. Gelişmekte olan ülkeler açısından pek aynı durum söz konusu değildir. Gelişmiş ülkelerin büyüme trendlerinin artması gelişmekte olan ülkeler açısından daha olumsuz karşılanarak bu ülkelerde büyüme hızları yavaşlayarak kırılmalıklarda artmaya başlamıştır. Bu durumu rakamsal olarak ortaya koyduğumuzda Gelişmekte olan ülkeler konumunda olan Çin ekonomisi %7.6 ile dünyanın en hızlı büyüyen ülke olarak listede yer alırken, Hindistan ve Türkiye’de %3.8 ile Çin ekonomisinin ardından gelmektedir.¹⁴²

2013 yılının Mayıs ayında ABD’nin parasal genişlemeyi yavaşlatacağı söylentisi bazı ekonomileri de etkilediği görülmektedir. Bu ülkeler ABD’nin yatırım bankası olan Morgan Stanley tarafından yayınlanan bir raporda Hindistan, Brezilya, Güney Afrika, Türkiye Endonezya ülkelerini “kırılgan beşli” olarak tarif etmektedir.¹⁴³ Böyle bir tabirin ve söylentinin ortaya çıkmasındaki ana etken ise 2013 yılında söz konusu olan ülkelerde kendi ulusal paralarının fazla değer kaybetmesi ve enflasyon oranlarındaki istikrarsızlıklar hedeflerden şaşma ve kaynak bağımlılığı olarak gösterilmiştir.

2013 yılında işsizlik oranlarına bakıldığında Türkiye’de %9.9 düzeyinde olmuştur. Avro Bölgesi’nde işsizlik %12.1 AB bölgesinde ise %10.9’dur.¹⁴⁴ Türkiye bu ülkeleri kıyas yaptığımızda iyi durumda olduğu gözlenmektedir. Ekonomideki durgunluk kendini canlandırmaya başlamış ve işsizlik oranlarının da aşağıya çekilmesine neden olmuştur. Diğer ülkelerde ise halen daha bir kırılmalıklık mevcuttur.

Enflasyon açısından 2013 yılının Türkiye durumunu incelediğimizde bu yıl TCMB’sının koyduğu enflasyon hedeflemesi rakamı % 5’tir. Bu rakam doğrultusunda uygulanan politikalarda 2013 yılının ilk çeyreğinde gerçekleşen enflasyon oranı %7.3 düzeyindedir.¹⁴⁵ Bu yükselmenin nedeni dünya ekonomisindeki ülkelerin yatırımlarının artarak ticarete bir canlanma yaşanması ve Türkiye’de ekonominin iç talepteki canlanma ile temel mallardaki fiyatlarda artışlardır. Bu durum itibari ile enflasyon için konulan yıllık hedefin ilk çeyrekte üstünde bir seyir izlemesine neden olmuştur.

¹⁴² Yaşar Uysal, *2013 Yılı Ekonomi Raporu*, ,(Dokuz Eylül üniversitesi), 2014 s:8

¹⁴³ Yaşar Uysal A.g.e., ss:13

¹⁴⁴ Doğuş GYO (2013), “2013 Yılı Dünya ve Türkiye’deki, Ekonomik Gelişmeler”, <http://www.dogusgyo.com>, /, (16.03.2015)

¹⁴⁵ TCMB, *2013 Enflasyon Raporu II*; www.tcmb.gov.tr, (16.03.2015), s:6

2013 yılının ikinci çeyreğine gelindiğinde enflasyon beklentileri beklenen ve öngörülen enflasyon hedefinin üstünde gerçekleşmiştir. Enflasyon da artış meydana getirecek olayların art arda yaşanması ilk çeyrekteki orandan daha yüksek bir düzeyde olmasını sağlamıştır. Enflasyon ikinci çeyrekte %8.30 oranına yükselmiştir.¹⁴⁶ Bu artışların nedeni yine işlenmemiş ürün fiyatları, petrol fiyatları ve döviz kurunda meydana gelen artışlar olarak sıralanabilir. TCMB'sı hedefine ulaşmak için daha sıkı bir para politikası ve istikrarlı sağlam strateji uygulaması gerekmektedir. Her ne kadar enflasyon rakamları ılımlı gibi gözükse de seyir halinde olsa da enflasyon hedeflemesi stratejisinin üstünde seyretmeye devam etmektedir.

2013 yılının üçüncü çeyreğinde enflasyonda bir düşüş meydana gelmiştir. Yıllık tüketici enflasyonu %7.88 olmuştur.¹⁴⁷ Bu dönemde de halen Türk Lirası değer kaybetmeye ve fiyatlarda artışlar meydana gelmeye devam etmiştir. Yine de ikinci çeyrekte düşük olmasının ana nedeni TL'de ek değer kaybının yaşanmamasıdır. Bu rakam yine olduğu gibi hedefin üstünde olan bir rakamdır.

2013 yılının son dönemine bakıldığında ise genel itibar ile düşüş eğilimine geçen enflasyon rakamı yılı üçüncü çeyrekteki rakamdan bir miktar daha düşük kapamıştır. Son dönemde gerçekleşen enflasyon rakamı %7.4'tür.¹⁴⁸ Yılın böyle bir enflasyon rakamı ile bitmesindeki ana etkenler, tütün ürünleri fiyatlarına gelen zamlar, işlenmemiş gıda ve enerji fiyatlarındaki artışlar olarak değerlendirilebilir. Türk Lirasında meydana gelen değer kayıpları da yan etkenlerin başında gelen unsur olarak sıralanmaktadır. %5 olarak belirlenen 2013 enflasyon hedefi hedefin gene üstünde kalarak yılı kapamıştır.

2014 yılında Dünya ve Türkiye ekonomisindeki gelişmelerden bahsedecek olursak; bu yılda dünyada ABD' parasal olarak genişletmeyi yavaşlatma kararı almış, Japonya bu yılda deflasyon yaşayarak, Euro Bölgesi'nde gelişmeler meydana gelerek, Dolar Euro karşısında güçlenen bir ivme kazanmıştır. Dünyada yılın sonuna doğru petrol fiyatlarında düşüşler yaşanmıştır. Türkiye için değerlendirdiğimizde iç siyasette bir nebze olsun karışıklıklar olmuştur. Yerel seçimler ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinin bu yılda olması siyasetin üst düzeyde yoğun yaşanması ekonomik açıdan olumsuz etkileşimlerin olduğu bir dönemdir. Bir başka ifade ile ekonomi siyasetin gerisinde kalmıştır. Ayrıca Türkiye'nin komşularında

¹⁴⁶ TCMB, 2013 Yılı Enflasyon Raporları III; www.tcmb.gov.tr, (16.03.2015), s:29

¹⁴⁷ TCMB, 2013 Yılı Enflasyon Raporları IV, www.tcmb.gov.tr, (16.03.2015), s:35

¹⁴⁸ TCMB, 2014 Yılı Enflasyon Raporları I, www.tcmb.gov.tr, (16.03.2015), s: 4

yaşanan çatışmalar ve siyasi olaylar bizim dış ticaretimiz açısından olumsuz bir etken yaratmıştır.

Gelişmiş ülkelerdeki ekonomik büyüme rakamları hedeflenen düzeye bu yılda çıkamamıştır. Küresel anlamda büyüme hızı yavaşlayan bir ivme kazanmıştır. Büyümenin yetersiz kalması piyasalardaki durgunlukta yeterli istihdam alanlarının yaratılamaması ve özellikle genç nüfusa sahip kişilerin işsizlik oranlarında artışlar yaşanmıştır. Bir çok ülke için işsizlik sorun haline gelen bir hal almıştır. Türkiye’de bu sorundan nasibini almış ülke konumundadır. Son 10 yılda en çok gelişme gösteren Çin Ekonomisinde de büyüme konusunda düşüş yaşanmıştır.¹⁴⁹ Gelişmiş ülkelere en yüksek büyüme hızını İngiltere %3.2 ile en hızlı büyüyen ülke konumuna yerleşmiştir. Daha sonra %2.2 ile ABD takip etmiş, Avrupa Bölgelerinde ise daha yavaş bir büyüme eğilimi mevcuttur.

Nitekim başta Çin olmak üzere gelişmekte olan ekonomilerde büyümenin yavaşladığı bir evreye girilmiştir. Kriz öncesi ve sonrasında dünya ekonomisinin lokomotif rolünü üstlenen gelişmekte olan ülkelerin büyüme hızındaki yavaşlama, küresel ekonomideki diğer önemli bir risk faktörüdür.

Türkiye’nin dış ticaretinde 2014 yılında bir yükselme meydana gelmiştir. Türkiye’nin 2014 yılı ihracatı 157.7 milyar dolar, ithalatı 242.2 milyar dolar dış ticaret açığı ise 84,5 milyar dolar olmuştur.¹⁵⁰ Dış ticaret açımızda ise geçen yıllara göre bir düşüş meydana gelmiştir. Bu düşüşün neden olduğu en önemli faktör ise altın ithalatındaki düşüşler olarak açıklanmaktadır.

Dünya genelinde enflasyon rakamlarına ve boyutlara baktığımızda ise gelişmekte olan ülke konumundaki ülkelere bir iyileşme söz konusu değil ve oranlarda istikrarsızlık mevcuttur. Enflasyon hedeflemesi stratejisi uygulayan ülkelerin birçoğunda hedefin üstünde bir seyir izlenmiştir. 2013 yılında ABD’nin yatırım bankası kırılgan beşli olarak ifade ettiği 5 ülkede dünya geneline oranladığımız enflasyon rakamlarında oranlar yüksek düzeydedir. Gelişmekte olan ülkelere Türkiye daha ince ayrıntısı ile incelenecektir Fakat yılı gene anlamda %7.4 ile kapamış ve enflasyonun en yüksek gelişmekte olan ülke konumunda olmuştur.¹⁵¹ Rusya ve Hindistan bu konuda Türkiye’den iyi durumdadır.

¹⁴⁹ Ege Bölgesi Sanayi Odası, “2014 Yılında Türkiye ve Dünya Ekonomisi 2015 Yılında Beklentiler”, Ocak 2015 s:6

¹⁵⁰ Mustafa Pamukoğlu, “2014 Dünya ve Türkiye Ekonomisi”, *Usiad Dergisi*, Sayı:82, 2015, s:38

¹⁵¹ Ege Bölgesi Sanayi Odası, *a.g.e.* s:14

2014 yılının Türkiye açısından enflasyon verileri incelendiğinde öncelikle 2014 yılı için TCMB'nin koyduğu enflasyon hedefi %5'tir. Yılın birinci çeyreğinde yayınlanan enflasyon oranı ise %8.39'dur.¹⁵² Enflasyonun bu kadar hedefin üstünde seyretmesinin nedeni döviz kuru geçişkenliğinin fiyatlar üzerinde olumsuz etki yaratarak temel mal fiyatlarında meydana gelen artışlardır. Bu dönemde enflasyon oranı üzerinde etkisi olan bir diğer etken TL'nin değer kaybı ve hizmet fiyatlarındaki yükselişler olarak açıklanmaktadır. 2014 yılının ilk aylarında meydana gelen olumsuz hava koşulları birçok gıda fiyatında yükselişlere sebep olmuş buda enflasyon oranlarının yukarıya doğru çıkmasına sebebiyet vermiştir.

2014 yılının ikinci çeyreğine gelindiğinde düşmesi beklenen ve bu konuda politikalar uygulanan enflasyon birde üstüne siyasi baskıların gölgesi düşünce yılın ilk çeyreğinden daha yüksek bir boyuta ulaşmıştır. 2014 yılının ikinci çeyreğinde oluşan enflasyon rakamı %9.16 olmuştur.¹⁵³ Gıda fiyatlarındaki ani yükselişler ve ayrıca gıda fiyatlarına döviz kurundaki yansımalarda eklenince ortaya böyle bir tablo çıkmaktadır. Ayrıca birinci çeyrekte olduğu gibi hava koşullarında meydana gelen olumsuzluklarda bu durumun üstüne etken olarak tekrardan gösterilebilir. Oluşan %9.16'lık enflasyon rakamı %5 olan hedefin üstünde bir durum olduğundan enflasyon hedeflemesi stratejisinin gene emeline ulaşamadığı bir durum söz konusudur.

Yılın üçüncü çeyreğine gelindiğinde ise Amerika Merkez Bankası FED faizlerini ne zaman arttıracığına dair belirsizlikler yaşanmaya başlamış bu durumda ekonomik olarak küresel yapıda ve özellikle de gelişmekte olan ülkelerde belirsizlikler meydana getirmektedir. Bu durumda kurulsan yapıya sahip olan Türkiye gibi ülkelerde hemen kendini ekonomik göstergelerde gösteren bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Yılın üçüncü çeyreğinde enflasyon oranı diğer çeyreğe oranla bir düşüş yaşamıştır. Ve oluşan enflasyon rakamı %8.86 oranındadır.¹⁵⁴ Döviz kurunda meydana gelen artışlar bu dönemde bir düşüş ve rahatlama yaşaması yemek mal gruplarına etki edip fiyatların düşmesine sebebiyet vermiştir Buda enflasyon oranında olumlu bir sonuç meydana getirmiştir. Temel gıda fiyatlarında halen daha beklenen oranın üstünde seyretmesi de hedeflere yaklaşılmamasına neden olmaktadır.

Yılın son döneminde ise dünyada petrol fiyatlarında bir düşüş meydana gelmiştir. Oluşan düşüşte enflasyon oranlarına etki ederek son çeyrekte oluşan enflasyon rakamı %8.17

¹⁵² TCMB, 2014 Enflasyon Raporları II, www.tcmb.gov.tr. (17.03.2015), s:22

¹⁵³ TCMB, 2014 Enflasyon Raporları III, www.tcmb.gov.tr. (17.03.2015), s:19

¹⁵⁴ TCMB, 2014 Enflasyon Raporları III, www.tcmb.gov.tr. (17.03.2015), s:23

olmuştur.¹⁵⁵ Türkiye açısından bu yılda da sağlanamayan ve tutturulamayan bir hedef söz konusudur. Türkiye ekonomisi daha istikrarlı ve kırılğan olmayan bir yapıda seyretmesi gerekmektedir. Siyasi anlamda önemden çok ekonominin canlanması iç talebin daha hareketli oluşabilmesi ve ilerleyen işsizlik rakamlarına çare bulması şarttır. Bunları yapabilirse şayet enflasyon oranlarında da bir etkileşim söz konusu olabilecek ve konulan hedeflere yönelebilecektir. TCMB'sı her ne kadar bağımsız bir yapıda olsa da koyduğu bu enflasyon hedeflemesi stratejilerinde başarıya ulaşamadığı için ülke ekonomisinde bir güven kaybına sebebiyet verebilir. Bu durumun oluşmaması açısından biran evvel gerekli tedbirler alınmalıdır.

Türkiye'de 1950'ler de başlayan dönemlerden sonra sürekli olarak yüksek enflasyon rakamları ve ekonomide kırılğanlıklar yaşaması başına bela olmuştur. Dünya genelinde yaşanan krizlerden etkilenecek ekonomik anlamda çok fazla güçlü yapıya sahip olamadığının göstergesi yukarıda belirtilen enflasyon rakamları ile karşımıza çıkmaktadır. Güçlü ekonomiye geçiş ile ve 2006 yılından itibaren açık enflasyon hedeflemesi stratejisine geçmesiyle beraber her ne kadar enflasyon ılımlı olarak tabir edilen rakamlarda seyretse de yinede hedefine ulaşamamıştır. Bir sonraki bölümde enflasyon hedeflemesi stratejisinde neden başarılı olamadığı ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

11. ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Enflasyon hedeflemesi stratejisi ülkelerin para politikalarını geliştirebilmek ve düzenli bir ekonomiye kavuşabilmesi adına ve ülkelerdeki ekonomik kırılğanlıklara son verebilmek için gerek gelişmiş ülkeler olsun gerekse gelişmekte olan ülkelerde özellikle de dünyada 1990'lı yıllardan sonra kullanılmaya başlayan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel anlamda ekonomi ile ilgilenen kişilerin enflasyon hedeflemesine olan yaklaşımları farklı görüşlerde olsa da genel anlamda ve yapılan araştırmalarda gelişmiş ülkelerde enflasyon hedeflemesinin başarıya ulaştığı gözlenmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde ise enflasyon hedeflemesinin başarılı olup olunamaması tartışmalı bir görüş halindedir. Türkiye'de enflasyon hedeflemesi stratejisi açısından başarılı olup olunamadığı tartışmalı bir konudur.

Türkiye ekonomisi genel ayrıntıları ile incelediğimiz zaman ortaya çıkan tabloyu özetlediğimizde 1960'lardan sonra sürekli olarak yükselen bir enflasyona sahip olduğu ve art

¹⁵⁵ TCMB, 2015 Enflasyon Raporları I, www.tcmb.gov.tr. (17.03.2015), s:21

arda birçok krizler yaşayarak ekonomik anlamda sürekli çalkantılar içine giren kırılgan yapısı olan ülke konumundadır. Birçok kalkınma planları ve ekonomiyi canlandırmak adına paketler uygulanmaya çalışıldıysa da enflasyonun önüne pek geçilememiş ve ekonomiyi yüksek enflasyonun yükünden pek kurtaramamıştır.

Daha öncesi döviz kuruna dayalı program uygulayan Türkiye ekonomisi oluşan mali krizlerin ardından ve son olarak ülkemizde 2001 krizinden sonra yaşanan enflasyon rakamları ile hükümetin artık enflasyon hedeflemesi stratejisinin uygulanacağı duyurulmuş ve bu ortamın sağlanabileceği zamanda da açık enflasyon hedeflemesine geçileceği öngörülmüştür. Yalnız Türkiye’de gerek enflasyon hedeflemesi gerekse döviz kuru hedeflemesi olsun daha çok mali baskınlıklar ve siyasi ortamın etkisinde kalmaktadır. Bu durumda ekonominin bağımsızlığı açısından elverişli bir ortam oluşturmamakta ve durumu daha kötüye götürmektedir.

Türkiye ekonomisinin yüksek oranlarda kronikleşmiş enflasyon rakamlarına sahip olmasının belli başlı nedenleri mevcuttur. Genel hatları ile inceleme yaptığımızda Türkiye’de meydana gelen ve bir türlü peşini bırakmayan yüksek enflasyonun nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz

- Türkiye’de yüksek oranda cari açığın fazla olması,
- Dünyadaki petrol fiyatlarında sürekli olarak meydana gelen artışlar,
- İktisadi ajanların enflasyon beklentisi içine girdiği durumlar yani enflasyonist beklentiler enflasyonun oluşmasına neden olmaktadır
- Ana mallar ve emtia fiyatlarında yükselen fiyat artışları,
- Özel kesimin oluşturduğu tekel firmalarda üretilen malların fiyatlarında istenildiği gibi uygulanan politikalar,
- Türkiye’nin jeopolitik konumu itibari ile savunmaya ve askeri alanda yaptığı yüksek boyutlu harcamalar,
- Döviz kurunda meydana gelen oynaklıklar yüzünden İthal ürünlerde meydana gelen fiyat yükselmeleri,
- Politik ve siyasi anlamda yaşanan istikrarsızlıklar ve seçim zamanları ülkede ekonominin siyasi politikaların arkasında kalması ve ekonomiye gereken özenin gösterilememesi,

- Türk lirasında meydana gelen değer kayıpları enflasyonun en önemli etkenlerini oluşturmaktadır.¹⁵⁶

Enflasyonun neden olduğu yukarıda sayılan faktörlerde Türkiye ekonomisinde en çok görülen ekonomik olaylar ve enflasyonu yukarıya iten sebepler derlenip bir araya getirilmiştir. Ülkemizin başına sürekli olarak bir bela gibi görülen yüksek enflasyon kavramı 2001 krizinden sonra ülkede kargaşalara sebebiyet vermiştir. Döviz kuruna dayalı olan sistemin işlemediği açıkça görülmektedir. Ülke bu konumda iken artık enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulayacağını duyurarak gerekli olan ön koşulları ülkemizde sağlayabilmek için bu zaman diliminde ‘örtük enflasyon hedeflemesi’ ile karşımıza çıkmaktadır. 2001 yılında bağımsızlığını kazanmış olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası enflasyon hedeflemesini uygulayabilmesi açısından gerekli sinyalleri veriyordu. Çünkü bir ülkede öncelikle enflasyon hedeflemesi uygulanabilmesi için ülkenin merkez bankasının siyasi otoritelerden arındırılmış bir yapıda tam bağımsız olarak hareket etmesiyle gerçekleşebilirdi. Diğer enflasyon hedeflemesi uygulayan ülkelere baktığımızda ve başarılı olan bütün ülkeler incelendiğinde merkez bankaları tam anlamda bağımsızlığına kavuşmuştur. Yapılan ekonomik düzenlemeler bir aksamaya uğramaması için merkez bankasına tam yetki verilmelidir. Türkiye ‘de bu durum incelendiğinde artık tam anlamıyla bağımsız olan bir merkez bankası karşımıza çıkmaktadır. Merkez bankası gerçek amacının öncelikle fiyat istikrarını sağlamak olduğunu belirttiği günden beri tam bağımsız olabilen bir merkez bankasına sahip olduğumuzu görmekteyiz. Böylece merkez bankası kullanacağı ve seçeceği para politikalarını kendisi belirleyecektir.

Merkez Bankasının bir diğer bağımsızlığının sağlanmasında etkili olan şey şeffaflık ve hesap verilebilirliğini tam olmasıdır. TCMB’sı 2001 yılından sonra fiyat istikrarının sağlanması baş amacıyla beraber şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkesine tam anlamıyla uyduğu görülmektedir. Merkez Bankasının resmi internet sitesinde yılın belli dönemlerinde enflasyon raporları ve para politikası raporları yayımlanmaktadır. Yayımlanan bu raporlarda Türkiye’nin o yıl gerçekleşen ekonomik anlamdaki olayları rakamsal ifadeler ile yer almakta ve analizler yapılarak ileriye dönük rakamsal tahminler ve hedeflemeler yapılmaktadır. Merkez Bankasının bu uygulamayı yapması kendisinin şeffaflık ve hesap verilebilirlik konusunda ileriye gittiğinin ve kendisine olan güveninde arttığının göstergesidir. Şeffaflık ve

¹⁵⁶ Metin Özdemir, *Enflasyon Hedeflemesi Teorisi Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanabilirliği ve Türkiye*, (İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi), İstanbul 2007, s:384

hesap verilebilirliğin tam olması Türkiye’de uygulanan enflasyon hedeflemesi stratejisinin de olumlu sonuçlar vermesine yol açacaktır.

Enflasyon hedeflemesi uygulamasında başarılı olabilmek için bir diğer unsurumuzda finansal anlamda istikrarlılığının sağlanması ve güçlü bir finansal yapının oluşturulabilmesidir. Türkiye ekonomisi 1980’ler den sonra ekonomik serbestleşmeye gittiğinden beri pek çok krizin içine girmiş ve bankalarda güçlü ve sağlam yapının oluşturulamadığı görülmüştür. 2001 krizinden sonra hatta pek çok banka iflasa gitmiştir. Bu durumun enflasyon hedeflemesi açısından olumsuz bir etkisi mevcuttur. Ve ayrıca Türkiye’deki mevcut finansal sistemin çok kırılgan bir yapıya sahip olduğunun ve uluslar arası finansal piyasalarda rekabet gücünün pek olmadığı göstergesini bize sunmaktadır.¹⁵⁷

11.1. Örtük Enflasyon Hedeflemesinin Uygulanmasının Değerlendirilmesi

Örtük enflasyon hedeflemesi, Türkiye’de enflasyon hedeflemesi stratejisinin uygulanmaya başlanmasına karar verilmesi ile birlikte geçerli alt yapının oluşturulabilmesi amacıyla uygulanan bir politikadır. Diğer bir ifade ile aslında açık enflasyon hedeflemesine geçilebilmesi için yukarıda ifade ettiğimiz geçerli olan önkoşulları sağlayabilmek için yapılan ön çalışmalardır.

Türkiye 2001 yılından itibaren geçirdiği mali krizin ardından ve %70’leri bulan enflasyonla mücadele edemeyeceğini anlayınca bu sistemi uygulamaya karar vermiştir. 2002 yılında IMF’ye sunulan niyet mektubunda enflasyon hedeflemesine geçileceği belirtilmiş ve bu konu için gerekli olan alt yapılarında hazırlanacağı belirtilmiştir. Türkiye 2002 ve 2005 yılları arasında örtük enflasyon hedeflemesi stratejisini kullanmıştır. Bu dönemlerde merkez bankası sayısal olarak hedefler vermiştir ama resmi olarak bu sisteme geçmemiştir.

Enflasyon hedeflemesine geçilmeden önce Türkiye’nin bir önceki bölümde enflasyon serüvenini ayrıntılarıyla incelemiştik. Sonuç olarak yüksek enflasyon her zaman kaderimiz olmuştur. Bu strateji uygulanmadan evvel Türkiye %70’lerde seyreden bir enflasyonla karşılaşmıştır. Örtük enflasyon hedeflemesinde çapa olarak görülen para tabanında enflasyon hedeflemesi ve ekonomik büyüme tahmini ile aynı oranlarda arttırılması öngörülmüştür.

¹⁵⁷ Tahir Büyükakın, Cemil Erarslan, "Enflasyon Hedeflemesi ve Türkiye’de Uygulanabilirliğinin Denetlenmesi", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:2, 2004, s:31

Döviz kuru piyasasında bir serbestlik hâkim olarak, geçici olacak ekonomik dalgalanmalara karşılık yapılacak müdahalelerde tutarlı olunacağı belirtilmiştir.¹⁵⁸

Bu dönemde mali baskılarında en aza indirilmeye çalışmış ve enflasyon hedeflemesi açısından sağlıklı olan koşullar uygulanmak istenmiştir. Enflasyon hedeflemesi stratejisine geçildiği dönem itibariyle örtük enflasyon hedeflemesi ilk iki yılda istenilen düzeyde gerçekleşme de yinede Türkiye için bakıldığında ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Enflasyon hedeflemesi ile düşüşler arasındaki farklara baktığımızda gittikçe azalan farklar oluşmaya başlamış, hedeflere yaklaşma söz konusu olmuştur. Yine bu dönem aralığında Türkiye ekonomisi büyümeyi olumlu yakalamış ve gittikçe büyüme hedefleri de yükselmiştir.

2005 yılına gelindiğinde enflasyonun %70'li oranlardan, %7.7 ile yılı kapatması enflasyon hedeflemesini başarılı olduğunu göstermektedir. Merkez bankasının koyduğu hedefler doğrultusunda gittikçe hedeflere yaklaşan ve 2004 ve 2005 yıllarında konulan hedeflerden daha da aşağıda bir enflasyonun görülmesi merkez bankası açısından da olumlu sonuçlar kazandırmıştır. Merkez bankasının uyguladığı politikalar ve hedeflerin tutarlı olduğunu, bağımsız ve şeffaflıktan ödün vermeden hareket ederek ekonomi açısından istenileni elde edebileceği bir güveni vermektedir. Güven ortamının oluştuğu yerde politikalar daha kolay işleyecek ve kalıcı bir nitelik kazanacaktır. Uygulanan işlemler ve prosedürler daha kolay işleyecek ve aynı zamanda maliyetlerinde azalmasına neden olacaktır. Yani gerek merkez bankası olsun gerekse uygulanan politikalar incelendiğinde 2002 ve 2005 yılları açısından enflasyonla mücadele için yapılan örtük enflasyon hedeflemesi stratejisi ile büyük başarı kaydedilmiştir.

Her ne kadar bu dönemde enflasyon hedeflemesi rejimi başarılı olmuş gibi görünse de yinede sistemin tam oturabilmesi ve enflasyonun istikrarlı olarak düşmesi ve bu istikrarın devam edebilmesi için enflasyon hedeflemesinin önkoşulları dikkate alınarak ona göre politikalar geliştirilmelidir. Merkez bankası her ne kadar bağımsız olacağına dair ve fiyat istikrarını sağlamayı baş amaçı olarak kabul etse de bu sistemin ileriye dönük olması gerekmektedir. Bundan taviz verilmeden merkez bankasının şeffaflık ve hesap verilebilirlik politikasını uygulayabilmesi için tam bağımsızlığının sürekli olması amaç edinilmelidir. Hükümetin ve mali baskıların ekonomik hedeflere ve uygulanan politikalara karşı etkisi azaltılmalıdır. Ayrıca finansal sistemin kırılabilirliği da bir önemli husustur. Enflasyonun

¹⁵⁸ Veysel Kaya, "Enflasyon Hedeflemesi Stratejisine Genel Bir Bakış ve 2002-2011 Türkiye Deneyimi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 33, s:134

düşürülebilmesi ve diğer finansal piyasalar ile rekabet edebilecek duruma gelinebilmesi için bu kırılganlık azaltılmalıdır. Türkiye’de bu eksiklikler giderilip uygulanan politikalarda istikrar arttığı sürece enflasyon hedeflemesi rejimi de daha sağlıklı bir hal alacaktır.¹⁵⁹

11.2. Açık Enflasyon Hedeflemesi Uygulanmasının Değerlendirilmesi

Türkiye 2002 ve 2005 yılları arasında başarılı bir sonuç elde ettiği örtük enflasyon hedeflemesi stratejisinin ardından 2006 yılında açık enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamaya başlamıştır. Böylece dünyada enflasyon hedeflemesini uygulayan ülkeler 24 adet olmuştur. 2006 yılından itibaren TCMB’sı her 3 ayda bir kamuoyuna açık bir şekilde resmi sitesinde enflasyon raporlarını ve tahminlerini açıklamaya başlamış, o dönemdeki enflasyon oranları belirtilerek hedeften şaşma ya da enflasyonda bir düşüş yaşandığını açıkça beyan etmiştir. Yıllık olan enflasyon hedefleri ise yıllık TÜFE enflasyonu üzerinden ve nokta hedef olarak tanımlanmaktadır.

11.2.1. Enflasyon Rakamları

Türkiye ekonomisinin 2006 yılından günümüze kadar kullanmakta olduğu açık enflasyon hedeflemesi stratejisini incelemek ve yorumlayabilmek adına öncelikle ülkedeki durumlardan evvel merkez bankasının koyduğu hedeflere ve gerçekleşme oranlarına bir göz atalım. 2006 yılından itibaren Türkiye ekonomisinde TCMB’sının koyduğu hedefler ve Türkiye’de gerçekleşen enflasyon rakamları şu şekildedir:

YILLAR	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
HEFEF	5	4	4	7.5	6.5	5.5	5	5	5
GERÇEKLEŞEN	9.7	8.4	10.1	6.5	6.4	10.4	6.2	7.4	8.2

Tablo verileri analiz edildiğinde enflasyon hedeflemesi stratejisini incelerken rakamsal olarak baktığımızda aslında durumun pek parlak olmadığını kanıtına varılmaktadır. TCMB’nın koyduğu hedefler doğrultusundan enflasyon rakamları uygulamaya geçildiğinin ilk üç yılında itibaren hedeflerin üstünde kalmış ve başarıya ulaşamamıştır. Enflasyon hedeflemesinin başarılı olarak görülebileceği yıllar sadece 2009 ve 2010 yıllarıdır. Bir tek bu

¹⁵⁹ Binhan Elif Yılmaz, “Enflasyon Hedeflemesi ve Türkiye’de Enflasyon Hedeflemesine Geçiş Bağlamında Kamu Dinamikleri Baskısı”, *İ.Ü Siyasal Bilimler Dergisi*, Sayı 32, 2005, s: 104

iki yılda konulan hedeflerin altında enflasyon rakamları gerçekleşmiştir. Onun haricinde günümüze kadar enflasyon hedeflemesi stratejisi rakamsal olarak her seferinde konulan hedeflerin üstünde kaldığı bir gerçektir.

Bu yapılan rakamsal analizle beraber tek başına enflasyon hedeflemesinin başarısını değerlendirmek yanlış olur. Türkiye çok uzun yıllar yüksek enflasyona maruz kalmış bir ülkedir. Hatta bu uygulamaya geçilmeden önce Türkiye ekonomisinde %70'lere varan enflasyon rakamlarının mevcut olduğunu düşündüğümüzde enflasyonun tek haneli rakamlara indiğinin gerçeğini de unutmamak gerekir. Çok uzun seneler kronik enflasyona maruz kalmış ülkelerde para politikalarını ve fiyat istikrarlarını tutturmak zordur. Bu durumdan dolayı uzun geçmiş dönemlere ve yaşam koşullarına baktığımızda hedef tutmasa da hedefe yaklaşma ve enflasyon ile ilgili Türkiye açısından da olumlu sonuçlar olduğu bir gerçektir. 2002 ve 2005 yılları arasında enflasyonun düşmüş ve hedeflerin tutturulmuş olduğu 2006 yılından sonra tamamen geçilen enflasyon hedeflemesi rejimi ile hedeflere yaklaşma söz konusudur. Ayrıca enflasyon oranlarında bir istikrar görülmekte ve eskiye göre yıllar itibariyle bakıldığında enflasyon rakamları arasında büyük farklar görülmemektedir. Türkiye gibi uzun yıllarını yüksek enflasyonla geçiren bir ülke için beklentilerin bu şekilde kontrol altında tutulabilmiş olması, her şeye rağmen önemli bir kazanımdır.¹⁶⁰

11.2.2. Kur Politikası

Enflasyon hedeflemesi stratejisinin başarıya ulaşıp ulaşamadığını yorumlayabilmemiz açısından incelememiz gereken bir diğer hususta o ülkede uygulanan kur politikasının ülke ekonomisi açısından etkisi ve ülke enflasyon oranlarına ne gibi etkiler yarattığıdır. Uygulanan kur ve faiz oranları direk olarak enflasyon üzerinde etkisi büyüktür.

Türkiye'de Enflasyon hedeflemesi stratejisine geçilirken kur politikasında da bir değişiklik yapılmış ve dalgalı kur rejimine geçilmiştir. Uygulanan politika da yüksek faiz düşük kur modelini esas almaktadır. Dalgalı kur rejiminin uygulamasındaki temel etken Türkiye'ye giren sıcak para artışına, gelen para ile Türkiye'deki cari açıkların kapatılmasına döviz fiyatlarını da baskı altına alarak kurun enflasyonu düşürmesine katkı sağlamıştır. Ama bu durumun Türkiye'de farklı bir etkisi vardır. Uygulanmaya çalışılan sıkı para politikası reel faiz oranlarını ne kadar düşürse de diğer ülkelere kıyasla Türkiye'de pek düşüş

¹⁶⁰ Nazan Yiğit, *a.g.e.*, s:74

yaşanmamıştır. Giren sıcak paralarında beklenenden az olmasından dolayı borçlanma artmış, bu durumda da para arzının artmasına yol açmıştır. Aslında bu politika uygulanırken Türkiye'nin kırılgan ekonomik yapısı incelenip, dikkate alınarak uygulanması gerekmektedir.¹⁶¹ Standart olarak uygulanan politikalar enflasyon hedeflemesinin de etkisini düşürecektir. Politika uygulanmaya başladığı 2002 döneminden 2005 dönemine kadar enflasyonu düşürücü etki yaratsa da uzun vade de geçerli olmadığı görülmektedir. Bu durumun gören TCMB'sı global krizin de etkisiyle iyice sarsılan ve yükselmeye başlayan enflasyon rakamları ile duruma müdahale ederek kademeli olarak düşük faiz yüksek kur politikasını uygulamaya başlamıştır. Başlarda Türkiye ekonomisinin yapısı dikkate alınmadan uygulanan bu politikalar enflasyon hedeflemesi stratejisi için olumsuzlukla sonuçlanmıştır. Hedefin üstünde kalınan bir durum oluşmuştur.

11.2.3. Merkez Bankasının Bağımsızlığı

Enflasyon hedeflemesinin gerçekleşebilmesi için ve sağlıklı bir ortamda hedefe ulaşılabilmesi için en baş koşul o ülke de Merkez Bankasının ülke otoritelerinden siyasi faaliyetlerden ve mali baskınlıktan uzak olarak hareket edebilmesidir. Merkez Bankası parasal olarak istediği ve koyduğu hedeflere ulaşabilmesi için yapacağı politikalarda serbest bir şekilde hareket etmelidir. Merkez bankasının operasyonel anlamda bağımsız olması da koyduğu hedef ve politikalarda hesap verilebilirliğinin arttığının ve düzgün bir yapıda işlerinin arttığının göstergesidir. Hesap verebilen bir merkez bankası aynı zamanda ülkedeki gerek iktisadi ajanlara, gerek hükümete gerekse yaşayan halk için bir güven duygusu oluşturacak ve o ülkede güveni tam anlamıyla sağlayacaktır. Güvenin tam anlamda sağlanması uygulanan bütün politikalarda daha hızlı ve olumlu sonuçlar verecektir.

TCMB'sının bağımsızlığı ve enflasyon hedeflemesinin tam anlamda geçilebilmesi için pek çok uygulamalar yapılmıştır. 25 Nisan 2001 tarihinde 1211 sayılı Kanunla merkez bankasının temel amacının fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmek olduğu ön plana atılmıştır. Merkez bankası temel amacı olan fiyat istikrarına tam anlamıyla ulaşabilmesi için uygulamak istediği para politikası ve araçlarına da doğrudan müdahale edebilecektir.

¹⁶¹ İlkay Öner Badurlar, *Türkiye'de Enflasyon Hedeflemesi Stratejisinin Uygulanması ve Para Politikasına Etkisi*, 2002.2008, (Anadolu Uluslar arası İktisat Kongresi Tebliği) ,2009, s:4

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası bağımsızlığı konusunda tam olarak enflasyon hedeflemesi stratejisi uygulamasına geçtiği yıllar itibari ile 2006 yılından bu yana şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkesine tam olarak uymaktadır. Enflasyon hedeflemesinden bu yana her 3 ayda bir resmi olarak enflasyon raporlarını yayınlamaktadır. Raporda o dönemlerde meydana gelen genel makroekonomik gelişmeler en ince ayrıntısına kadar yer verilmektedir.¹⁶² Enflasyonun gerçekleşeceği rakamlara yönelik bir sınır belirlenerek olası tahminlerde yapılmaktadır. Yapılan bu tahminlerle beraber enflasyonun gidişatı ve yapılması gereken müdahalelerde belirtilmektedir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kurulduğu yıllardan gelinen bugüne kadar geçen sürede bağımsızlığı konusunda gittikçe büyük haklara sahip olduğu ve enflasyon hedeflemesine geçildiği dönemlerden itibaren de bu durumun kanunlara korunduğunu gözlemlemekteyiz. Lakin Türkiye gibi gelişmekte olan kırılgan yapıli ülkelerde uygulanan para politikaları konulan hedefler ve enflasyon ile mücadele de yapılan çalışmalarda tek başına Merkez Bankası hakim olamamaktadır. Bir nevi tam baş amacı olan fiyat istikrarını sağlayabilmek için her şeyi aynı anda yapamamaktadır. Bazı durumlarda hükümetlerin ve mali baskınlık durumunun gölgesine düşmektedir.

Bu durumlar Türkiye ekonomisinin genel literatür ve çerçevesinde değerlendirdiğimizde Türkiye’de bağımsız bir merkez bankası vardır fakat tam olarak bu durumu oluşturacak kırılgan yapı ortadan pekte kalkmamaktadır. Bu durumda da bağımsızlığına gölge düşmektedir. Türkiye uyguladığı politikalarda enflasyonist durumdan kurtulup geniş zamanda bir istikrar sağlayabilirse, Merkez Bankası bağımsızlığı da daha çok ön plana çıkacaktır. Geçen zamanda da enflasyon hedeflemesi için yapılan bağımsızlık çalışmaları da iyiye gidişin örneğidir. Bu durum göz ardı edilmemelidir.

11.2.4.Mali Baskınlık

Enflasyon hedeflemesinin başarısını değerlendirmek adına bir diğer inceleyeceğimiz kavram mali baskınlıktır. Türkiye mali baskınlık açısından incelendiğinde gerek hükümetin gerekse siyasi güçlerin ekonomik anlamda piyasaya müdahaleleri ve bu müdahalelerin de Merkez Bankasından daha çok olduğu söylenebilir. Bunun en basit örneği de 2001 yılında yayınlanan bankanın yapamayacağı işlemler arasında yer alan madde de TCMB’sının kamuya

¹⁶² TCMB, *Merkez Bankası Bağımsızlığı Raporu 2006*, www.tcmb.gov.tr, (01.04.2015) , s:20

avans vermesi veya kredi açmasının yasaklamıştır. Bu maddeden de bir mali baskınlığın olduğu anlaşılmaktadır.

Mali baskınlığının anlaşılabilmesi için Türkiye ekonomisinde bütçe açıklarının GSYİH'ya olan oranına bakılmalıdır. Türkiye ekonomisinde bütçe açıklarının GSYİH'ya olan oranı enflasyon hedeflemesi stratejisi kullanılmaya başlandığı yıllardan itibaren şu şekildedir.

YILLAR	BÜTÇE
	AÇIKLARI/GSYİH
2001	12.4
2002	11.9
2003	8.8
2004	5.4
2005	1.3
2006	0.3
2007	1.6
2008	1.8
2009	5.5
2010	3.6
2011	1.7
2012	2.1
2013	1.1
2014	1.9

Bütçe açıklarının GSYİH oranları incelendiğinde oranlarda meydana gelen artışların mali baskınlığın arttığına azalmaların ise mali baskınlıklarının azalması anlamını içermektedir. Yukarıdaki tabloyu yıllar itibari ile incelediğimizde Türkiye'de örtük enflasyon hedeflemesinin uygulandığı yıllarda mali baskınlığın oransal olarak yüksek olduğunu görmekteyiz. Çünkü bu dönemde bütçe açıklarının GSYİH'ya olan oranları da yüksektir. Açık enflasyon hedeflemesi stratejisine geçildiği yıllar itibari ise de bütçe açıklarında bir düşüş meydana gelmiştir. Yani mali baskınlığında düştüğünü söyleyebiliriz. Açık enflasyon hedeflemesinin uygulanmaya başlandığı yıllar itibari ile bütçe açıklarına baktığımızda en yüksek oranın 2009-2010 yıllarında olduğunu görmekteyiz. Buda global krizin etkilerinin Türkiye açısından olumsuzlaştığı yıllar olarak ifade edilebilir. Yani Türkiye ekonomisi

kırılgan bir yapıya sahip olduğundan dolayı krizlerden kolay etkilenmektedir. Her ne kadar merkez bankasının bağımsızlığı dile getirilse de olası ekonomik baskılarda mali anlamda baskınlık artmaktadır.

Türkiye ekonomisinde mali baskınlık kavramının yoğun olduğu ve tam anlamıyla merkez bankasının istediklerini yapamadığı görülmektedir. Gelişmiş olan ekonomilerde enflasyon hedeflemesi stratejisi uygulanırken mali baskınlık son derece düşüktür. Bu şartlar altında Türkiye’de siyasi karar alıcıların enflasyonu düşürme yönünde sahip olduğu konumlar ve istedikleri politikaları uygulamadaki hâkimiyetleri bunu ortaya koymaktadır.¹⁶³

Enflasyon hedeflemesi stratejisinin tam anlamı ile başarıya ulaşabilmesi için öncelikle merkez bankası bağımsızlığının tam olabilmesi ve buna paralel anlamda mali baskınlığında olmaması gerekmektedir. Türkiye ekonomisinde her ne kadar yıllar itibari ile mali baskınlığın düştüğü görülse de bu konuda yinede pek başarılı olunamamıştır. Enflasyon hedeflemesi stratejisinin koşulu olan mali baskınlık biran evvel yok edilmeli, böylece enflasyon hedeflemesi de tam anlamıyla işleyecek konuşlan hedeflerin altına düşülecek, istenilen enflasyon rakamlarına ulaşılacaktır.

12. SONUÇ VE ÖNERİLER

Fiyatlar genel düzeyinde sürekli olarak artışı ifade eden enflasyon kavramı pek çok ülke ekonomisi için ciddi sorunları meydana getiren bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Enflasyon kavramını ortaya çıkış ve fiyat artış hızına göre iki ana grupta incelenmektedir. Ortaya çıkışına göre enflasyon kavramında talebin arzı karşılayamaması durumunda fiyatlardaki artış talep enflasyonuna, üretim girdilerinde meydana gelen artış ise maliyet enflasyonuna neden olmaktadır. Fiyat artış hızına göre enflasyon çeşitleri de rakamsal olarak ifade edilerek ılımlı, aşırı ve hiper enflasyon olarak üç grupta incelenmektedir. İlimli enflasyon ülkelerin enflasyon hedeflemesi stratejisinde de gerçekleştirmeye çalıştığı enflasyon çeşididir. Tek haneli olan enflasyonu ifade etmektedir. Aşırı enflasyon ise, enflasyonun çift haneli olduğu rakamları vurgulamakta ve genellikle gelişmekte olan ülkelerde enflasyon hedeflemesine geçilmeden evvel yaşanan ve stratejinin uygulanmasına sebep olan enflasyon türüdür. Hiper enflasyon ise; daha çok olağan üstü durumlarda ortaya çıkan ve fiyatlardaki aylık olarak artışların %50leri aştığı en tehlikeli enflasyon türüdür.

¹⁶³ Rengin Ak, Berna Akbingül, “Türkiyede Uygulanan Enflasyon Hedeflemesi Rejimi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Mevzuat Dergisi*, , Sayı:122, 2008, s:4

Dünyada Almanya, Macaristan gibi ülkeler bu enflasyonu yaşamış ve ülke ekonomisinin ciddi zararlar almasına neden olmuştur.

Enflasyondan ciddi zararlar gören ülke ekonomileri, fiyat ve ekonomik istikrarı sağlayabilmek için enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamaktadırlar. Enflasyon hedeflemesi, bir ülkede uygulanan para politikasının gelecekteki enflasyon oranı ile ilgili bir hedef koyarak, bu hedefe ulaşabilmesi için ülkedeki merkez bankasının izleyeceği politikaları ilan etmesidir. Enflasyon hedeflemesini uygulayacak olan ülkeler bu stratejiye geçmeden önce gerekli olan ön koşulları hazırlamak için örtük enflasyon hedeflemesi yaparlar. Aha sonra ise kamuoyuna açık şeffaflık ve hesap verilebilirlik kavramına uyarak açık enflasyon hedeflemesine geçmektedirler.

Enflasyon hedeflemesi stratejisinde uygulanabilirlik açısından öncelikle o ülkede belli başlı alt yapı oluşturulmalı ve gerekli olan şartlar yaratılmalıdır. Bu strateji uygulanırken tek hedef enflasyon oranını düşürmek olmalıdır. Daha sonra hedefler koyan Merkez Bankası ülkede bağımsızlık niteliğini tam anlamda kazanması gerekmektedir. Çünkü ekonomik istikrarının olabilmesi için para politikası ve araçlarını yürütürken Merkez bankasının önüne sınırlamalar gelmemelidir. Böylece uygulanacak politika daha sağlıklı ve yapısal olarak da düzgün olmaktadır. Diğer bir enflasyon hedeflemesi şartı ise mali üstünlük ve derinlik düzeyidir. Mali baskınlığın en aza indirilmesi için maliye politikaları kontrol altına alınmalıdır. Para politikalarını sınırlayıcı bir nitelikte olamaması gerekmektedir. Çünkü uygulanan para politikası etkin bir nitelikte olarak amaçlardan dışarı çıkılmaması gerekmektedir. Bunlar yapılırken bir diğer önemli husu da merkez bankasının şeffaflık ve hesap verilebilirlik açısından donanımları tam olması gerekmektedir. Bu merkez bankasına duyulan güveni arttırarak hedeflerin daha hızlı gerçekleşmesine sebep olacak bir durumdur.

Enflasyon hedeflemesi stratejisinin ülkeler açısından öncelikle enflasyonu düşürücü etkisi en büyük avantajı olarak görülmektedir. Ayrıca ülkedeki merkez bankalarına tam yetkiler vererek hesap verilebilirlik ve şeffaflık kavramlarını da arttırıcı nitelikte olmaktadır. Ülkeler açısından istikrarı sağlamayı amaçlayan bir politikadır.

Bu olumlu özelliklerin yanında bir de enflasyon hedeflemesinin dezavantajları bulunmaktadır. Enflasyon hedeflemesi diğer politikalar karşısında kuralcı ve katı olan bir politika özelliği taşımaktadır. Bu yüzden uygulanabilirliği açısından zorlukları mevcuttur. Ayrıca enflasyon hedeflemesinde uygulanan esnek döviz kuru da bazen enflasyonu canlandıran bir nitelik oluşturabilmektedir.

Enflasyon hedeflemesi uygulanırken belli başlı aşamalı mevcuttur. Gerekli olan alt yapıların hazırlanmasından sonra, il önce enflasyon için uygulanacak olan geçerli hedef seçimi yapılır. Daha sonra TÜFE mi yoksa çekirdek enflasyon oranının mı kullanılması uygun olacağı belirlenmektedir. Bunun ardından ise hedef aralığı seçimi yapılmalıdır. Diğer adımda ise konulan hedefin ne kadar süreyi kapsayacağı belirlenmelidir. Süre burada önemli olan bir kavramdır. Sürenin ardından son olarak da hedefin ilan edilmesi yer almaktadır. Enflasyon için merkez bankasının koyduğu hedefler kamuoyuna herkesin anlayacağı bir dilden açıklanmalıdır. Böylece merkez bankasına duyulan güvende artmış olacaktır.

Enflasyon hedeflemesi dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülkede kullanılan bir sistemdir. İlk defa 1989 yılında Yeni Zelanda'da uygulanmaya başlanmıştır. Gelişmiş ülkelerin yapısı ve uygulanan politikalar incelendiğinde ise daha başarılı olduğu görülmüştür. Gelişmiş olan ülkelere enflasyon hedeflemesinde TÜFE kullanılarak, bant aralığı baz alınmaktadır. Ayrıca bu ülkeler şeffaflık ve açıklık konusunda gayet başarılı olmuşlar. Ülkelerin merkez bankalarına da tam bağımsızlıklarını ilan ettikleri gözlenen bir başka durumdur.

Yeni Zelanda, İngiltere, Kanada gibi gelişmiş olan ülkeler incelendiğinde ilk başlarda yüksek olan enflasyon oranları bu strateji ile uygulamada başarılı sonuçlar elde edilerek düşmesine neden olmuştur. Gelişmiş ülkelere uygulanan enflasyon hedeflemesinde TÜFE fiyat endeksi baz alınmış ayrıca merkez bankalarının bağımsızlığına da gerekli önem verilmiştir. Bu ülkelere tam bağımsızlık ve şeffaflık konuları da hâkimiyetini korumaktadır. Yapılan analizler ve grafik yorumlarına bakıldığında ise konulan hedefler tutturulmuş, enflasyon rakamlarında istenilen düzeye ulaşıldığı söylenebilir.

Gelişmekte olan ülkelere bakıldığında ise Endonezya, Şili ve İsrail örneklerinde bu stratejini biraz daha zor uygulandığı görülmektedir. Çünkü gelişmekte olan ülkeler gelişmiş olan ülkelere göre daha yüksek enflasyon oranlarına sahiptir. Ve ekonomik anlamda daha kırılgan bir alt yapının olduğu da gerçektir. Daha çok hükümet baskısı olan mali yapı ve üstünlük düzeyinin sınırlı olduğu bir sistem vardır. Merkez bankası şeffaflık ve hesap verilebilirlik konusunda da sıkıntılar yaşamaktadır. Yalnız her 3 ülkede de geçerli olan ve görülen bir gerçek vardır ki strateji uygulanmaya başlandığı günden bu yana hedefler ulaşılmaya bile enflasyon oranlarında büyük çapta bir düşüş ve hedeflere yaklaşma başarısı söz konusudur. Eğer gelişmekte olan ülkeler de enflasyon hedeflemesi stratejisi daha çok

altyapısal özellikler karşısında istikrarlı bir yapı oluşturulursa daha başarılı olacaktır. Sadece altyapısal olarak eksiklikler mevcuttur.

Türkiye ekonomisi kurulduğu ilk yıllarda ekonomik anlamda sermaye yetersizliği yaşamaktaydı. Birde Osmanlı Devletinden kalan borçların üstlenilmesi ile büyük yüke binmişti. Ekonomik anlamda toparlanmanın önemini vurgulayarak 1931 yılında merkez bankası kurulmuştu. Kurulduğu yıllardan itibaren 1930'lu yıllara kadar enflasyon rakamları tek haneli olmuş ve durağan bir yapının hâkimiyetinden söz edilmektedir. 1930'lardan sonra daha çok Türkiye ekonomisinde devletçi bir politika görülmekte ve yatırımların yapılmasına teşvikler verilerek beş yılda bir kalkınma planları uygulanmaktadır. Fakat ikinci dünya savaşı ile ekonomi bir çöküş yaşayarak, daha çok savunma ön plana çıkmaktadır. Buda tüketim mallarının fiyatlarının artmasına neden olarak enflasyonun yükselmesine %15'lere varmasına neden olmuştur. 1950'lerden sonra artık ekonomi liberalleşmeye başlayarak devletin eli ekonomiden çekilmiştir. Özel teşebbüsler ekonomiye etki ederek dışa açılım yaşanmıştır. Buda cari açığın artarak enflasyonun yükselmesine neden olmuştur. 1950'lerin sonuna gelindiğinde ise enflasyon rakamları %25'e ulaşmıştır. 1960 ve 1970'li yıllarda ise enflasyon kontrol altına alınarak tekrardan tek haneli rakamlara inmiştir. Fakat 1970'lerden sonra uygulanan neoliberal politikalarında etkisi ile enflasyon rakamları hızla tırmanışa geçerek, %62 seviyesine kadar gelmiştir. 1980li yıllarda ise artık neoliberal politikaların yerini alması ve sermaye hareketlerinin serbestleşmesi ile Türkiye'de reform gibi görülen 24 Ocak ekonomik kararları alınmıştır. Yalnız uygulanan yanlış politikaların sonucunda enflasyon üç haneli rakamları görerek rekor bir yükseliş sergilemiştir. Ekonominin çok fazla bozularak dengelerin sarsılmasına neden olmuştur. Uygulanan yanlış politikalar 1990'lı yıllarda da etkisini devam ettirerek pek çok ekonomik krizi beraberinde getirmiştir. 1994'lü yıllarda çıkan banka krizleri enflasyonunda yüksek oluşu sebebi ile ekonomi paket kararları alınsa da uygulanan politikalar pek etkisini göstermemiştir. Hatta yine üç haneli enflasyon rakamlarının yaşanmasına neden olmuştur.

Türkiye 2000'li yıllara geldiğinde 1999 depreminin etkisi ile yükselen ekonomik yapının önüne geçebilmek için IMF ile stand-by antlaşması imzalamıştır. Enflasyonu tek haneli rakamlara indirip sürdürülebilir bir istikrar sağlamayı amaçlamıştır. Fakat Türk parası aşırı değer kazanarak, dış ticarete ciddi artışlar meydana gelmiş böyle ekonomik bir krizin oluşmasına neden olmuştur. Krizle beraber ise güçlü ekonomiye geçiş programı uygulanmıştır. Bu program ile ekonomik istikrar yavaş yavaş sağlanmaya başlamış TÜFE %20'lere kadar düşüş göstermiştir.

Uygulanan GEGP ile aslında Türkiye enflasyon hedeflemesi stratejisini benimseyerek 2005 yılına kadar örtük enflasyon hedeflemesini uygulayan ülke olmuştur. 2001 yılında TCMB'na amacının fiyat istikrarını sağlamak ilkesi getirilerek MB'sının bağımsızlığı ön plana çıkartılmaya başlanmıştır. 2002 yılında 29.7 olan enflasyon 2005 yılının sonuna gelindiğinde ise %7.7'ye kadar düşmüştür. Fiyat istikrarı sağlanarak bu dönemde ekonomik büyüme gözlenmiş ve ekonomide olumlu yönde iyileşmeler meydana gelmiştir.

2006 yılından itibaren oluşturulan altyapı ile birlikte Türkiye'de örtük enflasyon hedeflemesi yerini açık enflasyon hedeflemesine bırakmıştır. Kesin olarak enflasyon hedeflemesine geçilmiştir. TCMB'na da açık olarak hesap verme yetkisi bu sayede verilmiştir. 2006 yılında %5 olarak konulan hedef seneyi %9.6 ile kapatmış ve petrol ve altın fiyatlarındaki olumsuz yükselişlerden dolayı hedef tutturulamamıştır. 2007 yıllarında ABD'de başlayan mortgage krizi tüm dünyayı etkilediği gibi Türkiye'yi de etkilemiş, %4 olarak konulan hedef tutturulamamıştır. 2008 yılında ise kriz tamamen etki ederek piyasalarda daralma ve GSYİH'da gerileme yaşatmıştır. Bu kriz enflasyona da etki ederek iki haneli rakamlara tekrardan çıkmasına sebebiyet vermiştir. %4 olan hedef, %10.1 ile fazlası ile aşıldığı görülmektedir. 2009 yılında gelindiğinde ise bir toparlanma söz konusu olan Türkiye ekonomisinde bir canlanma yaşanıp toparlanmaya gittiği söylenebilir. Dengeleyici bir para politikasının uygulanması enflasyon üzerinde de hafifletici etki yaratmış %7.5 olarak konulan hedefte enflasyon %6.5 olarak gerçekleşmiş ve hedef tutturulduğu görülmüştür. 2010 yılında da bu iyileşmeler devam ederek büyüme ve gelişmeler olumlu yönde gözlenmiş merkez bankasının koyduğu hedef %6.5 iken %6.4 olarak bu yılda da hedefin tutturulduğu yıl olarak karşımıza çıkmıştır. Yalnız 2011 yılına girildiğinde ise dünyada tekrardan AB ülkeleri arasında yaşanan borç krizi ile Türkiye ekonomisi de bundan etkilenerek %5.5 olarak belirlenene enflasyon hedeflemesi %10.4 olmuş ve hedefin üstünde bir hal almıştır. Çünkü gelişmekte olan ülke konumundaki Türkiye ekonomisi kırılgan bir yapıya sahiptir. Krizden de çok çabuk etkilenmiştir. 2012 yılında krizin etkileri azalarak ekonomik anlamda bir iyileşme meydana gelmiş %5 olan hedefin %6.2 ile gerçekleşmesi hedefin tutmamasına neden olsa da istikrarlı bir düşüş yaşanması göden kaçmamaktadır. 2013 yılında ekonomik anlamda birçok faaliyet ve canlanma yaşanmıştır. Fakat emtia ve hammadde fiyatlarındaki artış ile %5 olan hedef bu yılda %7.4 olmuş ve hedef bu senede tutturulamamıştır. 2014 yılında ise %5 olan hedef seneyi %8.2 ile kapatarak hedef gene tutturulamamıştır.

Türkiye ekonomisinde uygulanan enflasyon hedeflemesi stratejisinde ülkenin ekonomik olarak gelişmekte olan bir ülke konumunda yer alması kırılganlıkları meydana

getirmekte ve çok çabuk krizlerden etkilenmektedir.2002 ve 2005 yılları arasında uyguladığı örtük enflasyon hedeflemesinde strateji uygulanmaya başlanmadan önce %70'leri bulan enflasyon rakamları giderek bir düşüş yaşamış ve %7.7 ile rekor sayılacak bir hal almıştır. Merkez bankasının bağımsızlığının kazanması ve uygulanan sıkı politikanın işe yaradığı görülmektedir. Her ne kadar uygulanan strateji olumlu gibi gözükse de istikrarlı olması ve mali baskınlık oranının da azaltılması şarttır. Hedefleme stratejisinin ön koşullarına uyularak yapılacak hedefleme daha başarılı olacaktır.

Türkiye 2006 yılından itibaren açık enflasyon hedeflemesine geçerek, yıllık TÜFE enflasyonu üzerinden nokta hedefi kullanmaya başlamıştır. Uygulamanın kullanılmaya başlandığı yıllardan itibaren enflasyon hedeflemesi rakamları incelendiğinde sadece konulan hedeflerin 2009 ve 2010 yıllarında hedefin altında seyrettiği bir durum söz konusudur. Diğer yıllarda ise konulan hedeflerin üstünde gerçekleşen enflasyon rakamları mevcuttur. İtibaren enflasyon hedeflemesi rakamları incelendiğinde sadece konulan hedeflerin 2009 ve 2010 yıllarında hedefin altında seyrettiği bir durum söz konusudur. Diğer yıllarda ise konulan hedeflerin üstünde gerçekleşen enflasyon rakamları mevcuttur. Yani rakamsal olarak Türkiye ekonomisinde enflasyon hedeflemesinin hedefi tutturmak konusunda pek başarılı olmadığı söylenebilir.

Türkiye enflasyon hedeflemesini uygulamaya başladığı zamandan itibaren dalgalı kur rejimini benimsemiştir. Ama Türkiye'de ekonomi kırılgan bir yapı ve hal aldığından daha sonra düşük faiz yüksek kur politikasını uygulamaya başlamıştır. Fakat bu politika hedefleme açısından pek parlak olarak görülmemiştir.

Türkiye'de uygulanan enflasyon hedeflemesinde bir diğer husus merkez bankasının bağımsızlığı, hesap verilebilirlik ve şeffaflık politikasını uyması ile alakalı durumdur. Merkez Bankası açık enflasyon hedeflemedi uygulamasına geçildiği yıldan itibaren şeffaflık ve hesap verilebilirlik politikasına tam anlamı ile uymaktadır. Buna karşılık her üç ya da bir enflasyon raporları yayımlayarak analizler yapmaktadır. Ayrıca baş amacı olan fiyat istikrarını sağlamak politikası da açıklık ve şeffaflık hükmüne uyduğunun bir başka göstergesidir. Yalnız Türkiye'de hâkim olan kırılgan yapının merkez bankasının önünde duran bir engel olarak tekrardan karşımıza çıktığı söylenebilir. Çünkü merkez bankası bu yapıdan etkilendiğinden dolayı işin içine mali baskınlık durumu girmektedir. Buda bağımsızlığa ters düşen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye uyguladığı politikalarda enflasyonist durumdan

kurtulup geniş zamanda bir istikrar sağlayabilirse, Merkez Bankası bağımsızlığı da daha çok ön plana çıkacaktır.

Türkiye’de bu stratejinin düzgün bir şekilde uygulanabilmesi için çözüm getirilmesi gereken bir diğer hususta mali baskınlık oranının azaltılmasıdır. Uygulanan para politikalarının önüne asla maliye politikaları geçmemelidir. Yine Merkez bankasının verdiği para politikası ile ilgili kararlarda hükümet olaya müdahale etmemeli ve hatta yardımcı bir kuvvet olmalıdır. Fakat Türkiye ekonomisinde mali baskınlık oranı yüksek bir yapıdadır. Buda hedeflerin tam anlamı ile yerini bulmasını engellemekte ve sapmalara neden olmaktadır. Türkiye biran evvel mali baskınlık oranlarını aza indirerek Merkez Bankası’nın verdiği kararlara engel çıkarmamalıdır. Böylece oluşacak yapıda daha sağlıklı sistemsel işleyiş ve devamlılık arz eden düşük enflasyon oranları yer alacaktır

Yapılan çalışmadan anlaşıldığı üzere enflasyon hedeflemesi aslında ülkeler açısından enflasyonu düşürücü bir etki yaratan ve olumlu sonuçların alınmasına neden olabilen bir ekonomi politikasıdır. Daha çok gelişmiş ülkelerde düzgün çalıştığı görülse de gelişmekte olan ülkelerde de yapılabilecek daha iyi altyapı çalışmaları ile düzgün bir şekilde işleyebilen duruma gelecektir. Türkiye açısından durum değerlendirmesi yapıldığında ise bu stratejiyi uygulamaya başlamadan evvel %70 lere kadar ulaşan enflasyon oranlarında ciddi bir ilerleme kaydedilmiştir. Fakat tutturulamayan hedeflerin aslında bu stratejik uygulamada başarısız olduğunu göstermemelidir. Sadece kırılğan bir yapıya sahip olan ülkemizde teknik altyapının daha da iyileştirilmesi gereklidir. Böylece tek amacı fiyat istikrarını sağlamak olan Merkez Bankasını da ön plana çıkartarak enflasyon hedeflemesini başarılı kılan bir hal almasına sebep olacaktır. Burada asıl istene şey ön koşulların dahada iyileştirilmesi ve uygulanacak kur politikalarının da ülke ekonomisinin yapısını kaldırabilecek bir politika seçimidir. Eğer düzgün ön koşul uygulaması gerçekleştirilebilirse enflasyon hedeflemesi de o kadar sağlıklı uygulanabilecek tutturulamayan hedeflerde tutturulabilecektir.

KAYNAKÇA

Acar Fatih, "Türkiye Ekonomisine Genel Bakış (2001-2013)", *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, Ekim-Aralık 2013

Acar Okan (2012), "Türkiye Ekonomisinde 1995-1999 Yılları Arası Ekonomik Gelişmeler", <http://www.okanacar.com/2012/12/turkiye-ekonomisinde-1995-1999-yillar.html>, (06.03.2015)

Acar Okan (2012), "Türkiye Ekonomisi'nde 2001 Yılı Sonrası Ekonomik Gelişmeler", <http://www.okanacar.com/2012/12/turkiye-ekonomisinde-2001-yl-sonras.html>, (07.03.2015)

Adıgüzel Serkant, (2010) "Nedenleri ve Sonuçları ile 2008 Krizi", <http://www.elektrikport.com/>, (12.03.2015)

AHK (Alman Türk Ticaret Sanayi Odası), 2009 Türkiye Ekonomi Raporu, <http://www.dtr-ihk.de/>, (13.03.2015)

Ak Rengin, Akbingül Berna, "Türkiye'de Uygulanan Enflasyon Hedeflemesi Rejimi Üzerine Bir Değerlendirme", *Mevzuat Dergisi*, , Sayı:122, 2008

Akay Hülya Kanalcı, "Para Politikasında Şeffaflık", *Finans Politik Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Cilt:44, Sayı: 510, 2007

Akdoğu Kahraman Serpil, "Türkiye'de Mali Serbestleşme Süreci ve Krizlerin Kısa bir Özeti", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 16.Cilt, Sayı:2, 2012

Akpınar A.Tolga, "1994 Krizi" (2009), <https://sinestezi.wordpress.com/2009/04/04/turkiye-de-ekonomik-krizler-1994-1998-1999-ve-2001-krizleri/>, (06.03.2013)

Akyürek Mustafa Barış, *Enflasyondaki Değişimlerin Gelir Dağılımı Üzerine Etkileri*, (İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2008

Ankara Strateji Enstitüsü, *Kötü Dostumuz Enflasyon*, http://www.ankarastrateji.org/_files/17012012160839-UOJQQ.pdf (01.03.2015)

Alparslan Melike-Pelin Erdönmez Ataman, "Enflasyon Hedeflemesi", *Türkiye Bankalar Birliği Dergisi*, Aralık 2000

Altılı Altay, (2013), *Asya'nın Uyanan Devi Endonezya*, <http://www.usakanalist.com/>, (31.03.2015)

Altuğ Nuray, *İstikrar Politikaları ve Ülke Örnekleri*, 2. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2001

Atlan Nihal (2013), "Açıköğretim Fakültesi Yayınları" http://www.academia.edu/6795281/T%C3%BCrkiyede_Sosyal_ve_Ekonomik_De%C4%9Fi%C5%9Fmeler, (26.02.2015)

Atik Hayriye, (2012), "2012 Yılında Türk Ekonomisinde Olumlu ve Olumsuz Gelişmeler", <http://www.ankarastrateji.org/>, (16.03.2015)

Ay Mehmet, *Türkiye Ekonomisi Makroekonomik Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, 1.Basım, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya 2007

Aydoğan Esenay, "1980'den günümüze Türkiye'de Enflasyon Serüveni", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, , Cilt 11,Sayı1 , 2004

Aytekin Y. Haluk, *Bankacılık ve Finansal Terimler Sözlüğü*, 1. Baskı, Palme Yayıncılık, Ankara 2008

Badurlar İlkay Öner, *Türkiye’de Enflasyon Hedeflemesi Stratejisinin Uygulanması ve Para Politikasına Etkisi,2002.2008*, (Anadolu Uluslar arası İktisat Kongresi Tebliği),2009

Bahar Ozan, “Türkiye’de Atatürk Döneminde Uygulanan Para Politikaları”, *Yönetim ve Ekonomi Serisi*, ,Cilt 11 Sayı1, 2004

Bakır Naki (2013),” *Türkiye 2012’de Yeniden 17. Büyük Ekonomi Ülke oldu*”, <http://www.dunya.com/>, (16.03.2015)

Barkurt Mehmet Yüksel, “5 Nisan 1994 Tarihli Ekonomik Önlemler Uygulama Planı İle İlgili Değerlendirme Raporu”, TMMOB Raporu

Bayrak Metin, Kanca Osman Cenk, “Türkiye’de 1970 2011 Yılları Arasında Oluşan Ekonomik ve Siyasi Gelişmelerin Seyri”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı:35, Mart Nisan 2013

Bean Charles, *Inflation Targeting: The UK Experience*, September 2003

Büyükakın Tahir, Erarslan Cemil,” Enflasyon Hedeflemesi ve Türkiye’de Uygulanabilirliğinin Denetlenmesi”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:2, 2004

Çelik Kenan, *Makro İktisada Giriş*, 2. Baskı, Murathan Yayınevi, Trabzon 2008

Çimenoğlu Ahmet, “Dünya ve Türkiye Ekonomisinde Gelişmeler ve 2008 Yılına Genel Bakış”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı,63,2007

Darıcı Burak, “Mali Ekonomik İstikrarın Sağlanabilmesi Açısından Dalgalı Döviz Kuru Sistemi, *Mevzuat Dergisi*, Yıl:9, Sayı:104, Haziran 2006

Dinler Zeynel, *İktisada Giriş*, 15. Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa 2009

Doğuş GYO (2013), “2013 Yılı Dünya ve Türkiye’deki, Ekonomik Gelişmeler”, <http://www.dogusgyo.com/>, /, (16.03.2011)

Ege Bölgesi Sanayi Odası, “2014 Yılında Türkiye ve Dünya Ekonomisi 2015 Yılında Beklentiler”, Ocak 2015

Ekici Mehmet Sena, *İktisada Giriş*, 2. Baskı , Siyasal Kitabevi , Ankara 2001

Ekodialog (2010), *Enflasyon Hedeflemesi* , www.ekodiolog.com, (17.12.2014)

Ekodialog.(2011), *Türkiye’de Enflasyon* ,<http://www.ekodiolog.com/Makaleler/turkiyede-enflasyon.html> (07.03.2015)

Engin Merve Büşra, “Bir Para Politikası Aracı Olarak Enflasyon Hedeflemesi”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:2, 2011

Ercan Hakan, Taymaz Erol, Erinç Yeldan, “Kriz ve Türkiye: Kriz Tedbirlerinin Etki Değerlendirmesi, *İLO Yayınları Ankara*,2 010,

Eren Ercan, *İktisat Teorisi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2013

Eren Erdem,(2011), “1980 Öncesi Türkiye’de Enflasyonun Genel Analizi”, <http://erdemeren2026.blogcu.com/1980-onesi-turkiye-ekonomisinin-genel-analizi/13537540> (26.02.2015)

Erdoğan Seyfettin, "T.C Merkez Bankası Yasası ve Hesap Verilebilirlik Kriterine Uygun Mu?", *Mevzuat Dergisi*, Cilt:7, Sayı:78, Haziran 2004

Erdoğan Seyfettin, Çağrı Durmuş Yıldırım ve Hakan Güneş, "Enflasyon Hedeflemesi Makro Ekonomik Performans Üzerinde Etkili Midir?", *Maliye Dergisi*, Sayı: 159, Temmuz Aralık 2010

Ermişoğlu Ergun, 'Türkiye'de Enflasyon Hedeflemesi Bir Başarı Hikayesi Mi?' *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, Cilt 7 Sayı 1, 2013

Ermişoğlu Ergun, *Enflasyon Hedeflemesi Rejiminin Türkiye'deki Başarısının Değerlendirilmesi*, (TCMB Piyasalar Genel Müdürlüğü Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Ankara 2011,

Eşiyok B. Ali, "İktisadi Dönemler İtibariyle Türkiye Ekonomisinde Kalkınma", *Türkiye Kalkınma Bankası Yayınları A:Ş*, Şubat 2006

Eroğlu İlhan, "Açık Enflasyon Hedeflemesi Stratejisi ve Türkiye Deneyimi", *Kahramanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı:8, Karaman 2008

Eroğlu Nadir, Eroğlu İhsan, "IMF –Türkiye İlişkileri ve 20. Stand-By Müzakereleri Üzerine Bir Değerlendirme", *KMU İİBF Dergisi*, Yıl:11, Sayı:17, Aralık 2009

Ertuğrul Cemil, İpek Evren, Çolak Olcay, "Küresel Mali Krizin Türkiye Ekonomisine Etkileri", *Akademik Fener*, Sayı:5, 2010

Esen Oğuz, "Hiper Enflasyon Korkusu ve İstikrar Politikaları", *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, Cilt:4, Sayı:8, 1993

Güner Murat (2014) , "Enflasyon Hedeflemesi 5 Şarta Dayanıyor", <http://arsiv.ntv.com.tr/>, (19.12.2014

İnan İ. Hakkı, *Temel Ekonomi*, NKÜ Üniversitesi Zırrat Fakültesi Yayınları, Tekirdağ 2008

Kalaycı Şeref, "Parasal Hedefleme, Enflasyon Hedeflemesi ve Enflasyonist Bekleyişler, Türkiye Ekseninde Bir Değerlendirme", *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt:7, Sayı:1

Kara A.Hakan, Orak Musa, (2008), "Enflasyon Hedeflemesi", http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/5b866de6-5523-4f31-82b9-f39a4f8bd4eb/kara_orak.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=5b866de6-5523-4f31-82b9-f39a4f8bd4eb, (08.03.2015

Kaya Veysel, "Enflasyon Hedeflemesi Stratejisine Genel Bir Bakış ve 2002-2011 Türkiye Deneyimi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 33

Kazgan Gülten, *Tanzimattan 21.yy kadar Türkiye Ekonomisi*, 1.Basım, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1999

Kepkep Naci, *Enflasyon Kurumlar Politikalar ve Avusturya Keynesciliği*, 1. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul 1991

Kol Emine Nida, Karaçor Zeynep, "2001 Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve İstihdam Üzerine Etkileri", *Maliye Dergisi*, Sayı:162, Ocak Haziran 2012

Konca Osman Cenk, "1950-1960 yılları Arası Türkiye'de Uygulanan Sosyo Ekonomik Politikalar", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 9, Sayı19, 2012

Konya Ticaret Odası, 2011 Yılı Ekonomik Değerlendirmesi, www.kto.org.tr/d/file/2011-yili-ekonomik-degerlendirmesi.pdf, (15.03.2015)

Kurdası Kemal, Bitmeyen Gaflet ve Türkiye Ekonomisinin Çöküşü, 1.Baskı, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık, Ankara 2003,

Maliye Bakanlığı, 2011 Yılı Yıllık Ekonomi Raporu, www.maliye.gov.tr/YillikEkonomikRapor/Yillik%20Ekonomik%20Rapor%202011.pdf, (15.03.2015)

NTV Ekonomi Haberleri (2005), Serdengeçti'den Reform Uyarısı, <http://arsiv.ntv.com.tr/news/320825.asp#BODY>, (08.03.2015)

Oksay Suna, Döviz Kuru ve Ödemeler Bilançosu Politikaları: Türkiye, 1. Baskı, Beta Basım Evi, İstanbul, 2001

Oktar Suat, Enflasyon Hedeflemesi, Para Politikasının Güvenirliği ve Fiyat İstikrarı, 1. Baskı, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul 1998

Özel Hasan Alp, "Türkiye'de Ticari Serbestleşmenin Tarihsel Gelişimi", Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi, Sayı:6 Yıl:2, 2011

Özdemir Metin Özdemir, Enflasyon Hedeflemesi Teorisi Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulanabilirliği ve Türkiye, (İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi), İstanbul 2007

Özçelik Mehmet, "Türkiye IMF İlişkileri", Konya Ticaret Odası Araştırma Yazıları

Öztürk Serdar, "Enflasyon Hedeflemesi Yaklaşımı Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Karşılaştırmalı Analizi", Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt:16, Sayı:1, 2009

Özüğurlu Yasemin, "Yeni Stand By Antlaşması Çerçevesinde 2005 Bütçesinin Değerlendirilmesi", E-Akademi Hukuk Ekonomi ve Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:36,Şubat 2000

Pamuk Şevket, Osmanlı Ekonomisi ve Kurumları, 1. Baskı, Yaylacık Matbaacılık, İstanbul 2007

Pamukoğlu Mustafa, "2014 Dünya ve Türkiye Ekonomisi", Usiad Dergisi, Sayı:82, 2015

Parasız İlker, İktisadın A B C'si, 1. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa 1996

Parasız İlker, Makro Ekonomi, 9. Baskı, Ezgi Kitapevi, Bursa 2006

Saatçioğlu Cem, "Enflasyon Hedeflemesi Gelişmekte olan Ülke Uygulamalarına Örnekler ve Türkiye", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:30 Yıl:2005

Samsun Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, "Yönetim Kurulu Faaliyet Raporu 2010"

Sarıgedik İlknur, 1994 2001 Krizlerine Genel Bakış ve Kriz Yönetimi, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2008

Serdengeçti Süreyya, (2007), "2007 Yılı İtibariyle Türkiye Ekonomisinin Genel Değerlendirilmesi", <http://www.ilk250.org.tr/>, (11.03.2015)

Sert Salih, (2008), "Rakamlarla 2007 Türkiye Ekonomisi", www.cnnturk.com, (11.03.2015)

SMMM 2012 Falliyet Raporu, Dünya’da ve Türkiye’de 2012 Yılı Sonu Ekonomik Görünüm

Şiriner T. Turgay, “Parasal İstikrar Sağlanmasında Enflasyon Hedeflemesi Rejimi ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Etkinliği Sorunu”, *Finansal Politik Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Cilt:44, Sayı:509, 2007

Takeshi Inoue, Yuki Toyoshima, Shigeyuki Hamori, *Institute Of Developing Economies*, March 2012

Taş Mahir, “Menderes Döneminin Ekonomi Politikası ve 1958 İstikrar Programı”, *Mevzuat Dergisi*, Sayı:76, 2004

Taşar M.Okan, “Türkiye’nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve Makro Ekonomik Etkilerinin Analizi”, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt:3, Sayı:1, 2010

TCMB, *Enflasyon Hedeflemesi Rejimi Kitapçığı*, www.tcmb.gov.tr. (27.03.2015)

TCMB, *Enflasyon Hedeflemesi Broşürü*, www.tcmb.gov.tr. (28.03.2015)

TCMB, *Dünden Bugüne Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası*, 2008, <http://www.tcmb.gov.tr/>, (24.02.2015)

TCMB, *2007 Yılı Enflasyon Raporu III*, www.tcmb.gov.tr. (12.03.2015)

TCMB, *Kuruluşundan Bugüne TCMB’si*, Bülten Sayı:4 Aralık 2006

TCMB, *Ekonomide 2006 Yılı Değerlendirmeleri ve 2007 Yılı Öngörülleri*, www.tcmb.gov.tr, (09.03.2015)

TCMB, *2006 Yılı Enflasyon Raporu IV*, www.tcmb.gov.tr, (11.03.2015)

TCMB, *2007 Yılı Enflasyon Raporu II*, www.tcmb.gov.tr. (12.03.2015)

TCMB, *2008 Yılı Enflasyon Raporu II*, www.tcmb.gov.tr, (12.03.2015)

TCMB, *2008 Yılı Enflasyon Raporu III*,: www.tcmb.gov.tr, (12.03.2015)

TCMB, *2008 Yılı Enflasyon Raporu IV*, www.tcmb.gov.tr, (12.03.2015)

TCMB, *2009 Yılı Enflasyon Raporları I*, www.tcmb.gov.tr, (12.03.2015)

TCMB, *2009 Yılı Enflasyon Raporları II*, www.tcmb.gov.tr, (13.05.2015)

TCMB, *2009 Yılı Enflasyon Raporları III*, www.tcmb.gov.tr, (13.05.2015)

TCMB; *2009 Yılı Enflasyon Raporları IV*, www.tcmb.gov.tr, (13.05.2015)

TCMB, *2010 Yılı Enflasyon Raporları I*, www.tcmb.gov.tr, (13.05.2015)

TCMB, *2010 Yılı Enflasyon Raporları II*, www.tcmb.gov.tr, (14.03.2015)

TCMB, *2010 Yılı Enflasyon Raporları III*, www.tcmb.gov.tr, (14.03.2015)

TCMB, *2010 Yılı Enflasyon Raporları IV*, www.tcmb.gov.tr, (14.03.2015)

TCMB *2011 Yılı Enflasyon Raporları I*, www.tcmb.gov.tr, (14.03.2015)

TCMB; *2011 Yılı Enflasyon Raporları II*, www.tcmb.gov.tr, (15.03.2015)

TCMB, *2011 Yılı Enflasyon Raporları III*; www.tcmb.gov.tr. (15.03.2015)

TCMB; 2011 Yılı Enflasyon Raporları IV www.tcmb.gov.tr ,(15.03.2015)

TCMB, 2012 Yılı Enflasyon Raporları I, www.tcmb.gov.tr ,(15.03.2015)

TCMB,2012 Yılı Enflasyon Raporları II, www.tcmb.gov.tr .(16.03.2015)

TCMB, 2012 Yılı Enflasyon Raporu III, www.tcmb.gov.tr .(16.03.2015)

TCMB, 2012 Yılı Enflasyon Raporları IV, www.tcmb.gov.tr .(16.03.2015)

TCMB,2013 Yılı Enflasyon Raporu I, www.tcmb.gov.tr .(16.03.2015)

TCMB, 2013 Yılı Enflasyon Raporu II; www.tcmb.gov.tr ,(16.03.2015)

TCMB, 2013 Yılı Enflasyon Raporları III; www.tcmb.gov.tr ,(16.03.2015)

TCMB, 2013 Yılı Enflasyon Raporları IV, www.tcmb.gov.tr ,(16.03.2015)

TCMB, 2014 Yılı Enflasyon Raporları I, www.tcmb.gov.tr ,(16.03.2015)

TCMB, 2014 Yılı Enflasyon Raporları II, www.tcmb.gov.tr .(17.03.2015)

TCMB, 2014Yılı Enflasyon Raporları III, www.tcmb.gov.tr .(17.03.2015)

TCMB, 2014Yılı Enflasyon Raporları III, www.tcmb.gov.tr .(17.03.2015)

Tol Ümit, (2012), “1950’li Yıllar Türkiye’sinde İktisadi Durum ve Demokrat Parti İktidarı”, <http://www.politikadergisi.com/makale/1950li-yillar-turkiyesinde-iktisadi-durum-ve-demokrat-parti-iktidari> (01.03.2015)

TOBB, 2010 Ekonomik Rapor, www.tobb.gov.tr ,(13.03.2015)

Toprak Pakize,(2014), “Avro Bölgesi Borç Krizi ve Türkiye’ye Etkileri”, <http://akademikperspektif.com/>, (15.03.2015)

Tuna Kadir, “Enflasyon Hedeflemesi ve Ülke Deneyimleri, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007

Turan Zübeyir, “Enflasyon Hedeflemesi ve Enflasyon Politikalarının Uygulama Sonuçları”, *Mevzuat Dergisi*, Sayı:150, Haziran 2010

Turhan Salih Evren, *Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi ve Türkiye Örneği*, (Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi), Kahraman Maraş 2007

Türel Oktar, “Dünya Ekonomisi Bunalımının Türkiye’ye 2008 ve 2009’daki Yansımaları Üzerine Notlar”, 2010 *Gündem Dergisi*, 2010

Türker Masum, “Türkiye Ekonomisinin Dünü Bugünü, Vizyonu” www.archive.ismmmo.org.tr , (02.03.2015)

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 2008 Genel Ekonomik Rapor <http://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/ekonomik%20rapor.pdf>, (12.03.2015)

Tüzemen Vedat, *Dünyada Enflasyon Hedeflemesinin, Uygulanışı ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2007,

Uysal Yaşar 2013 Yılı Ekonomi Raporu, ,(Dokuz Eylül üniversitesi), 2014

Vikipedi Özgür Ansiklopedi (2000) , 2001 Türkiye Ekonomik Krizi, http://tr.wikipedia.org/wiki/2001_T%C3%BCrkiye_ekonomik_krizi, (07.03.2015)

Yeldan Erinç, “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı Üzerine Değerlendirmeler”, <http://www.turksolu.com.tr/ileri/04/yeldan4.htm>, (07.03.2015)

Yıldırım Süreyya, “2008 Yılı Küresel Ekonomik Krizinin Dünya ve Türkiye Üzerine Etkileri”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı:12, 2010

Yılmaz Binhan Elif, “Enflasyon Hedeflemesi ve Türkiye’de Enflasyon Hedeflemesine Geçiş Bağlamında Kamu Dinamikleri Baskısı”, *İ.Ü Siyasal Bilimler Dergisi*, Sayı 32, 2005

Yiğit Nazan, *Enflasyon Hedeflemesi*, (Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi) Ankara 2006

Yiğit Nazan, *Türkiye’de ve Yükselen Ekonomilerde Para Politikaları Uygulamaları ve Enflasyon Hedeflemesi*, (T.C Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Mesleki Yeterlilik Tezi), Ankara 2009

Yiğitbaş Şehnaz Bakır, “Gelişen Piyasa Ekonomilerinde Alternatif Para Politikası Stratejileri, Türkiye Ekonomisi Açısından Bir Değerlendirme”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt:16, Sayı:1, 2009